

Jahresbericht
des
k. k.
STAATSGYMNASIUMS
in
Rudolfswert
für das Schuljahr 1911/1912

Inhalt:

Ustavoznanstvo Avstrijsko-ogrske države. *Von*
Professor Dr. Viktor Tiller.
Schulnachrichten. *Vom Direktor.*

Rudolfswert.

Verlag der Lehranstalt. — Druck von J. Krajec' Nachfg.

VERZEICHNIS

der in den Jahresberichten des Rudolfswerter Gymnasiums
erschiedenen Abhandlungen.

1855. *P. Engelbert Knific*, Kurzgefaßte Geschichte von der Entstehung der Stadt Neustadt und des Gymnasiums.
1856. *P. Bernard Vook*, Arithmetische Progressionen.
1857. *P. Ladislaus Hrovat*, Zu Hektors Charakteristik.
1858. " " " Über das aoristische Perfekt in Folgesätzen nach einem Tempus hist. im Hauptsatze.
1859. *P. Rafael Klemenčič*, War Österreich nach dem Tode des letzten Babenbergers ein Erbgut seiner Verwandten oder ein erledigtes Reichslehen?
1862. *P. Ladislaus Hrovat*, Slovenski genitiv.
1863. a) *P. Rafael Klemenčič*, Welchen historischen Wert hat die livianische Erzählung von der Vertreibung der Gallier aus Rom und der Wegnahme des Lösegeldes durch den Diktator M. Furius Camillus, 365 a. u. c.?
b) *P. Ladislaus Hrovat*, Časoslovje latinskega jezika.
1865. " " " a) Hieronim, čegav je? b) Pogojni stavki latinski. c) Begriff — kako pa slovenski?
1866. *P. Ignatius Staudacher*, Popotvanje našega Gospoda in Zveličarja Jezusa Kristusa ob času njegove triletne učitve, kronologično zloženo po štirih evangelistih, in popotvanja sv. aposteljna Pavla.
1867. *P. Ladislaus Hrovat*, Pravila za pisavo.
1868. *P. Rafael Klemenčič*, Chronologische Darstellung der wichtigeren die Stadt Rudolfswert betreffenden Daten, mit besonderer Berücksichtigung des Franziskaner-Konventes.
1869. *P. Ladislaus Hrovat*, Vvod v Sokratovo Apologijo.
1870. *P. Stanislaus Škrabec*, O glasu in naglasu našega knjižnega jezika.
1871. *Adalb. Meingast*, Bemerkungen über den Ablativus absolutus im Lateinischen.
1872. a) *Dr. A. Böhm*, Die geologischen Verhältnisse der Umgebung von Rudolfswert.
b) *L. Kunstek*, F. W. Schneidewins und Ad. Schölls Standpunkte in der Frage über die Motive und den Plan der sophokleischen Tragödien.

Jahresbericht
des
K. K. STAATSGYMNASIUMS
in
Rudolfswert
für das Schuljahr 1911/12.

Inhalt:

Ustavoznanstvo Avstrijsko-ogrske države. *Von Professor Dr. Viktor Tiller.*
Schulnachrichten. *Vom Direktor.*

Rudolfswert.

Verlag der Lehranstalt. — Druck von J. Krajec' Nachfg.

Jahresbericht

H. R. BRANTZKY

Rudolfsweh

Ustavoznanstvo Avstrijsko-ogrske države.

Von Professor Dr. Viktor Tiller.

A. Razvoj Avstrijsko-ogrske države.

Naša država se je razvila iz majhne deželice tekom več stoletij v veliko in mogočno državo. Pri tej razpravi se ne bomo ozirali na vse dežele, ki so sploh kedaj spadale pod naše cesarstvo, ampak omejiti se hočemo le na dežele in pokrajine, v katerih še sedaj vlada slavna habsburška rodovina.

Oton I. Veliki je premagal l. 955. Madjare v bitki blizu Augsburga in obnovil nekdanjo *Vzhodno marko ali krajino (Ostmark)*, ki je bila le zahodni del od Karola Velikega okoli l. 800. ustanovljene „*Vzhodne dežele*“ ali „*Obrske provincije*“, katero so Madjari l. 907. razdejali. Vzhodna marka se je tedaj razprostirala po sedanjem Dolenjem Avstrijskem, južno od Donave med rekama Aničo in Traisen in severno od Donave med reko Veliko Rodel severnozahodno od Linca in lepo donavsko dolino Wachau. Cesar Oton II. je podelil l. 976. *Vzhodno krajino mejnemu grofu Leopoldu I. Svetlemu iz rodovine Babenberžanov*, ker ga je ta podpiral v boju proti bavarskemu vojvodi Henriku Prepirljivcu. Vzhodna krajina je tedaj merila približno petino vojvodine Kranjske in je jedro, iz katerega se je razvila naša država. Že Leopold I. je razširil meje Vzhodne marke do *Dunajskega lesa*. Za vlade njegovega naslednika *Henrika I. Močnega* se nahaja za Vzhodno marko vprvič l. 996. ime *Ostarrichi (Österreich)*. Henrik I. je dobil tudi l. 1002. *pokrajino med rekama Liesing in Piesting in Dunajskim lesom in nekatere pokrajine na levem bregu Donave med rekama Kampo in Moravo*. *Adalbert I. Zmagoviti* si je pridobil l. 1048. v vojni zoper Ogre ves vzhodni del sedanje *Dolenje Avstrije* ob obeh bregovih Donave do Litave in Morave in posestva ob češki in moravski meji. Tako so imeli tedaj Babenberžani razen jugovzhodnega dela skoraj vso sedanjo *Dolenjo Avstrijo*.

Henrik II. Jasomirgott je dobil l. 1156. *Gorenjo Avstrijo* (razen okrožja reke Jun in nekaterih drugih manjših posestev) od cesarja Friderika I., ki je istega leta *povzdignil Vzhodno krajino v vojvodino*. Zato pa je odstopil Bavarsko Henriku Levu. Henrik II. je bil torej prvi avstrijski vojvoda in si je *izvolil Dunaj za svojo prestolnico*. — Henrika II. sin *Leopold V.*

Krepostni je podedoval po smrti štajerskega vojvode Otokarja IV. (VI.) l. 1192. *Štajersko*, ki je bila že l. 1180. postala *vojvodina*; cesar Henrik VI. mu je podelil to vojvodino v fevd. Tedanje Štajersko se je tudi razprostiralo čez Traunsko okrožje na Gorenjem Avstrijskem, t. j. čez pokrajino med rekami Trauno, Donavo in Anižo, a ni obsegla krajine ob Savinji na sedanjem južnem Štajerskem, katera se je še le polagoma priklopila Štajerski. — Leopold VI. Veličastni je kupil *graščino Raabs* na Dolenjem Avstrijskem in *mesti Linz* in *Wels* na Gorenjem Avstrijskem. Tudi je dobil l. 1229. od brižinskega škofa Gerolda več *pokrajin med Mokronogom, Škocijanom in Rudolfovom v fevd.*

Friderik II. Bojeviti je dobil po svoji drugi ženi Neži, hčerji andechsmeranskega vojvode, več *posestev ob dolnjem Innu* (Schärding na Gorenjem Avstrijskem), *na Primorskem in na Kranjskem* in se je zato imenoval od l. 1232. „*gospod Kranjske*“ (dominus Carniole). Friderik II. Bojeviti je padel blizu Dunajskega Novega mesta v vojni zoper Ogre l. 1246., v bitki ob Litvi. Ž njim je izumrl rod Babenberžanov v moški vrsti in v Avstriji je nastalo medvladje, katero je trajalo do l. 1282.

Za medvladja je vladal na Avstrijskem in na Štajerskem češki kralj *Přemisel Otokar II.*, ki je dobil l. 1269. po smrti zadnjega Sponheimovca Ulrika III. *Koroško* in skoro vso *Kranjsko*, ki se imenuje od l. 1261. večkrat „*Carniolia et Marchia*“, ozemlje ob hrvaški meji pa vobče *Slovenska marka* (*Windische Mark*).

Rudolf I. Habsburški je premagal l. 1278. *Otokarja pri Dürnkertu na Moravskem polju* in podelil l. 1282. na državnem zboru v *Augsburgu* *sporazumno z nemškimi knezi Avstrijsko, Štajersko, Kranjsko in Slovensko marko svojima sinovoma Albrehtu in Rudolfu*, leto pozneje pa na željo stanov samo *Albrehtu I.* Tako je postal *Rudolf Habsburški utemeljitelj naše države. Albreht II. Modri ali Hromi*, je pridobil po smrti koroškega vojvode Henrika l. 1335. *Koroško*, katero je bil prejel kot fevd Henrikov oče Meinhard Tirolski l. 1286. od Rudolfa Habsburškega v znak hvalečnosti za pomoč v boju zoper Otokarja II. Ker je bil zastavil Rudolf I. Meinhardu tudi *Kranjsko in Slovensko marko*, sta prišli ti deželi zdaj zopet pod Avstrijo. Za časa *Albrehta II.* in njegovega naslednika *Rudolfa IV.* Ustanovnika je nastala nemška naselbina na *Kočevskem*. L. 1364. se imenuje *Rudolf IV. Ustanovnik* že „*vojvoda kranjski*“. L. 1365. je ustanovil v Slovenski marki ob Krki *Rudolfovo* (Novo mesto) ter mu podelil razne privilegije in svoboščine, tako da je to mesto kmalu postalo središče Dolenjske. L. 1363. je dobil *Rudolf IV.* večji del današnje *Tirolske* od *Marjete Maultasch*, hčerke *tirolsko-koroškega vojvode Henrika* in si nadel naslov „*grof tirolski*“.

Po smrti zadnjega goriškega grofa *Alberta IV.* iz istrske vrste l. 1374. sta dobila vsled pogodbe *Rudolfa IV.* habsburška brata *Albreht III.* in

Leopold III. Istrsko grofijo s Pazinom in nekatere pokrajine zapadno od Reškega zaliva in v Slovenski marki, n. pr. Metliko, Črnomelj in Višnjo goro. Te pokrajine sta priklopila Kranjski.

L. 1375. je kupil Leopold III. grofijo Feldkirch z Bregenskim lesom na Predarlškem, l. 1394. pa Albreht III. Bludenc in Montafonsko dolino na Predarlškem. L. 1382. pa se je Leopoldu III. prostovoljno podal Trst z okolico, da se je rešil beneške oblasti.

Friderik III. (V.) je podelil l. 1453. članom habsburškega rodu naslov „nadvojvoda“. L. 1451. je pridobil Bregenc in l. 1457. vsa avstrijska posestva celjskih grofov, ki so bili izumrli z Urhom II. l. 1456. L. 1471. je kupil Reko od tedajnega posestnika Wallsee-ja ter jo združil z notranjskimi deželami, a Marija Terezija jo je združila z Ogrsko. Od l. 1848. do 1870. je spadala Reka k Hrvaški, od l. 1870. pa spada k Ogrski.

Maksimilijan I. je podedoval po smrti zadnjega goriškega grofa Lenarta l. 1500. vsled mnogih starih pogodb Bistriško dolino (Pustertal) vzhodno od soteske Mühlbach z mestom Lienz na Tirolskem, grofovino Goriško z Gradiško in Idrijo. V bavarskem nasledstvenem prepiru je dobil l. 1505. Kufstein, Kitzbühel in Rattenberg na severnem Tirolskem in v vojni z Benečani l. 1518. Rovereto, Riva, Ala, Peutelstein in Ampezzo na južnem Tirolskem.

Ferdinand I. je pridobil vsled dedinskih pogodb po smrti svojega svaka Ludovika II., kralja češkega in ogrskega, ki je padel l. 1526. v bitki pri Mohaču zoper Turke, Češko, Moravsko, Šlezijo, Ogrsko, Hrvaško in Slavonijo. Ferdinand I. se po pravici imenuje „drugi ustanovitelj Avstrijske države“, ker je združil alpske dežele s sudetskimi in karpatskimi deželami. Navzlic vsem pogodbam se je Ferdinand še dal voliti za kralja na Ogrskem in Češkem. Češki stanovi so Ferdinanda I. obče priznali, na Ogrskem pa je narodna stranka izvolila Ivana Zapoljo za protikralja. Vsled tega je ostal Ferdinandu le severozahodni in zahodni del Ogrske in večji del Hrvaške; Turki so si osvojili Budo in srednje Ogrsko; na Erdeljskem in vzhodnem Ogrskem pa so vladali knezi iz različnih rodbin.

Za vladanja Ferdinanda II. l. 1627. je postala Češka dedna dežela habsburške dinastije, za vladanja Leopolda I. l. 1687. pa Ogrska.

Leopoldu I. je prepustil knez Mihael II. Apafi l. 1697. proti primerni odškodnini vzhodno Ogrsko in Erdeljsko, ki je postala l. 1765. velika kneževina, l. 1867. pa se je združila z Ogrsko. V miru v Karlovcih l. 1699. je pridobil Leopold I. še turški del Ogrske, izvzemši Banat, in ostali del Hrvaške in velik del Slavonije. Karl VI. je dobil od Turkov v požarevskem miru l. 1718. Banat in ostali del Slavonije.

Marija Terezija je obdržala po šleskih vojnah v hubertsburškem miru l. 1763. od Šlezije samo vojvodine Opavo, Krnov (Jägerndorf) in

Tešin t. j. sedajno *avstrijsko Šlezijo*. Pri prvi delitvi Poljske l. 1772. je dobila *Galicijo* in *Vladimirijo* in 13 *Spiških mest* na severnem Ogrskem. Turčija ji je odstopila l. 1775. *Bukovino*, ki je od l. 1849. samostalna kronovina. Potem si je pridobila po bavarski nasledstveni vojni v tešinskem miru l. 1779. *okrožje reke Inn* t. j. pokrajino med Innom, Donavo in Salico na zahodnem Gorenjem Avstrijskem.

Cesar Franc II. je dobil l. 1797. v kampoformijskem miru *Beneško, zahodno Istro in Dalmacijo*, l. 1803. pa je dobil vsled sklepov regensburške državne deputacije (*Reichsdeputationshauptschluß*) Tridentinsko in Brikensko škofijo.

Za izgube v požunskem miru je dobil cesar Franc I. l. 1805. *Salzburško*, ki je od l. 1849. samostalna kronovina. Po francoskih vojnah je prišla v avstrijsko oblast republika *Dubrovnik* (l. 1815).

Ferdinand I. je posedel l. 1846. *Krakovsko republiko* z okolico ter jo sporazumno z Rusijo in Prusko združil z *Galicijo*.

Naš cesar Franc Jožef I. je združil z našo državo l. 1873. otočje *Pelagruž (Pelagosa)* v Dalmaciji, l. 1878. *Ada Kaleh* pri Ršavi, in *Špiž (Spizza)*, najjužnejše mesto v Dalmaciji.

L. 1878. je po naročilu berlinskega kongresa naša vojska zasedla *Bosno in Hercegovino*. Od tega leta upravlja naša država obe deželi, 5. oktobra l. 1908. je naš cesar uveljavil pragmatično sankcijo za Bosno in Hercegovino.

B. Najvažnejši državni osnovni zakoni.

A. *Pragmatična sankcija (Pragmatische Sanktion)* Karola VI. z dne 19. aprila 1713. določuje, da so *avstrijske dežele nerazdeljive*, in urejuje *prestolonasledstvo po načelu prvorojenstva* in linearnega nasledovanja v moški vrsti in, če ta izumrje, tudi v ženski vrsti habsburškega rodu.

B. *Pragmatikalni patent (Pragmatikalpatent)* z dne 11. avgusta 1804, s katerim si je cesar Franc II. nadel naslov „cesar avstrijski“ (kot tak: *Franc I.*) in Avstrijo povzdignil v dedno cesarstvo.

C. *Oktoberski diplom z dne 20. oktobra 1860.*, št. 226 drž. zak., s katerim je cesar *Franc Jožef I.* v Avstriji uvedel *ustavo (Konstitution)*, po kateri deli zakonodajno oblast z deželnimi zbori in z državnim zborom.

D. *Februarski patent z dne 26. februarja 1861.*, št. 20 drž. zak., vsled katerega so se prikrajšale pravice deželnih zborov in se je dala *večja veljava državnemu zboru*.

E. *Decemberski zakoni z dne 21. decembra 1867.* in sicer:

1) *Državni osnovni zakon št. 141 drž. zak.*, s katerim se osnovni zakon o zastopu cesarstva z dne 26. februarja 1861. preminja.

2) *Državni osnovni zakon št. 142 drž. zak. o splošnih pravicah državljanov za kraljevine in dežele zastopane v državnem zboru.*

3) *Državni osnovni zakon št. 143 drž. zakon o uredbi državnega sodišča.*

4) *Državni osnovni zakon št. 144 drž. zak. o sodniški oblasti.*

5) *Državni osnovni zakon št. 145 drž. zak. o rabi ali uživanju vladne in izvršujoče oblasti.*

6) *Državni osnovni zakon št. 146 drž. zak. o tem, katere reči so vsem deželam avstrijskega cesarstva skupne in kako se bodo obravnavale.*

F. *Državni zakon z dne 2. aprila 1873., vsled katerega niso več deželni zbori volili poslancev, ampak so se vpeljale neposrednje volitve v poslansko zbornico avstrijskega državnega zbora.* Poslanska zbornica je imela po tem zakonu 353 poslancev, od katerih je volilo 85 veleposestvo, mesta 110, trgovinska in obrtna zbornica 21 in kmetske občine 131.

G. *Volilni zakon z dne 4. oktobra l. 1882. določuje pravico za državni zbor.* Volilno pravico imajo samosvoji državljani moškega spola, ki so vsaj 24 let stari in niso izključeni od volilne pravice. Samo v veleposestvu lahko volijo tudi 24 let stare samosvoje ženske. Za volilno pravico v veleposestvu se zahteva določena svota davkov, ki pa ni v vseh deželah enako velika. V skupini mest in trgov, pa imajo tisti avstrijski državljani pravico voliti, ki plačujejo vsaj 5 gl. cesarskega neposrednega davka (takozvani „Fünfguldenmänner“).

H. *Volilni zakon z dne 14. junija l. 1896., št. 168 drž. zak., s katerim se je uvedla peta volilna skupina.* Ta skupina je volila 72 poslancev, tako da je imela tedaj poslanska zbornica 425 poslancev.

I. *Zakon z dne 5. decembra 1896., št. 222 drž. zak., s katerim so imeli v skupini mest in občin tisti avstrijski državljani volilno pravico, ki so plačevali vsaj 4 gl. cesarskega neposrednega davka.*

J. *Zakon z dne 26. januarja 1907., št. 16. drž. zak., s katerim se je uvedla sedanja občna, enaka in direktna ali neposredna volilna pravica pri volitvah v poslansko zbornico državnega zbora.*

C. Ustava Avstrijsko-ogrsk²e države.

Po državnem osnovnem zakonu z dne 21. decembra 1867. se naša država imenuje „*Avstrijsko-ogrsk²a država*“ in je stvarna enota ali realna unija (Realunion) na dualistični podlagi, ker sestoji iz dveh državnih polovic, ki imata skupnega vladarja in nekatere skupne zadeve, od katerih pa ima vsaka svojo ustavo in svojo upravo. Ta dva dela sta:

A. *V državnem zboru zastopane kraljevine in dežele (Avstrijske dežele).* Te dežele so: Kraljevine Češka, Dalmacija, Galicija in Vladimirijska z veliko vojvodino Krakovsko, nadvojvodini Avstrijsko pod Anižo in Avstrijsko nad

Anižo, vojvodine Salzburška, Štajerska, Koroška, Kranjska, Bukovina in Šleska, mejna grofija Moravska, poknežena grofija Tirolska in Predarlška in Primorsko, katero sestoji iz treh delov in sicer iz mejne grofije Istrske, poknežene grofije Goriške in Gradiške in mesta Trsta z okolico.

B. *Dežele ogrske krone (Ogrske dežele)*: Kraljevini Ogrska in Hrvaška in Slavonska in Ogrsko Primorje t. j. Reka z okolico.

Tretji del naše države tvorita *Bosna in Hercegovina*, katerima je dal naš cesar dne 17. februarja l. 1910. tudi *ustavo*.

I. Državni glavar.

Cesar avstrijski, kralj češki i. t. d. in kralj ogrski ima naslov „Cesarsko in kraljevsko apostolsko Veličanstvo“ in je svet, nedotakljiv in neodgovoren. Cesar in kralj mora biti rimsko-katoliške vere in postane polnoleten z dovršenim 18. letom. Vladar ima v obeh državnih polovicah poseben dvor in stoluje na Dunaju in v Budapešti. Cesar ima sam *izvrševalno (eksekutivno) oblast*, katero izvršuje po svojih državnih uradnikih. Vladar je vrhovni vojni gospodar, napoveduje vojsko in sklepa mir, zaveze in pogodbe z inozemskimi državami (razen trgovinskih pogodb in takih državnih pogodb, ki državo ali dele države obremenjujejo, v kar morata pritrđiti oba državna zastopa).

Pri nastopu svojega vladarstva prisega vladar na ustavo, in sicer v avstrijskih deželah v navzočnosti obeh zbornic državnega zbora, da bode trdno vladal po osnovnih zakonih v državnem zboru zastopanih kraljestev in kronovin in v soglasju s skupnimi državnimi zakoni, na Ogrskem pa prisega ob venčanju s krono sv. Štefana. Vladar deli z ljudskimi zastopi *zakonodajalno (legislativno) oblast*; vsak zakon postane veljaven šele s cesarjevo sankcijo ali potrditvijo. V cesarjevem imenu se izvršuje *sodniška oblast*, v njegovem imenu se objavljajo sodniške razsodbe; vladar ima pravico obsojence deloma ali popolnoma pomilostiti. Denar ima cesarjevo sliko. Vladar podeljuje plemstvo, naslove in odlike za zasluge; pod njegovo rodovniško oblastjo so člani cesarske rodovine, ki imajo naslov nadvojvode, nadvojvodinje in cesarska in kraljeva visokost.

Cesar ima trojni *naslov* in sicer polni ali veliki, srednji in mali naslov.

Polni in veliki naslov se glasi:

FRANC JOŽEF I.,

po božji milosti cesar avstrijski, kralj ogrski in češki, kralj lombardski in beneški, dalmatinski, hrvaški, slavonski, gališki, vladimirski in ilirski, kralj jeruzalemski i. t. d.; nadvojvoda avstrijski, veliki vojvoda toskanski in krakovski; vojvoda lotarinški, salzburški, štajerski, koroški, kranjski in

bukovinski; veliki knez erdeljski; mejni grof moravski, vojvoda gorenje-šleski in dolenje-šleski, modenski, parmski, piačenski in gvastalski, osvetimski in zatorski, tešinski, furlanski, dubrovniški in zaderski, pokneženi grof habsburški in tirolski, kyburški, goriški in gradiški; knez tridentinski in briksenski; mejni grof gorenje-lužiški in dolenje-lužiški in istrski; grof hohennemški, feldkirški, bregenski, sonenberški, i. t. d.; gospod tržaški, kotorski in Slovenske krajine; veliki vojvoda Srbske i. t. d. i. t. d.

Srednji naslov:

FRANC JOŽEF I.,

po božji milosti cesar avstrijski, kralj ogrski in češki, dalmatinski, hrvaški, slavonski, gališki, vladimirski in ilirski; nadvojvoda avstrijski; veliki vojvoda krakovski, vojvoda lotarinški, salzburški, štajerski, koroški, krانjski, bukovinski, gorenje-šleski in dolenje-šleski; veliki knez erdeljski; mejni grof moravski; pokneženi grof habsburški in tirolski i. t. d. i. t. d.

Mali naslov:

FRANC JOŽEF I.,

po božji milosti cesar avstrijski, kralj češki i. t. d. in apostolski kralj ogrski.

II. Državnopravno razmerje med obema državnima polovicama. Skupne zadeve. Delegacije.

Po pragmatični sankeiji so dežele naše države nerazdeljive in imajo skupnega vladarja. Vendar pa je imela Ogrska nasproti avstrijskim deželam glede na ustavo in upravo precejšno samostalnost, katero je zgubila l. 1848., ko so se Madjari uprli in hoteli ločiti od Avstrije. Vsled pogodbe z Avstrijo l. 1867. se je ponovila ogrska ustava in so se uravnale državnopravne razmere med Avstrijo in Ogrsko.

Obe državni polovici sta združeni po vladarski osebi in po nekaterih skupnih zadevah, pri katerih deli vladar zakonodajno oblast z delegacijama. Po avstrijskem osnovnem zakonu z dne 21. decembra 1867. in po dotičnem ogrskem osnovnem zakonu so sledeče zadeve skupne kraljestvom in deželam, zastopanim v državnem zboru, in pa deželam ogrske krone:

1) *Vnanje zadeve*, t. j. vodstvo zunanje politike, diplomatično in trgovinsko zastopstvo napram vnanjim državam, in naredbe o mednarodnih pogodbah, odobravanje mednarodnih pogodb, vkolikor je po ustavi potrebno, se pridružujejo zastopstvom obeh državnih polovic in sicer avstrijskemu in ogrskemu državnemu zboru;

2) *vojne zadeve* in sicer skupna armada in vojna mornarica, izvzemši dovoljevanje števila vojaških novincev in zakonodajstvo o načinu, kako se izpolnjujejo dolžnosti vojaške službe, kar spada v področje državnega zbora;

3) *finančne zadeve* zastran skupnih izdatkov in zlasti določitev skupnega budgeta (Budget) ali proračuna dohodkov in stroškov.

Razen tega naj se sledeče zadeve ne sicer vkupno opravljajo, *vendar po enakih, od časa do časa dogovorjenih načelih ali vodilih ravnaajo*:

- 1) Trgovinske zadeve, zlasti carinsko zakonodajstvo;
- 2) zakonodajstvo o indirektnih ali posrednjih davkih, kateri so v tesni zvezi z obrtniškimi izdelki (n. pr. davek na pivo, žganje in sladkor);
- 3) urejevanje denarstva (Münzwesen) in denarne mere (Münzfuß);
- 4) naredbe glede takih železnic, ki se dotičejo koristi obeh državnih polovic;
- 5) upravljanje brambnega ali vojnega sistema.

Dogovor o takih rečeh, ki sicer niso skupne, ki se pa imajo po skupnih načelih uravnati, se tako vrši, da avstrijsko in ogrsko ministstvo sporazumno izdelata predlog zakona, ali pa tako, da obe državni zastopstvi vsako iz svoje srede izvolita deputacijo; ti deputaciji izdelata potem predlog zakona pod vplivom dotičnih ministrov; v vsakem slučaju se pa potem predlog po ministrstvih priobči obema državnima zastopstvom, soglasni sklepi obeh državnih zastopstev se potem predlože cesarju v sankcijo. Po drugem teh dveh načinov je treba zlasti ravnati, kadar gre za dogovor o razmerju ali kvoti (Quote), po kateri se imajo razdeliti stroški za skupne zadeve med obema polovicama.

To razmerje določuje posebna od cesarja potrjena pogodba med avstrijskim in ogrskim državnim zborom za določeno število let (doslej za 10 let). V slučaju, da se državna zbora ne zedinita o donesku k skupnim stroškom, določi cesar to razmerje za eno leto. Za leto 1912 znašajo skupni stroški 470,923.322 K.

Do 31. decembra 1917. plačujejo avstrijske dežele 63·6%, ogrske dežele 36·4% skupnih stroškov. Vendar se porabijo za pokritje skupnih stroškov najprej skupni carinski dohodki; šele za ostanek plačajo avstrijske dežele 63·6%, ogrske dežele pa 36·4%.

Delegaciji, kateri sta bili ustanovljeni po zakonu z dne 21. dec. 1867., števil. 146 drž. zak. imata *zakonodajno oblast glede na skupne državne zadeve* in se delita v avstrijsko in ogrsko delegacijo. Vsaka delegacija ima po 60 članov in sicer voli po 20 članov gosposka zbornica in zbornica velikašev, po 40 članov pa avstrijska poslanska zbornica in ogrska poslanska zbornica.

Delegat avstrijske poslanske zbornice volijo poslanci posameznih kronovin in sicer:

iz Češkega	10	iz Bukovine	1
„ Dalmacije	1	„ Moravske	4
„ Galicije	7	„ Šleske	1
„ Avstrije pod Anižo	3	„ Tirolskega	2
„ Avstrije nad Anižo	2	„ Istre	1
„ Salzburškega	1	„ Predarelskega	1
„ Štajerskega	2	„ Goriške in Gradiške	1
„ Koroškega	1	„ Trsta	1
„ Kranjskega	1		

Poslovni red delegacij. Cesar sklicuje vsako leto delegaciji, ki se shajata to leto na Dunaju, drugo pa v Budapešti. Delegaciji izvolita iz svoje sredine predsednika, podpredsednika, tajnike in druge funkcionarje.

Avstrijska in ogrska delegacija zborujeta vedno ločeni, vsaka zase v posebnih sejah, in si priobčujeta pismeno svoje sklepe. Za sklepčnost je treba, da je razen predsednika navzočih vsaj 30 delegatov, da pa storjen sklep obvelja, se zahteva brezobzirna večina glasov vseh pričujočih. V slučaju, da se obojni sklepi ujemajo, se predlože cesarju v sankcijo. Ako se pa delegacijski sklepi o kakem predlogu ne ujemajo ter ni mogoče doseči enakih sklepov in tudi trikratno pismeno naznanilo sklepov nima nobenega uspeha, tedaj se združita obe delegaciji v polno sejo in glasujeta brez vsake debate. V teh skupnih sejah mora biti navzočih najmanj dve tretjini članov vsake delegacije. Ko bi bilo iz ene delegacije več članov navzočih kakor iz druge, zdrži se glasovanja toliko članov številneje zastopane delegacije, da imata potem obe delegaciji enako število glasov.

Delegaciji, kakor tudi skupna vlada, imata pravico predlagati zakone in na odgovor poklicati skupno ministrstvo. Delegaciji imata nadalje pravico, skupnemu ministrstvu ali kateremu članu istega staviti vprašanja ali interpelacije in od njega zahtevati odgovora in pojasnila. Člani skupnega ministrstva pa imajo pravico, udeleževati se vseh posvetov delegacije ter zagovarjati svoje predloge.

Delegati so kot člani avstrijskega in ogrskega državnega zbora *imuni (immun) ali nedotakljivi in neodgovorni.*

D. Ustava Avstrijskih dežel.

I. Občne pravice in dolžnosti avstrijskih državljanov.

1. Pravice.

Občne pravice avstrijskih državljanov določuje „državni osnovni zakon z dne 21. decembra l. 1867., šte. 142' drž. zak. o občnih pravicah državljanov za kraljevine in dežele zastopane v državnem zboru“.

Radi velike važnosti naj sledi doslovno navedeni zakon z nekaterimi razjasnujočimi opazkami. Zakon se glasi: Vzvidelo se Mi je s privolitvijo obeh zbornic državnega zbora izdati nastopni državni osnovni zakon o občnih pravicah državljanov ter zaukazati tako:

Člen 1. Za vse deželane v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel velja občna avstrijska državljanska pravica.

Zakon določa, pod katerimi pogoji se dobiva, izvršuje in izgublja državljanska pravica.

Avstrijski državljan je dolžen državi zvestobo in pokorščino, država pa mu ščiti osebo in imetek in pospešuje njegovo blagostanje.

Avstrijsko državljanstvo imajo a) vsi prebivalci avstrijskih dežel, katerih stariši so že bili avstrijski državljanji, b) ženske, ako se omože z avstrijskim državljanom, c) inozemci, kateri so izrecno prosili in bili sprejeti za avstrijske državljanje.

V Avstriji živéči inozemci, ki nimajo državljanske pravice, tudi nimajo volilne pravice in ne morejo biti uradniki, uživajo pa varstvo zakonov.

Državljanji dobe še le s 24. letom vse državljanske pravice. Vsak avstrijski državljan sme imeti obenem tudi ogrsko državljanstvo. Z možitvijo z ogrskim državljanom ne izgubi avstrijska državljanica avstrijskega državljanstva.

Člen 2. Pred zakonom so vsi državljanji enaki. Vsi državljanji uživajo enako varstvo zakonov brez ozira na veroizpoved ali narodnost, plemenitniki in meščani, kmetje in delavci, bogatini in siromaki.

Do cesarja Jožefa II. so bili kmetje ponekod še dedni podložniki in niso imeli tistih pravic, kakor drugi stanovi. Jožef II. je l. 1781. odpravil dedno podložništvo (Leibeigenschaft, Erbuntertänigkeit) ter si prizadeval uvesti enake pravice za vse prebivalce. Kmetje so bili odslej le graščinski podložniki ali tlačani. Tlaka se je odpravila leta 1848: na predlog Hansa Kudliha in graščaki so dobili za svoje izgube primerno odškodnino.

Člen 3. Javne službe so vsem državljanom v enaki meri pristopne.

Inozemci morajo dobiti avstrijsko državljanstvo, če hočejo stopiti v kako javno službo.

Brez ozira na vero in stan imajo vsi državljanji pravico do javnih služb, ako imajo za to potrebno izobrazbo in zmožnost. Medtem ko so v prejšnjih časih n. pr. le plemenitniki dobivali nekatere javne službe, se morejo sedaj tudi kmetjski sinovi povzpeti do najvišjih služb, ako imajo posebne zmožnosti in zasluge za državo.

Člen 4. Svobodna selitev osebe in imetka v državi ni nikakor omejena. Vsem državljanom, ki stanujejo v kateri občini in tam plačujejo davek od realnega (nepremičnega) posestva, obrta ali dohodkov, pristojajo pod istimi

pogoji kakor občanom aktivna in pasivna volilna pravica v občinski zastop. Svobodna selitev je od države omejena le po vojaški dolžnosti.

Odhodnina se sme pobirati le v slučajih reciprocitete (vzajemnosti).

Vsak državljan ima torej pravico, naseljevati se s svojo rodbino kjerkoli v državi, nakupovati zemljišča in izvrševati svoj obrt ali trgovino. Občina nima pravice, državljanom zabranjevati bivanje in naselitev v dotični občini. V smislu svobodne selitve se sme vsakdo odreči avstrijskemu državljanstvu, ostaviti državo ter se s svojo rodbino in s svojim imetjem naseliti koderkoli mu drago. Ne smejo se pa v inozemstvo izseljevati oni moški, kateri še niso prosti vojaščine.

Člen 5. Lastnina je nedotakljiva. Razlastitev (Expropriation) proti posestnikovi volji je dovoljena samo v slučajih in po načinu, kjer in kakor jih določuje zakon.

Država sme državljanom lastnino jemati le v nekaterih slučajih, katere določuje razlastitveni zakon. Taki slučaji so n. pr. v vojski, pri elementarnih neizgadah, pri izvršitvi javnih naprav, železnic, cest, mostov, prekopov, vodovodov, rudokopov i. t. d. Dotičnik dobi za to popolno odškodnino; razlastitev je torej le neprostovoljna prodaja.

Člen 6. Vsak državljan sme v vsakem kraju državnega ozemlja bivati, si pridobivati posestva vsake vrste ter ž njimi svobodno razpolagati in pod zakonitimi pogoji izvrševati vsak obrt. Po zakonu in iz vzrokov javne blaginje so dovoljene mrtvi roki omejitve pravice, si pridobivati posestva in ž njimi razpolagati.

Dokler so bili kmetje dedni podložniki, niso imeli te pravice. Šele izza časa Jožefa II. smejo kmetje prodajati in kupovati posestva, menjati svoja bivališča, prepuščati svoje imetje po lastni volji, oženiti se ter otrokom voliti katerikoli poklic i. t. d. Kot nesvojni so morali prej za vsak tak korak prositi graščinsko oblast dovoljenja.

„Mrtvo roko“ zovemo javne ali zakonito priznane družbe in ustanove neomejenega obstanka, ako se njih imetje odteguje občnemu prometu in delitvi po podedovanju. Zlasti pripadajo sem cerkvene in samostanske ustanove.

Člen 7. Vsako podložništvo in tlačanstvo je za vedno odpravljeno. Vsaka po pravnem imenu deljene lasti na posestva vpisana dolžnost ali dajatev (daviščina) je odkupna, v prihodnje pa se ne sme nobeno posestvo obremeniti s takšno neodkupno dolžnostjo.

Ko se je odpravilo l. 1781. dedno podložništvo, so bili sicer kmetje osebno prosti, a ostali so še podložniki svojih gospodarjev in so jim morali plačevati desetino od svojih pridelkov in jim delati tlako. Šele julija mesca l. 1848. se je odpravila tlaka.

Člen 8. Osebna svoboda je zagotovljena. Obstoječi zakon z dne 27. oktobra 1862., drž. zak. šte. 87 za varstvo osebne svobode se s tem proglašajo kot del tega državnega osnovnega zakona.

Vsak protizakonito ukazani ali podaljšani zapor nalaga državi dolžnost, da odškoduje oškodovanca.

S tem členom se jamči državljanom, da jih ne smejo samovoljno zapirati. Državljan se sme zapreti navadno le v slučaju, če se ga zasači pri izvrševanju zločina ali pregreška, ali pa vsled sodniškega ukaza, če je dotičnik na sumu, da je izvršil kak zločin ali pregrešek. Redarji ali orožniki ga smejo v takih slučajih zapreti, a potem ga morajo v 48 urah izpustiti iz zavora ali pa ga izročiti pristojni oblasti. Za vsak dalj trajajoči ali protizakonito ukazani zapor je odgovoren dotični uradnik, država pa mora po nedolžnem zaprtemu dati zadoščenje in odškodnino.

Člen 9. Hišna pravica je nedotakljiva.

Obstoječi zakon z dne 27. oktobra 1862., drž. zak. šte. 88 v varstvo hišne pravice se s tem razglašajo kot pravi del tega osnovnega državnega zakona.

Vsled te določbe ne sme nihče prodirati v naše stanovanje ali v njem bivati. Hišna preiskava se navadno le vrši, če se je dotičnemu odvzela tudi osebna svoboda. Navadno se zahteva za hišno preiskavo sodniško naročilo ali vsaj pismeno dovoljenje onih organov, ki dajo izvrševati hišno preiskavo. Varnostni organi smejo hiše preiskovati brez naročila, če se je zoper koga izdal zaporni ukaz, ali če so dotičnega zalotili pri izvrševanju kaznivega dejanja, ali pa če ima pri sebi stvari, po katerih se lahko sodi, da se je udeležil kaznivega dejanja. Za protizakonito izvrševanje hišne preiskave je odgovoren dotični uradnik.

Člen 10. Pismom se jamči nedotakljivost, zaplenjenje pisem, razen v slučaju zakonitega zavora in hišne preiskave, je le dovoljeno v vojnem času ali na podlagi sodnega povelja po obstoječih zakonih.

Nikdo ne sme odpirati in brati pisem, ki so drugim namenjena. Odpiranje tujih pisem je torej kaznjivo dejanje. Javnim oblastim je le izjemno dovoljeno pisma ustavljati v slučaju vojne, da se s tem zabranjuje izdaja vojnih načrtov in drugih tajnosti, kar bi moglo državi škodovati. Tudi pri zavorih in hišnih preiskavah sme dotična oblast ustavljati pisma.

Člen 11. Pravico, vlagati prošnje, ali peticijsko pravico ima vsakdo.

Peticije ali prošnje pod skupnim imenom smejo oddajati le zakonito priznane družbe in društva.

Peticijska pravica daje posamezniku, pa tudi vsem od države priznanim družbam in društvom pravico, da vladi, državnemu zboru in drugim zastopom predlagajo prošnje, pritožbe in predloge. Ta pravica je omejena po določilu glede na skupno ime in na število peticijo oddajajočih oseb, ki jih ne sme biti več kakor deset.

Člen 12. Avstrijski državljani imajo pravico, zborovati in ustanavljati društva. Izvrševanje te pravice urejajo posebni zakoni.

Državljani imajo pravico, snovati društva za različne namene. Društva delimo v politična in nepolitična.

Politična društva so ona, ki se bavijo z obravnavanjem javnih zadev, tako n. pr. z volitvami in drugimi državnimi zadevami. Politična društva ne smejo imeti podružnic in nikake zveze z drugimi avstrijskimi ali inozemskimi društvi. Člani takih društev ne smejo nositi posebnih znamenj. Inozemci, ženske in mladoletni ne morejo biti člani političnih društev.

Nepolitična društva služijo različnim namenom. Takim društvom prištevamo n. pr. zabavna, podporna, obrtna, planinska, znanstvena društva itd.

Vsled pravice zborovanja smejo državljani prirejati javne shode, da se posvetujejo o skupnih in javnih zadevah.

Društvene in javne shode, njih namen, kraj in čas zborovanja je vsaj tri dni prej naznanjati dotični politični oblasti (okrajnemu glavarstvu, magistratu, policijskemu ravnateljstvu), ki sme poslati na shod enega ali več zastopnikov. Predsednik dotičnega društva ali shoda je dolžan skrbeti za zakonito postopanje in red pri zborovanju. Predsednik sme zabranjevati ali ustavljati besedo govornikom, pri neredih pa razpustiti sejo ali shod. Tudi vladni zastopnik ima iste pravice ter sme sejo ali shod razpustiti.

Člen 13. Vsakdo ima pravico z besedo, s pismom, tiskom ali slikami svoje mnenje v zakonitih mejah izražati.

Časopisje se ne sme devati pod cenzuro, a tudi se ne sme omejevati po koncesijskem sistemu. Do leta 1848. je bila cenzura zelo stroga.

Zaradi cenzure so zahtevale oblasti, da se jim predlagajo spisi pred tiskom. Tako so se tiskali in prišli v javnost le od oblasti odobreni spisi. Sedaj se pa predlagajo državni oblasti v odobrenje že tiskani časopisi in knjige.

Koncesijski sistem je omejitev tiskovne svobode; za izdavanje časopisov je treba posebnega vladnega dovoljenja, ki ga more vlada po svoji volji dati in odreči.

Vladi je dovoljeno zaplenjevati tiskovine in časopise, ki bi mogli škodovati javnemu redu in varnosti, ne da bi sodno postopala zoper izdajatelja in pisatelja dotičnih spisov. To je *objektivno postopanje*. Vendar pa mora zaplenjenje tiskovin opravičiti sodni odlok.

Vlada pa lahko izdajatelja in pisatelja ali odgovornega urednika toži pred porotnim sodiščem. To je *subjektivno postopanje*.

Člen 14. Popolna verska in vestna svoboda je vsakomur zajamčena.

Uživanje državljanških in političnih pravic je neodvisno od veroizpovedanja; vendar se ne smejo kratiti državljanške dolžnosti po veroizpovedanju.

Nikdo se ne sme siliti k cerkvenemu opraviilu ali k udeležitvi cerkvene svečanosti, ako ni podrejen po zakonu v to opravičeni oblasti.

Državljan si smejo prostovoljno izbirati veroizpoved, in sicer morajo odrasli naznaniti prestop k drugi veri dotični oblasti, t. j. okrajnemu glavarstvu ali magistratu. Zaradi prestopa k drugi veri ali zaradi verskega prepričanja se ne sme nihče kaznovati. Navadno slede otroci veroizpovedanju svojih starišev in si ne morejo sami voliti veroizpovedi. Po dovršenem 14. letu pa si lahko vsak državljan prostovoljno voli veroizpovedanje.

Ako so stariši različnega veroizpovedanja, se vzgajajo dečki v očetovi veri, deklice pa v veri svoje matere. Vendar pa lahko posebne pogodbe v takem slučaju drugače ukrenejo. Če pa je eden izmed starišev katoliške vere, potem se morajo po katoliškem cerkvenem pravu vsi otroci vzgajati v katoliški veri. Prestopijo stariši k drugi veri, tedaj menjajo vero le otroci do 7. leta. Otroci med 7. in 14. letom, torej v dobi šolske dolžnosti, ostanejo še pri prejšnji veri ter smejo pristopiti k drugi veri še le s 14. letom.

Člen 15. Vsaka zakonito priznana cerkev in verska družba ima pravico skupne javne božje službe, urejuje in upravlja samostalno svoje notranje zadeve, ostane v posestvu in uživanju svojih za bogočastje, naučne in dobrodelne namene določenih zavodov, ustanov in zalog, podvržena pa je, kakor vsaka družba, občnim državnim zakonom.

V Avstriji so sledeče verske družbe zakonito priznane: Katoličani vseh treh obredov (latinskega, grškega in armenskega obreda), starokatoliki, luteranci avgsburške in helvetske veroizpovedi, unitarci, pravoslavni, armensko-gregorjanska cerkev in izraeliti.

V Bosni in Hercegovini je tudi 600.000 mohamedancev, ki imajo enake pravice kakor prejšnji.

Člen 16. Privržencem zakonito ne priznane veroizpovedi je dovoljena domača božja služba, da le ni niti protizakonita, niti nenravna.

Zakonito ne priznane veroizpovedi torej nimajo pravice skupne javne božje službe.

Člen 17. Znanstvo je svobodno in svoboden je znanstveni pouk.

Pravico, ustanavljati učilišča in vzgajališča ter učiti v njih, ima vsak državljan, kateri je po zakonitem načinu dokazal svojo sposobnost za to.

Domači pouk ni podvržen taki omejitvi.

Za verski pouk v šolah naj skrbi dotična cerkev ali verska družba.

Država ima glede na vse šolstvo pravico najvišje voditve in najvišjega nadzorstva.

Vsakdo sme torej hoditi v javne šole, da si tam pridobi potrebno omiko. Tudi verske družbe smejo ustanavljati šole. Zasebne šole so pod-

rejene šolskim zakonom in morejo dobiti pravico javnosti, ako popolnoma ustrezajo dotičnim zakonitim zahtevam. Vsak državljani ima pravico samostojno raziskovati različne znanstvene stroke in svoje mnenje in uspehe ustmeno ali pismeno objavljati, ne da bi ga mogla država ovirati na ta ali oni način.

Člen 18. Vsakemu je na voljo dano, izvoliti si svoj poklic ter se zanj izobraziti, kakor in kjer hoče.

Dedni podložniki si niso volili sami svojega poklica; to je namreč določeval njih graščak ali gospodar. Sedaj si pa sme vsakdo sam voliti poklic in se zanj pripravljati po svoji volji. Svobodnost poklica je posledica enakopravnosti pred zakonom in svobode znanstva, kakor tudi pravice, da so državljaniom pristopne vse javne službe.

Člen 19. Vsa narodna plemena v državi so enakopravna in vsako pleme ima nedotakljivo pravico, svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti.

Država priznava enakopravnost vseh deželnih jezikov v šoli, v uradu in v javnem življenju.

V deželah, v katerih stanuje več narodnih plemen, naj bodo javna učilišča urejena tako, da se vsakemu teh plemen dajo potrebni pomočki za izomiko v svojem jeziku in da ne bode nihče siljen, učiti se katerega drugega deželnega jezika.

Po členu 19. je državljaniom zajamčena narodna enakopravnost; z ozirom na število narodnosti, ki bivajo v naši državi, je to državna potreba. Vsak državljani ima pravico, vlagati pri oblastih prošnje in tožbe v deželni jezikih, ki se rabijo v dotični deželi, in zahtevati, da se vloge pravilno obravnavajo in rešijo. Deželni jeziki so v Avstriji: nemški, češki, poljski, rusinski, rumunski, italijanski, slovenski in hrvatski. V deželah, kjer prebiva več narodov, naj bodo javna učilišča tako urejena, da se vsakdo lahko izobrazuje v svojem jeziku.

Člen 20. O dopustnosti začasne in krajevne suspenzije v členih 8, 9, 10, 12 in 13 določenih pravic po odgovorni vladi določuje zakon z dne 5. maja 1869., št. 66 drž. zak.

2. Dolžnosti.

Osnovni zakoni so dragoceno darilo naše ustavne države. Vsakega državljani sveta dolžnost je torej, da osnovne državne zakone natanko pozna, da jih spoštuje in se točno po njih ravna. Država jamči svojim prebivalcem velike pravice, a državljani imajo tudi napram državi velike dolžnosti, katere je treba vestno izpolnjevati, da se zajamči in pospešuje blaginja državljanov.

1. Prva in najimenoitnejša dolžnost avstrijskega državljani je zvestoba in pokorščina presvetlemu cesarju.

Naši zakoni varujejo posebno Njegovo Veličanstvo in cesarsko obitelj; zoper cesarja in cesarsko obitelj naperjene zločine, pregreške in prestopke kaznuje zakon ostreje nego druge.

Vsako početje, ki bi cesarja na zdravju ali svobodi oškodovalo in ga izkušalo spravljati v nevarnost ali pa omejevalo vladarske pravice, je zločin *veleizdaje*. Dolžnost vsakega državljana je, da zabranjuje take zločine, pregreške in prestopke. Duhovščina in učiteljstvo imata sveto dolžnost in največ prilike, da ljudstvo v tem oziru poučujeta in vzbujata avstrijska patriotska čuvstva.

2. *Državljanova dolžnost je, da je pokoren zakonom in naredbam oblasti, ki v cesarjevem imenu izvršujejo zakone.*

Vsakega državljana dolžnost je, da dobro pozna zakone in naredbe, katerih se mora držati. V mnogih slučajih pa človeku že zdrav razum kaže, kaj sme storiti in kaj mu je prepovedano. Zakoni ne priznavajo izgovora: „Dotični zakon mi ni bil znan.“ Vsak državljan bodi podložen višjim oblastim in spoštuj njih naredbe. Zgodi se sicer včasih, da je kaka naredba protizakonita in v škodo temu ali onemu državljanu ali pa da prekorači uradnik oziroma varstveni organ svoj delokrog. Tudi v takih slučajih bodi pokoren dotični naredbi in se ne ustavlja oblastim. Če se ti godi krivica, pritoži se potem pri pristojni višji oblasti!

3. *Plačuj točno in vestno različne davke.* Ljudstvo smatra navadno davke za težko breme; poučevati se ga torej mora, da država brez davkov ne bi mogla obstati in tudi posameznik ne bi bil varen svojega življenja in imetja. V izobrazbo ljudstva potrebuje država duhovnikov in učiteljev. Da se ohrani mir in red v državi, potrebujemo uradnikov, varstvenih organov in vojakov. Za prosep gmotnega blagostanja, za poljedelstvo, rudarstvo in kupčijo je treba cest, železnic, plovnih rek, prekopov i. t. d. Vse te naprave koristijo državi in posamezniku, a bi ne bile mogoče, ako ne bi državljani plačevali različnih davkov in dajali za to potrebnega denarja.

4. *Vsakega državljana dolžnost je, da zastavi v sili svoje življenje za cesarja in domovino.* V to svrhu je uvedena občna vojna dolžnost, katero izpolnjuje vsak za vojaštvo sposobni državljan. Vojna dolžnost traja dvanajst let in se začne z edenindvajsetim letom. Končno pa je še treba v črni vojski služiti do dvainštiridesetega leta.

II. Ljudsko zastopstvo.

Ljudsko zastopstvo v avstrijskih deželah je trojno:

1. Skupno zastopstvo za vse avstrijske dežele ali državno zastopstvo: *državni zbor (Reichsrat)*.

2. Posebno zastopstvo za vsako posamezno deželo ali deželno zastopstvo: *deželni zbori (Landtage)*.

3. Občinsko in okrajno zastopstvo: *občinski zastopi (Gemeindevertretungen)* in *okrajni zastopi (Bezirksvertretungen)*.

1. Državni zbor.

V državnem zboru so zastopane vse avstrijske dežele. Državni zbor zboruje na Dunaju in se deli v gosposko in poslansko zbornico.

Člani gosposke zbornice (Herrenhausmitglieder) so:

1. vsi doletni avstrijski nadvojvode;
2. doletni glavarji tistih avstrijskih plemenitaških rodbin, ki so znamenite po obsežnem veleposestvu in katerim cesar podeli dedno državnozborsko dostojanstvo;
3. vsled svojega cerkvenega dostojanstva vsi nadškofje in škofje s knežjim dostojanstvom;
4. odlični možje, ki so si pridobili zasluge za državo ali cerkev, znanost ali umetnost, in katere cesar imenuje za dosmrtno člane gosposke zbornice; njih število je po volilnem zakonu z dne 26. januarja 1907 omejeno (numerus clausus) in ne sme biti manjše kakor 150 in ne večje kakor 170.

Predsednika in podpredsednike gosposke zbornice imenuje cesar.

Poslanska zbornica (Abgeordnetenhaus) šteje po omenjenem volilnem zakonu 516 poslancev, ki so izvoljeni na 6 let na podlagi splošne, enake in direktne ali neposredne volilne pravice. Po preteku 6 let, ali če se poslanska zbornica razpusti, se vrše nove volitve.

Število poslancev je za posamezne kraljevine in dežele tako določeno:

Za Češko	130	za Bukovino	14
„ Dalmacijo	11	„ Moravsko	49
„ Galicijo in Vladimirijo	106	„ Šlesko	15
„ Avstrijo pod Anižo	64	„ Tirolsko	25
„ Avstrijo nad Anižo	22	„ Predarlško	4
„ Salzburško	7	„ Istro	6
„ Štajersko	30	„ Goriško in Gradiško	6
„ Koroško	10	„ Trst in njegovo okolico	5
„ Kranjsko	12		

Vsak volilni okraj voli enega poslanca. Volilni okraji v onih deželah, v katerih stanuje več narodov, so razdeljeni po narodnostih. Tako ima n. pr. Štajersko 23 nemških in 7 slovenskih volilnih okrajev, Kranjsko 11 slovenskih in 1 nemškega, Koroško 9 nemških in 1 slovenskega, Istra 3 laške, 2 hrvatsko-slovenska in 1 hrvatskega, Goriška in Gradiška 3 slovenske in 3 laške, Trst z okolico 4 laške in 1 slovenskega.

Aktivno volilno pravico ima vsaka oseba moškega spola, ki je najmanj 24 let stara, po določenih volilnega reda za državni zbor ni izvzeta

ali izključena od volilne pravice in stanuje v tisti občini, v kateri ima volilno pravico, na dan *razpisa* volitve najmanj že leto dni.

Pasivno volilno pravico ima vsaka oseba moškega spola, ki ima aktivno volilno pravico, avstrijsko državljanstvo vsaj tri leta in je dovršila 30 let starosti.

Od aktivne in pasivne volilne pravice so *izvzeti* trajno ali časno aktivno službujoči častniki, vojaški duhovniki, moštvo oborožene sile, oziroma orožništva. Vojaški uradniki imajo samo aktivno volilno pravico.

Od volilne pravice so *izključeni*:

1. Vse osebe, ki niso samosvoje, ampak so pod očetovsko oblastjo, varstvom ali skrbstvom.

2. Tisti, ki žive od javne milodarnosti ali občinskih novcev.

3. Osebe, ki so v konkurzu, do konca konkurza.

4. Osebe, katerim je sodišče odtegnilo očetovsko oblast.

5. Osebe, ki so bile obsojene zaradi kaznivih dejanj, za dobo kazenskih posledic.

Volilne upravičence vsake občine mora občinski predstojnik (župan) v abecednem redu vpisati v posebnih volilnih imenikih.

Politična okrajna oblast pregleda imenike volilcev in odloča o reklamacijah. Imeniki morajo biti razgrnjeni v občinskem uradu štirinajst dni, da se morebitne napake popravijo. Samo tiste osebe imajo volilno pravico, ki so v volilnem imeniku. Reklamacije zoper imenik volilcev lahko vložijo tiste osebe, ki imajo v dotičnem volilnem okraju volilno pravico, ker so sprejeti za volitev neupravičeni ali ker niso sprejeti volilni upravičenci. Volilec se dostavijo izkaznice in glasovnice, na katerih mora biti uradni pečat cesarskega političnega oblastva ali občinskega urada v mestih z lastnim ustavom ter kraj in čas volitve označen. Vsaka druga ne oblastveno izdana glasovnica je neveljavna.

Volilna pravica se mora izvrševati le osebno. Vsak volilni upravičenec ima pravico samo do enega glasu. Volitev je tajna. Tisti je izvoljen, ki ima zase več nego polovico vseh oddanih veljavnih glasov. Ako se ni dosegla absolutna večina glasov, se ukrene ožja volitev.

Pri ožji volitvi se morajo volilci omejiti na tisti dve osebi, ki sta imeli pri prejšnji volitvi zase relativno največ glasov.

V nekaterih kronovinah je *volilna dolžnost*, kakor na Nižjem Avstrijskem, Gorenjem Avstrijskem, Salzburškem, Predarlškem, Kranjskem,¹⁾ Moravskem in Šleskem. Tiste volilne upravičence, ki se brez tehtnega vzroka ne udeležijo volitve, kaznuje politična oblast. Na Moravskem se volilci istega volilnega okraja po svoji narodnosti vpišejo v posebne imenike in volijo po narodnostih ločeni („Nationaler Kataster“).

¹⁾ Na Kranjskem obstaja volilna dolžnost tudi za deželnozborske, v Ljubljani pa tudi za občinske volitve.

V več narodno jako mešanih okrajih v Galiciji se volita po dva poslanca in po dva namestnika v vsakem volilnem okraju.

V *področje državnega zbora* spadajo vse zadeve, ki se nanašajo na pravice, dolžnosti in koristi, ki so vsem v državnem zboru zastopanim kraljevinam in deželam skupne in niso pridržane delegacijama.

V *področje državnega zbora* spada torej:

1. *glede zunanjih zadev*: pretehtovanje in odobravanje trgovinskih pogodb in takih državnih pogodb, ki cesarstvo ali kateri del cesarstva obtežujejo ali posameznim državljanom dolžnosti nakladajo, ali po katerih bi se ozemlje v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel predrugačilo;

2. *glede vojaštva*: sklepati o vseh zadevah, ki se tičejo tega, kako, po katerem redu in doklej bode veljala dolžnost vojaške službe, zlasti pa vsako leto dovoljevati število mož, ki se imajo vzeti v vojake, in pa postavljati splošne določbe z ozirom na priprego, oskrbovanje in nastanjanje vojske ali armade;

3. *glede ustavopravnega razmerja*: a) dajati zakone v obliki, kako se bodo obravnavale tiste zadeve, katere so se v dogovoru z deželami ogrske krone določile, da so skupne; b) dajati zakone o zadevah, tičočih se dolžnosti in razmerij, ki jih imajo posamezne dežele med seboj; c) dajati zakone, ki se imajo izdati za izvršitev državnih osnovnih zakonov o občnih pravicah državljanov, o državnem sodišču, o sodni, vladni in izvrševalni oblasti; d) dajati zakone o glavnih potezah za uredbo sodnih in upravnih oblastev;

4. *glede notranje uprave*: a) dajati zakone o državljanstvu in domovinstvu, o policiji zastran tujcev in o potnih listih, kakor tudi o ljudskem štetju; b) o verskih razmerah, o pravici, ustanovljati društva in sklicevati shode, o tisku in obrambi duševne lastnine; c) postavljati načela za pouk v ljudskih šolah in gimnazijah, potem dajati zakone o vseučiliščih; d) dajati zakone zastran zdravstva, kakor tudi zastran odvrnitve kužne bolezni in živinske kuge;

5. *posebno glede narodnega gospodarstva*: a) urejevati denarstvo, denarni kov in bankovstvo (Geld-, Münz- und Zettelbankwesen), carinske in trgovske zadeve, kakor tudi telegrafe, pošte, železnice, brodarstvo in druga državna občila; b) dajati zakone o kreditu, bankah, privilegijih in obrtu, izvzemši zakonodajstvo o pravici točenja ali propinacije (Propinationsrecht), potem dajati zakon o meri in uteži, o obrambi za marke in izdelke;

6. *glede pravosodstva*: dajati zakone o kazenskem pravosodstvu in o policijskih kaznih, kakor tudi o civilnem pravu, izvzemši zakonodajstvo, o notranji uredbi javnih knjig in o takih zadevah, katere po deželnih ustavah in po tem osnovnem zakonu spadajo v področje deželnih zborov,

dalje dajati zakone o trgovskem in meničnem pravu, o pomorskem, rudarskem in fevdnem pravu;

7. *glede finančnih zadev*: določevati proračune državnega gospodarstva in pretresati sklenjene račune (Budgetrecht), vsako leto dovoljevati davke, ki se naj pobirajo, dajati zakone zastran samoprodajnih reči (Monopole) in vladarskih pravic ali regalov (Regalien), najemati posojila, preobračati sedanje državne dolgove, prodajati, izpreminjati in obteževati nepremično državno imetje in sploh opravljati vse finančne zadeve, katere so skupne kraljestvom in deželam zastopanim v državnem zboru.

Državni poslanci uživajo *imuniteto* (Immunität) ali *nedotakljivost* in niso odgovorni za svoje glasovanje, za svoje govore so pa odgovorni samo državnemu zboru. Noben član državnega zbora se ne sme med zasedanjem zaradi kaznivega dejanja brez dovoljenja zbornice zapirati ali sodnijsko preganjati, izvzemši slučaj, da so poslanca pri izvrševanju kaznivega dejanja zalotili. V vsakem slučaju pa ima sodišče sodnje postopanje proti poslancem naznaniti državnozbornemu predsedniku in na zahtevanje zbornice jih iz zapore izpustiti, oziroma sodnje postopanje za dobo celega zasedanja opustiti.

Državni zbor ima po zakonu z dne 25. julija 1867 tudi pravico avstrijske ministre zaradi kršitve zakonov ali ustave na odgovor poklicati in jih obtožiti. O obtožbi odločuje posebno *državno sodišče* (Staatsgerichtshof), ki je sestavljeno iz 24 neodvisnih in zakonov večših avstrijskih državljanov, ki niso člani državnega zbora in ki so voljeni napol od obeh zbornic državnega zbora na 6 let.

Vsaka zbornica državnega zbora voli nadalje po 5 članov v *pregledno komisijo za državne dolgove* (Staatsschulden-Kontrollkommission). Ta komisija mora skrbeti za ustavno upravljanje državnih dolgov, mora vsako leto poročati državnemu zboru o svojem delovanju in dvakrat na leto sestaviti izkaz o stanju državnih dolgov, ki se objavlja v uradnem delu „Wiener Zeitung“.

Poslovni red državnega zbora. Cesar sklicuje vsako leto državni zbor. Poslanska zbornica voli sama predsednika in 5 podpredsednikov. Predsednik otvarja poslansko zbornico in jo zaključuje po dovršeni nalogi ali po cesarjevem naročilu. Za časa zasedanja državnega zbora dobe poslanci 20 kron na dan (dijete, Diäten) in odškodnino za vožnjo. Tem dohodkom se poslanci ne smejo odreči.

Ministri in predsedniki osrednjih uradov imajo pravico, se udeleževati vseh posvetov državnega zbora in zagovarjati svoje predloge.

Vsaka zbornica sme ministrom zastaviti vprašanja, od njih zahtevati pojasnila (n. pr. o vnanjem položaju) in izraziti vladi svoje mnenje v obliki adrese ali po resolucijah ali sklepkih.

Zakone predlagati imajo pravico vlada in obe zbornici državnega zbora. Navadno se zakon najprej predlaga v poslanski zbornici. Če se predlaga kak zakonski predlog v poslanski zbornici, sklenejo poslanci navadno, da se izroči dotični predlog kakemu odboru (odseku) *v posvetovanje*. Če je odbor dovršil posvetovanje, potem šele *obravnava* tak predlog cela poslanska zbornica. Da *sklep* državnega zbora obvelja, mora biti v poslanski zbornici 100 članov, v gosposki zbornici pa 40 članov navzočih in v obeh zbornicah mora zanj glasovati absolutna ali nadpolovična večina pričujočih. Le pri predlogih, ki nameravajo predrugačiti ta osnovni zakon, kakor tudi državni osnovni zakon o občnih pravicah državljanov, o ustanovitvi državnega sodišča, o sodni oblasti in pa o rabi vladne in izvršujoče oblasti, je treba za sklepčnost teh predlogov navzočnosti najmanj polovice poslancev in dve tretjinske večine glasov. Zakonski predlog, ki je sprejet v poslanski in gosposki zbornici se predloži *cesarju v sankcijo*. Po cesarjevi potrditvi in po podpisu (Kontrasignierung) enega ministra se razglasi zakon v uradnem delu „Wiener Zeitung“ in v državnem zakoniku (Reichsgesetzblatt) in zadobi veljavo takoj ali z dnevom, katerega določi cesar.

Ako bi se v času, kadar državni zbor ni zbran, pokazala potreba zakonske odredbe, sme se taka odredba s cesarskim ukazom pod odgovornostjo skupnega ministerstva izdati (*§ 14. državnega osnovnega zakona*). Vendar pa se ne sme vsled takega ukaza ustava izpremeniti ali pa državni zaklad trajno obtežiti in se mora ukaz predložiti državnemu zboru v prvih 4 tednih zasedanja. Če se to ne stori, ali če ena ali druga zbornica državnega zbora dotične odredbe ni odobrila, mine postavna moč take odredbe.

2. Deželni zbori.

Deželni zbori so zastopi posameznih avstrijskih dežel in zborujejo navadno v dotičnih glavnih mestih. V Avstriji je 17 deželnih zborov. Vsaka avstrijska dežela ima po en deželni zbor, samo Tirolska in Predarlška dva, in sicer enega za Tirolsko in enega za Predarlško, Primorsko pa tri in sicer enega za Goriško in Gradiško, enega za Istro in enega za Trst z okolico. Tržaški občinski svet zboruje v dobi zborovanja deželnih zborov tudi kot deželni zbor.

Člani deželnih zborov so: I. Osebe, ki so že po svojem dostojanstvu deželnozbornski poslanci in sicer nadškofje, škofje, na Tirolskem tudi štirje voljeni zastopniki opatov in proštov in vseučilišni rektorji (takozvani virilni glasovi, Virilstimmen).

II. Od ljudstva za dobo 6 let voljeni poslanci. V deželni zbor volijo sledeče volilne skupine:

1. veleposestvo,
2. mesta, trgi in obrtni kraji,
3. trgovske in obrtne zbornice,
4. kmetske občine,
5. splošna volilna skupina na Nižjem Avstrijskem, Gorenjem Avstrijskem, Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Predarlsem in Moravskem. V tej skupini volijo volilci prvih štirih volilnih skupin in tudi vsi vsaj 24 letni državljani brez ozira na davek, torej vsi tisti, ki volijo tudi v državni zbor.

Prva, druga in tretja volilna skupina voli pismeno, direktno in tajno, četrta in peta volilna skupina volita v nekaterih deželah ravno tako, v drugih pa ustmeno in indirektno ali po volilnih možeh. Na 500 prebivalcev pride eden volilen mož in ti volilni možje volijo potem šele poslanca.

Poslance iz volilnega razreda *velikega posestva* volijo direktno posestniki tistih v deželni deski (Landtafel) vknjiženih posestev, za katera plačujejo davek, ki je v različnih kronovinah različen in znaša 100—500 kron, od katerega zneska pa znaša zemljarina (zemljiški davek, Grundsteuer) najmanj štiri petine.

Poslance iz volilne skupine *mest, trgov in obrtnih krajev in kmetskih občin* volijo neposredno vsi tisti občani, ki imajo občinsko volilno pravico v občinah s tremi volilnimi razredi in spadajo v prvi in drugi razred. V občinah, kjer sta samo dva volilna razreda, volijo tiste po velikosti letnega cesarskega neposrednega davka razvrščene osebe, ki plačujejo prve dve tretjini vsega v občini plačanega davka. V nekaterih deželah pa volijo v drugi in četrti volilni skupini vsi občinski volilci, kateri plačujejo najmanj po 8—10 K cesarskega neposrednega davka.

Poslance v tretji volilni skupini volijo člani *trgovske in obrtne zbornice* in njih namestniki.

Pogoji za volilno pravico v deželni zbor so v obče isti kakor za državni zbor. *Aktivno volilno pravico* ima vsak samopravni avstrijski državljani moškega spola, ki je dopolnil 24. leto svojega življenja, samo v volilnem razredu velikega posestva se med volilce štejejo tudi svojepravne ženske. Izvoljen poslanec mora imeti avstrijsko državljanstvo, vse avstrijske državljanske pravice, starost 30 let in aktivno volilno pravico vsaj v enem izmed prvih 4 razredov dotične dežele. Vsak volilec sme samo v enem volilnem kraju in praviloma samo osebno voliti. Izjemoma je dovoljeno volilecem v veleposestvu voliti po pooblaščenemu, ki bodi sam volilec v veleposestvu. Samo ženske in vojaške osebe v aktivni službi izvršujejo svojo volilno pravico le po pooblaščenih, ki pa morajo imeti volilno pravico v dotičnem volilnem razredu.

Deželni zbori imajo različno število poslancev in sicer:

Dežele in kronovine	Deželni predsedniki	Število dežel. odborikov	Cerkveni do- stojanstveniki	Vseučilišni rektorji	Iz veleposresta		Iz mest in trgov	Iz trgovskih in obrtn. zbornic	Iz kmetških občin	Iz občne vo- lillne skupine	Skupaj
					Iz	Iz					
Dolenje Avstrijsko .	Deželni maršal	6	2	1	16	15	4	31	58	127	
Gorenje Avstrijsko .	« «	7	1	—	10	19	2	22	14	69	
Salzburško	Deželni glavar	5	1	—	5	16		11	6	39	
Štajersko	« «	7	2	1	12	28	6	28	10	87	
Koroško	« «	4	1	—	10	10	3	15	4	43	
Kranjsko	« «	5	1	—	10	10	2	16	11	50	
Goriška in Gradiška	« «	4	1	—	6	5	2	10	6	30	
Istra	« «	5	3	—	5	14	2	15	8	47	
Tirolsko	« «	6	3+4 ¹⁾	1	10	16		34	—	68	
Predarlško	« «	6	1	—	—	5	1	14	5	26	
Češko	Deželni nadmaršal	8	4	2	70	87		—	79	242	
Moravsko	Deželni glavar	8	2	—	30	46		53	20	151	
Šlesko	« «	4	1	—	9	12		9	—	31	
Galicija	Deželni maršal	6	8	2+2 ²⁾	44	31		14	—	161	
Bukovina	Deželni glavar	8	1	1	13	—	2	28	18	63	
Dalmacija	Deželnozb. predsed.	5	2	—	10	11		20	—	43	

Trst z okolico zastopa občinski svet (mestni svet, Stadtmagistrat), ki ima 80 članov. Kranjski deželni zbor ima po volilnem zakonu z dne 26. avgusta 1908, št. 15 dež. zakonika enega virilista in sicer knezoškofa ljubljanskega in 49 voljenih poslancev.

Cesar skliče deželni zbor vsako leto vsaj enkrat v posvetovanje o deželnih zadevah ter ga more vsak čas razpustiti in razpisati nove volitve.

Deželnega poglavarja, ki se imenuje deželni glavar (na Nižjem Avstrijskem, Gorenjem Avstrijskem in v Galiciji deželni maršal, na Češkem deželni nadmaršal, v Dalmaciji deželnozborski predsednik) in njegovega namestnika imenuje cesar izmed deželnih poslancev na šest let. Deželni glavar odvarja po cesarju sklicani deželni zbor, vodi deželni zbor in ga sklepa, kadar so naloge dovršene ali kadar dobi najvišje povelje.

Pri vstopu v deželni zbor obljubujejo poslanci namesto prisege deželnemu glavarju, da bodo zvesti in pokorni cesarju, da se bodo držali zakonov in da bodo vestno izpolnjevali svoje dolžnosti. Deželni poslanci uživajo glede na nedotakljivost iste pravice kakor državni poslanci.

¹⁾ 4 voljeni zastopniki opatov in proštov.

²⁾ Predsednik akademije znanosti v Krakovem in rektor tehnike v Lvovu.

V *področje deželnega zbora* spadajo:

I. Vse naredbe:

1. glede obdelovanja zemlje;
2. glede javnih stavb, katere se plačujejo iz deželnih sredstev;
3. glede dobrodelnih zavodov, kateri se zakladajo iz deželnega imetja;
4. glede deželnega proračuna in obračuna.

II. Natančnejše naredbe v mejah splošnih zakonov:

1. glede občinskih zadev;
2. glede cerkvenih in šolskih zadev;
3. glede priprege, oskrbovanja in nastanitve vojske.

III. Naredbe o drugih zadevah, katere se tičejo deželne koristi ali potrebe in katere se po posebnih odredbah odkazujejo deželnemu zastopu. Razen tega je deželni zbor tudi sklican, da izreče svoje mnenje, kako razglašeni splošni zakoni in naredbe odgovarjajo deželni koristi.

Deželni zbor razpolaga nadalje z deželnim imetjem in sme v pokritje stroškov pobirati na prave cesarske davke deželne doklade do 10%, za višje doklade je treba cesarskega privoljenja. Sklepi deželnega zbora, po katerih bi se deželno imetje prodalo, stalno zadolžilo ali zastavilo, potrebujejo cesarske potrditve. Dalje sklepa, kateri znesek se deželnemu odboru za vedno dovoli, oziroma, samo za kaka posebna gospodarska opravila; nastavlja tudi deželne uradnike in sluge ter določa, kako morajo ti svojo službo opravljati.

Seje deželnega zbora so javne. *Vlada predlaga* deželnemu zboru *zakonske predloge* o deželnih zadevah, vendar ima to pravico tudi *deželni zbor*.

Za *sklepanje* v deželnem zboru je treba, da je nad polovico vseh članov navzočih, in za veljavnost sklepa zadostuje nadpolovična večina navzočih poslancev. Če je število glasov enako, ne obvelja v razpravi stoječi predlog. Za sklepe o nasvetovanih izpremembah deželnega reda je treba navzočnosti vsaj treh četrtin vseh članov in pritrditve vsaj dveh tretjin navzočih poslancev. Od deželnega zbora sprejeti deželni zakon se predloži cesarju v potrditev ali sankcijo. Po cesarjevi potrditvi se razglasi zakon v deželnem uradnem listu (na Kranjskem v „Laibacher Zeitung“) in v deželnem zakoniku (Landesgesetzblatt), ki izhaja v dotičnih deželnih jezikih in ima seveda le za dotično deželo veljavo.

Deželni odbor je upravni in izvrševalni organ deželnega zbora in se voli izmed deželnozborskih poslancev. Načelnik deželnega odbora je deželni glavar, v njegovi odsotnosti pa po deželnem glavarju določeni odbornik.

Deželni odbor ima razun deželnega glavarja 4—9 odbornikov.

Kranjski deželni odbor ima n. pr. razen deželnega glavarja še 5 odbornikov, in sicer volijo enega poslanci velikega posestva, enega poslanci

mest in trgov ter trgovske in obrtne zbornice, enega poslanci kmetских občin, enega poslanci splošnega volilnega razreda ter enega vsi zbrani deželni poslanci iz srede deželnega zbora.

Deželni odbor podpirajo pri poslovanju zato nastavljeni *deželni uradniki*.

Funkcijska doba deželnih odbornikov se sicer neha z razpustom deželnega zbora, vendar pa poslujejo deželni odborniki še tako dolgo, da novovoljeni deželni zbor voli novi deželni odbor. Deželni odbor pripravlja vse, česar je treba za seje deželnega zbora, in preiskuje, če so novi deželni poslanci prav izvoljeni ali ne, ter poroča o tem deželnemu zboru, kateri ima verifikacijo novoizvoljenih poslancev.

3. Občinski zastop.

Vsa zemlja avstrijskih dežel je z malimi izjemami (cesarski gradovi s pripadajočimi vrti in gaji) razdeljena v *politične* ali *selske občine* (*Orts-gemeinden*).

Občani (*Gemeindemitglieder*) so: 1. *domačini* (*Gemeindeangehörige*), to so tisti avstrijski državljani, kateri imajo v dotični občini domovinsko pravico, 2. *občinski družniki* (*Gemeindegensossen*), to so tisti občani, ki so sicer brez domovinske pravice v dotični občini, pa stalno stanujejo v občini in imajo tamkaj ali kako hišo ali kako zemljišče, ali plačujejo od svojega v občini izvrševanega obrta ali od svojega zaslužka ali od kakega drugega dohodka v občini predpisane direktne davke, in 3. *častni občani* (*Ehrenbürger*), to so tisti avstrijski državljani, ki so si za državo, deželo ali za občino pridobili zaslug in katerim je občina brez ozira na njih bivališče podelila častno občanstvo.

Občani, ki stanujejo po mestih in trgih, se imenujejo *meščani* in *tržani*, častni občani pa častni meščani in tržani. Občani imajo *pravico*, da v miru prebivajo v občini. Oni so deležni občinskih dolžnosti in bremen. Občinski domačini imajo vrh tega še pravico, če ubožajo, da občina zanje skrbi po njihovi potrebi. Meščanom in tržanom je pridržana pravica do ustanov in naprav, samo zanje napravljenih. Častni meščani, tržani in občani imajo iste pravice kakor občinski deležniki, toda brez njihovih dolžnosti. Vsi drugi, kateri niso občani, se imenujejo vnauji (*Auswärtige*); pa tudi vnanjim ne sme občina kratiti prebivanja v svojem ozemlju, dokler oni in njih družine žive brez madeža in dokler občinski milodarnosti niso nadležni.

Občinski zastop (*Gemeindevertretung*) zastopa občino v njenih zadevah in obstaja iz občinskega odbora (*Gemeindeausschuß*) in občinskega predstojništva ali starejšinstva (*Gemeindevorstand*). Število članov občinskega odbora je v različnih občinah po številu prebivalstva različno. Po zakonu

z dne 17. oktobra 1910, dež. zak. šte. 32 obstaja na Kranjskem občinski odbor v občinah, ki imajo manj kot 100 volilcev, iz 9 članov, v občinah, ki imajo 100—300 volilcev, iz 12, v onih, ki imajo 301—600 volilcev, iz 18 (kakor n. pr. v Novem mestu), v onih, ki imajo 601—1000 volilcev, iz 24, in v občinah, ki imajo nad 1000 volilcev iz 30 članov.

Za nameščanje zadržanih ali manjkajočih odbornikov naj se izvoli v vsaki občini najmanj pol toliko namestnikov, kolikor je odbornikov. Občinski odbor voli iz svoje srede *občinsko starejšinstvo*, ki sestoji iz župana in iz vsaj dveh občinskih svetovalcev.

Ljubljanski občinski zastop se imenuje občinski svet (Gemeinderat) in obstaja po zakonu z dne 17. oktobra 1910, dež. zak. št. 31. iz 45 občinskih svetovalcev in ravno toliko namestnikov.

Pri občinskih volitvah imajo *aktivno volilno pravico* vsi občani.

Nadalje imajo pravico voliti tudi država, dežela, javni zakladi, tozemske ustanove, zavodi, korporacije, društva in družbe, ako jim je vsaj eno leto predpisan v občini davek, ki je podvržen občinskim dokladam.

Navadno so volilni upravičenci po davčni vsoti razdeljeni v *tri volilne razrede* (kakor n. pr. na Kranjskem), v manjših občinah sta tudi samo dva volilna razreda.

V *prvem volilnem razredu* volijo razen častnih občanov¹⁾ in jurističnih oseb (Juristische Körperschaften) najvišji davkoplačevalci, ki plačujejo tretjino skupne davčne vsote v občini.

V *drugem razredu* imajo volilno pravico:

1) Davkoplačevalci, ki plačujejo po visokosti davkov drugo tretjino davčne vsote.

2) Sledeče osebe moškega spola brez ozira na davčno vsoto, če imajo vsaj že *eno leto* svoje redno bivališče v občini in če že niso vsled visokosti davkov vpisani v prvem volilnem razredu, in sicer:

- a) duhovniki, ki so nameščeni v dušnem pastirstvu, ali ki so stalno ali začasno upokojeni;
- b) dvorni, državni, deželni uradniki in uradniki javnih zakladov in c. kr. državnih železnic v aktivni službi in v pokoju;
- c) upokojeni častniki (avditorji, vojaški zdravniki, vojaški računovodje) in vojaški duhovniki v pokoju in v razmerju izven službe, kakor tudi aktivno službujoči, upokojeni in v razmerju izven službe stoječi vojaški uradniki;
- d) doktorji in magistri, kateri so dosegli svojo akademično stopnjo na kakšnem avstrijskem vseučilišču, pooblaščen civilni tehniki in rudniški inženirji ter oni tehniki, kateri so prestali na kakšni tuzemski tehniški visoki šoli stroge izkušnje;

1) Po novem občinskem volilnem redu na Kranjskem častni občani nimajo volilne pravice.

e) stalno nameščeni voditelji, nadučitelji in učitelji na ljudskih in meščanskih šolah in na višjih učiliščih nameščeni ravnatelji, profesorji in učitelji; vse te osebe tudi, če so stalno ali začasno upokojeni.

3) Stalno nameščene, stalno ali začasno upokojene učiteljice na ljudskih in meščanskih šolah, če vsaj že *eno leto* stanujejo v občini.

4) Tiste osebe moškega in ženskega spola, ki imajo vsaj že *dve leti* svoje redno bivališče v občini in katerim se je v tem času vsaj že eno leto sem v občini predpisalo najmanj 20 K na neposrednih davkih, ki niso podvrženi občinskim dokladam.

V tretjem volilnem razredu volijo:

1) Vsi tisti volilci, ki imajo volilno pravico v prvem in drugem volilnem razredu.

2) One osebe moškega in ženskega spola, ki stanujejo vsaj že *dve leti* redno v občini in katerim se je v tem času vsaj že eno leto sem v občini predpisalo manj kakor 20 K na neposrednih davkih, ki niso podvrženi občinskim dokladam.

3) Sploh vse tiste osebe moškega spola, ki imajo vsaj že tri leta svoje redno bivališče v dotični občini.

Volilna pravica se praviloma osebno izvršuje. Vendar pa veljajo sledeče izjeme:

1) za ženo, ki živi v zakonu, voli njen mož, za druge samosvoje ženske pa njih pooblaščenec,¹⁾ ki pa morajo v vsakem slučaju 24 let stari biti;

2) osebe, ki so odšle iz občine po občinskih ali drugih javnih poslih, lahko postavijo pooblaščenca, da zanje volijo;

3) ravno tako lahko izvršujejo svojo volilno pravico po pooblaščenecih posestniki v občini se nahajajočih zemljišč ali obrtnih podjetij, kateri prebivajo v drugi občini;

4) za državo, deželo, ustanove, zavode in javne zaklade volijo brez pooblastila tisti, katere za to postavijo njih upravni organi;

5) za korporacije, društva in družbe volijo tudi brez pooblastila tisti, ki jih morajo po določilih zakona ali pravil na zunaj zastopati. Ako pa jih več oseb zastopa, določijo izmed sebe enega, ki naj za nje voli.

Vsak občan, ki ima pravico biti izvoljen, mora izvolitev sprejeti, ako je izvoljen pravilno za odbornika ali namestnika ali za svetovalca.

Izvolitev v občinski zastop lahko odklanjajo:

1) duhovniki in javni učitelji;

2) aktivni dvorni, državni, deželni in javnih zakladov uradniki in služabniki;

3) vojaki;

4) nad 60 let stare osebe;

¹⁾ V Ljubljani pa morajo po novem volilnem redu tudi ženske osebno izvrševati volilno pravico.

5) osebe, ki so bile pretekla zadnja tri leta pred volitvijo občinski svetovalci, za prihodnja tri leta;

6) osebe, ki imajo na sebi kakšno telesno hibo, katera bi jim branila opravljati navadne dolžnosti, ali ki trajno hudo boleha;

7) osebe, ki so vsled svojih navadnih opravil pogosto ali dalje časa vsako leto z doma.

Kdor brez zakonitega vzroka ne sprejme izvolitve v občinski odbor ali noče po sprejeti izvolitvi dalje poslovati, zapade globi, katero odmeri deželni odbor lahko do 200 K, ako ga občinski zastop naprosi. Globa gre v občinsko blagajnico.

Odborniki, namestniki in člani starejšinstva se volijo za tri leta in ostanejo tudi po preteku treh let tako dolgo v službi, dokler niso novi zastopniki izvoljeni. Odstopniki se zopet lahko volijo, če jim zakon ne brani.

Župan in svetovalci morajo pri nastopu službe predstojniku okrajnega oblastva ali njegovemu namestniku vpričo občinskega odbora obljubiti, da bodo cesarju zvesti in pokorni, da se bodo zakonov držali in vestno izpolnjevali svoje dolžnosti. — Odborniki in namestniki opravljajo brezplačno službo. Občina lahko sklene, ali naj župan in občinski svetovalci iz občinskih dohodkov dobivajo kako nagrado. Vsem občinskim zastopnikom se povrnejo le stroški, katere imajo pri poslovanju.

Občina ima domače in izročeno področje. Domače občinsko področje je tisto, v katerem sme občina, držeč se obstoječih državnih in deželnih zakonov, sama zase po svoji volji ravnati in gospodariti. V domače področje spada sploh vse, kar se posebno tiče občinske koristi in kar lahko občina v svojih mejah in po svojih močeh oskrbuje in izvršuje.

V domači občinski delokrog posebno spadajo:

1) Svobodno gospodarstvo z občinskim imetjem in občinskimi zadevami.

2) Občinsko redarstvo, zlasti:

a) skrb za varnost osebe in lastnine;

b) skrb za vzdrževanje občinskih cest, potov, trgov, prostorov in mostov, za varni in lahki promet po cestah, ulicah in vodah, za vzdrževanje prekopov ali kanalov, javnih vodnjakov, vodovodov, javnih kopalšč in drugih občinskih naprav;

c) poljska policija;

d) nadzorovanje živil in tržnega prometa, posebno pa nadzorovanje mere in uteži;

e) zdravstveno redarstvo;

f) nadzorovanje poslov in delavcev in skrb, da se izvršuje poselski red;

g) npravstveno redarstvo;

h) stavbinska policija;

i) požarna policija.

3. Dajati ženitovanjske zglasnice.

4. Skrb za občinske dobrotelne zavode in preskrbovanje občinskih ubožcev.

5) Po zakonu uravnani vpliv do srednjih šol, katere vzdržuje občina, potem do ljudskih šol in skrb, da se šole ustanovljajo, vzdržavajo in zakladajo po določenih dotičnih zakonov.

6) Poskus, poravnati ljudi, ki se pravdajo med seboj, po občinskih zaupnikih.

7) Izvrševanje prostovoljne prodaje premičnin in prostovoljnega dajanja v zakup nepremičnin dražbenim potom.

Iz višjih državnih ozirav se smejo po nekaterih občinah zlasti v velikih mestih in v obmejnih krajih nekatera opravila krajne policije po zakonu izročiti posebnim cesarskim organom (n. pr. policijskemu ravnateljstvu, policijskemu poverjeništvu).

Izročeno občinsko področje je tisto, ki naklada občini dolžnost, da sodeluje za namene javne uprave. To področje določujejo splošni zakoni in v mejah teh deželni zakoni. Izročeno področje je mnogostransko in ga nahajamo več ali manj v vseh strokah javne uprave. Tako sodeluje občina n. pr. pri novačenju, volitvah, pobiranju davkov i. t. d.

Mesta s svojim zakonom ali statutom niso podrejena občnemu občinskemu zakonu in imajo glede na izročeno občinsko področje posebne pravice. Občinski zastop upravlja tudi za dotično mesto obenem posle okrajnega glavarstva ter ima zato posebne uradnike ali magistrat. Župana v takih mestih potrjuje cesar. Taka mesta so n. pr. Dunaj, Gradec, Celovec, Ljubljana, Trst, Gorica, Maribor, Celje, Ptuj, Rovinj i. dr. Ljubljana ima po zakonu z dne 5./VIII. 1887, dež. zak. št. 22. in z dne 17./X. 1910, dež. zak. št. 31. poseben volilni red in poseben občinski red.

Stroški za občinske potrebe se pokrivajo z občinskimi dohodki in občinskimi dokladi. Občinski odbor sme namreč v pokritje občinskih stroškov tudi pobirati občinske doklade. Take doklade so: Doklade k direktnim davkom ali k užitnini, doklade in davki, ki niso doklade k davkom, in dela za občinske potrebe.

Občinske doklade sme občina pobirati le do 15% direktnih državnih davkov ali užitnine, doklade nad 15% določuje deželni odbor, doklade nad 50% direktnih davkov ali nad 30% užitnine so pa odvisne od dovoljenja deželnega odbora in od pritrditve političnega deželnega oblastva.

Na Štajerskem, Češkem in v Galiciji so uvrščeni med občinami in deželnim zborom *okrajni zastopi (Bezirksvertretungen)*, ki imajo občinam podobno področje, samo da se njih področje razteza na ves okraj (sodni okraj). Oni nadzorujejo občine v nekaterih rečeh, ki sicer spadajo v

delokrog deželnega odbora. Okrajni zastopi lahko tudi za svoje okraje ustanovljajo dobrodelne zavode, okrajne hranilnice, zavarovalnice proti toči i. t. d. Okrajni zastopi oskrbujejo okrajne ceste, mostove in druga občila. V pokritje okrajnih stroškov smejo okrajni zastopi pobirati okrajne doklade. V okrajni zastop volijo razen pete volilne skupine iste volilne skupine kakor za deželni zbor. Okrajni zbor je izvoljen na Štajerskem in Češkem za tri leta, v Galiciji na 6 let. Predsednik okrajnega zastopa se imenuje okrajni načelnik, volijo ga člani okrajnega zastopa, potrjuje ga pa cesar. Okrajni zastop voli tudi iz svoje srede okrajni odbor, ki je za okraj to, kar je občinski svet za občine, in ki upravlja vse notranje zadeve, ki se tičejo skupne koristi celega okraja. V nekaterih deželah, n. pr. na Nižjem Avstrijskem in Kranjskem, nimamo sicer okrajnih zastopov, pač pa se več občin združi v *tako zvane skladne okraje*, tako n. pr. imamo *okrajne cestne odbore, okrajne zdravstvene svete* i. t. d., ki so večinoma sestavljeni iz odposlancev ali delegatov dotičnih občin.

E. Ogrska ustava.

Ogrski državni zbor (Reichstag) v Budapešti ima zakonodajno oblast za dežele ogrske krone in se deli v zbornico magnatov ali velikašev (Magnatentafel) in v zbornico reprezentantov ali poslancev (Repräsentententafel). Člani *zbornice velikašev* so :

- 1) Vsi doletni nadvojvode;
- 2) vsi doletni člani onih rodbin, ki imajo dostojanstvo velikašev in od svoje hiše ali od svojega posestva plačajo najmanj 6000 kron davka;
- 3) cerkveni dostojanstveniki rimsko-katoliške cerkve latinskega in grškega obreda;
- 4) cerkveni dostojanstveniki grško-iztočne cerkve;
- 5) cerkveni dostojanstveniki, oziroma uradniki protestantsko-reformirane cerkve, potem protestantske cerkve augsburške veroizpovedi in cerkve unitarcev;
- 6) kraljevski baroni (Bannerherren, barones regni), grof požunski in oba varuha krone;
- 7) prvi in drugi predsednik kraljevske kurije in predsednik kraljevskega sodnega stola;
- 8) trije poslanci hrvaško-slavonskega deželnega zbora;
- 9) reški guverner;
- 10) nadalje lahko imenuje vladar 50 zaslužnih ogrskih državljanov v zbornico velikašev, in sicer vsako leto k večjemu 5 oseb.

Zbornica poslancev šteje 453 poslancev, in sicer volijo mesta 81, županije 332, 40 poslancev pa pošilja hrvaško-slavonski deželni zbor. Hrvaški poslanci glasujejo samo v onih rečeh, ki so skupne Ogrski in Hrvaški.

Aktivno volilno pravico imajo vsi ogrski državljani, ki so najmanj 20 let stari in imajo gotovo posestvo ali gotove letne dohodke ali gotovo izobrazbo. Na Ogrskem nimajo torej občne, direktne in enake volilne pravice. *Poslanec* je lahko vsak volilec, ki je 24 let star in razume ogrski jezik. Poslanci se volijo na 5 let.

Delokrog ogrskega državnega zbora je sličen delokrogu avstrijskega državnega zbora.

F. Ustava Hrvaške in Slavonije.

Kraljevina Hrvaška z Dalmacijo in Slavonija je bila od VII. do XII. stoletja samostojna država pod narodno dinastijo. Ko je izumrla narodna dinastija, se je združila Hrvaška l. 1102. z Ogrskim kraljestvom. Od l. 1527. *vladajo Habsburžani na Ogrskem in Hrvaškem*. Hrvatje so se že l. 1712. izrekli za pragmatiko sankcijo in sklenili, da priznajo ono nadvojvodinjo kot svojo kraljico, ki bode vladala v Avstriji, na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem in stolovala na Dunaju. L. 1868. je sklenila Hrvaška z Ogrsko *naogodbo* (pogodbo), ki se je pozneje v poedinostih popolnila. Po tej naogodbi velja sedaj sledeče razmerje med Hrvatsko in Ogrsko: Kraljevina Ogrska, zedinjena z Erdeljskim, in kraljevina Dalmacija, Hrvatska in Slavonija tvorijo nasproti Avstriji in inozemstvu eno in isto državno skupino. Hrvaška in Slavonija imata popolno avtonomijo ali samoupravo za notranje zadeve, za bogočastje in nauk ter za sodstvo. Na Hrvaškem in v Slavoniji je službeni jezik v zakonodajstvu, pri upravi in pri sodstvu hrvaški. V skupni ogrski državni zbor pošilja hrvatsko-slavonski deželni zbor (sabor) 43 poslancev in sicer 40 v poslansko zbornico in 3 v zbornico magnatov; vrh tega so hrvaški magnati člani zbornice velikašev. Hrvaški poslanci imajo pravico govoriti v ogrskem državnem zboru v vseh rečeh, ki so skupne Ogrski in Hrvaški. V ogrsko delegacijo pošilja Hrvaška 5 članov in sicer 4 iz poslanske zbornice in 1 iz zbornice velikašev.

Zakone za avtonomne posle sklepa *hrvaško-slavonski deželni zbor* (sabor), katerega skliče Njegovo Veličanstvo v Zagreb. Hrvaško-slavonski deželni zbor obstaja po zakonu *z dne 29. septembra 1888 iz virilnih glasov* in iz 90 na pet let *voljenih poslancev* iz volilne skupine mest in deželnih okrajev. *Virilisti* so: nadškof v Zagrebu, metropolit v Karlovcih, katoliški in pravoslavni škofje, prior vranski, 8 velikih županov, župan turopoljski in polnoletni člani knežjih, grofovskih in baronskih rodovin, ki imajo osebno pravico glasovanja v deželnem zboru, ki znajo hrvaško in plačajo najmanj dvatisoč kron davka. Virilistov ne sme biti več kot polovica vseh voljenih poslancev. *Aktivno volilno pravico* imajo neomadeževani in polnoletni hrvaški domačini, ki so ali davkoplačevalci ali aktivni ali

umirovljeni uradniki, duhovniki ali učitelji, upokojeni častniki ali doktorji kake fakultete; dalje imajo volilno pravico vsi ogrsko-hrvaški skupni uradniki, ki služijo na Hrvaškem in niso hrvaški domačini. *Pasivno volilno pravico* imajo z nekaterimi izjemami vsi volilci. Torej tudi na Hrvatskem ni občne, direktne in enake volilne pravice.

Po pogodbi iz l. 1868. se je priznala celokupnost ali celota troedine kraljevine Hrvatske, Slavonije in Dalmacije; a upravno še ni združena Dalmacija, ki pripada k avstrijski polovici in pošilja svoje zastopnike v državni zbor na Dunaju in v deželni zbor v Zadru.

Avtonomne posle upravlja kraljevska *deželna vlada* v Zagrebu. Na čelu hrvatske vlade stoji ban, katerega imenuje cesar, oziroma ogrski kralj na predlog kr. ogrskega ministrskega predsednika. Ban je odgovoren cesarju in hrvatsko-slavonskemu deželnemu zboru. Pri vladi v Budapešti zastopa Hrvatsko poseben *minister za Hrvatsko brez portfelja* (Portefeuille), ki je odgovoren skupnemu ogrskemu državnemu zboru, ter tvori zvezo med njegovim Veličanstvom in avtonomno vlado kraljevine Hrvatske in Slavonije. Prispevek za (obema državnima polovicama, dalje Ogrski in Hrvatski) skupne zadeve se z ozirom na davčno moč od časa do časa postavno določuje med ogrskim državnim zborom in hrvaškim deželnim zborom.

Reka je „posebno z Ogrsko spojeno telo“ (separatum sacrae regni coronae adnexum corpus), ima lastno upravo in spada neposredno pod kr. ogrsko ministrstvo, katero zastopa v Reki ogrski guverner ali upravitelj.

G. Ustava Bosne in Hercegovine.

Po sklepu berolinskega kongresa l. 1878. upravlja Bosno in Hercegovino *c. in kr. skupni finančni minister*, ki je odgovoren delegacijama. Upravne posle izvršuje njemu podrejena *deželna vlada* v Sarajevu, kateri načeluje kot deželni poglavar (Landessechef) vojni poveljnik v Bosni; za posle deželne uprave mu je prideljen civilni adlatus.

S cesarskim pismom z dne 5. oktobra l. 1908 je vladar anektiral Bosno in Hercegovino. Z najvišjo odločbo z dne 17. februarja l. 1910 so bili za Bosno in Hercegovino izdani sledeči ustavni zakoni:

Deželni ustav (Landesstatut), volilni red in deželni red za deželni zbor, društveni zakon in zborni zakon in zakon o okrajnih svetih. Ti zakoni tvorijo skupaj ustavo Bosne in Hercegovine. Po ustavi sta Bosna in Hercegovina „enotna in posebna upravna dežela“ in imata za deželne posle poseben deželni zbor. *Deželni zbor* obstaja iz 20 *virilistov* in 72 *na 5 let izvoljenih poslancev*. *Virilisti* so: Najvišji cerkveni dostojanstveniki pravoslavne, mohamedanske in katoliške cerkve, predsednik nadsodišča,

predsednika odvetniške ter obrtne in trgovske zbornice in župan deželnega stolnega mesta Sarajevo.

Volilci volijo ločeni po veroizpovedih v treh kurijah in sicer v skupini veleposestva, mest in trgov in krajevnih občin. Volilna pravica je torej občna, direktna, pa ne enaka.

Deželni zbor odločuje o deželnih zadevah civilnega in kazenskega prava, uprave i. t. d., razen o tistih zadevah, ki so skupne Avstriji in Ogrski, ali ki se upravljajo po skupnih načelih. Bosna in Hercegovina imata torej v deželnih rečeh avtonomijo ali samoupravo, vendar pa je ta avtonomija omejena, ker morata vladnim predlogom in sankciji od deželnega zbora sprejetih predlogov pritrditi avstrijska in ogrska vlada. Glede tistih zadev, katere so skupne Avstriji in Ogrski, ali ki se upravljajo po skupnih načelih, se v Bosni in Hercegovini tudi ustavno vlada, a ustavno samo v zmislu Avstrije in Ogrske, ne pa Bosne in Hercegovine. Iz tega torej sledi, da Bosna in Hercegovina nista enak tretji del naše države, ampak provincija ali pokrajina iste z dalekosežno avtonomijo, ki pa je omejena po obeh državnih zborih in delegacijah kakor tudi po obeh vladah.

Pregled zakonodajnih zastopstev.

Avstrijsko - Ogrsko.

Delegaciji.

Poslovna doba: eno leto.

Avstrijska delegacija.

60 od avstrijskega državnega zbora voljenih poslancev. Gosposka zbornica voli 20, poslanska 40 članov.

Avstrijsko.

Državni zbor.

Poslovna doba: šest let.

Gosposka zbornica: Člani deloma virilisti, deloma dedni, deloma za dobo življenja imenovani (zadnjih 150-170).

Poslanska zbornica: 516 voljenih članov. — Volilna pravica: splošna, enaka in direktna.

Ogrska delegacija.

60 od ogrskega državnega zbora voljenih poslancev. Zbornica velikašev voli 20, poslanska 40 članov.

Ogrsko.

Državni zbor.

Poslovna doba: pet let.

Zbornica velikašev: Člani deloma virilisti, deloma dedni, deloma za dobo življenja imenovani (50) in 3 člani hrvat.-slavonskega deželnega zbora.

Poslanska zbornica: 453 voljenih poslancev. — Volilna pravica: po plačevanju davkov in po gotovi socialni službi omejena. 40 članov voli hrvatsko-slavonski deželni zbor.

16 deželnih zborov

za posamezne dežele in mesto Trst z okolico.

Poslovna doba: šest let.

Ena zbornica.

Število članov je v različnih kraljevinah različno. Deloma virilisti, deloma voljeni člani.

Deželni zbor

za Hrvatsko in Slavonijo.

Poslovna doba: pet let.

Ena zbornica.

90 voljenih poslancev in virilisti. Virilistov ne sme biti več kot polovica vseh voljenih poslancev.

Bosna in Hercegovina.

Deželni zbor.

Poslovna doba: pet let.

Ena zbornica.

20 virilistov, 72 voljenih članov.

Dodatek.

Število državnih poslancev po volilnih okrajih na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem.

Štajersko.

Mesto Gradec:

1. I. Občinski okraj (notranje mesto) 1
2. II. in III. občinski okraj (St. Leonhard in Geidorf); nadalje krajna občina Waltendorf (sodni okraj Gradec okolica) 1
3. V. in VI. občinski okraj (Gries in Jakomini) 1
4. IV. občinski okraj (Lend); nadalje krajne občine Andritz, Eggenberg, Gösting, Gratwein, Judendorf-Straßengel, St. Stefan am Gratkom (sodni okraj Gradec okolica) 1

Nadalje mesta, trgi in občine (krajne občine):

5. Marijino Celje, Aflenz (iz sodnih okrajev istega imena), Bruck ob Muri, Kapfenberg (sodni okraj Bruck ob Muri), Frohnleiten, Deutsch Feistritz, Übelbach trg (sodni okraj Frohnleiten), Kindberg trg, Kindberg okolica, Krieglach, Mitterdorf, Wartberg (sodni okraj Kindberg), Ljubno (Leoben), Št. Peter pri Ljubnem, Trofaiach (sodni okraj Ljubno), Müzzzuschlag, Langenwang (sodni okraj Müzzzuschlag) 1
6. Eisenerz (sodni okraj Eisenerz), Donawitz, Vordernberg (sodni okraj Ljubno), Fohnsdorf, Kumpitz, Zeltweg (sodni okraj Judenburg), Selztal (sodni okraj Rottenmann) 1
7. St. Gallen, Gröbming, Schladming, Irdning, Rottenmann, Mautern, Oberzeiring, Obdach, Knittelfeld, Murau (iz sodnih okrajev istega imena); Ausse, Altaussee, Reitern (sodni okraj Aussee), Judenburg, Unzmarkt, Weißkirchen (sodni okraj Judenburg), Neumarkt, St. Lambrecht, Oberwölz mesto, St. Peter am Kammersberg (sodni okraj Oberwölz), Admont, Liezen (sodni okraj Liezen) 1
8. Hartberg, Fehring, Friedberg, Birkfeld, Radgona, Pöllau, Vorau (iz sodnih okrajev istega imena), Feldbach, Gleichenberg zdravilišče, Gnas (sodni okraj Feldbach), Fürstenfeld, Burgau (sodni okraj Fürstenfeld), Weiz, Passail, St. Rupprecht ob Rabi (sodni okraj Weiz), Gleisdorf, Pischelsdorf (sodni okraj Gleisdorf), Voitsberg, Köflach, Lankowitz, Tregist (sodni okraj Voitsberg) 1

9. Maribor (sodni okraj Maribor) 1
10. Stainz, Ivnicca (Eibiswald), Cmurek (Mureck), Gornja Radgona (iz sodnih okrajev istega imena), Arvež (Arnfels), Lučane (Leutschach) (sodni okraj Arvež), Lipnica, Straß, Ernož (Ehrenhausen) (sodni okraj Lipnica), Lonč (Deutsch Landsberg), Groß St. Florian, Schwanberg (sodni okraj Lonč), Wildon, Št. Jur ob Stiefingi (sodni okraj Wildon), Ptuj, Breg (sodni okraj Ptuj), Št. Lenart v Slovenskih Goricah (sodni okraj Št. Lenart), Pobrež, Razvina (sodni okraj Maribor) 1
11. Ormož, Sevnica, Laški trg, Brežice, Ljutomer, Slovenska Bistrica, Slovenji Gradec, Šoštanj (iz sodnih okrajev istega imena) Marenberg, Muta, Vuzenica, Gornja Vižinga, Gortina, Sobota (sodni okraj Marenberg), Rogatec, Slatina zdravilišče (sodni okraj Rogatec), Studence, Sv. Lovrenc nad Mariborom (sodni okraj Maribor), Celje, Vojnik (sodni okraj Celje), Konjice, Vitanje trg (sodni okraj Konjice), 1
- Nadalje sodni okraji brez krajnih občin volilnih okrajev št. 2, 4 do 11 in brez krajnih občin Kapla in Schloßberg (sodni okraj Arvež) volilnega okraja št. 30:
12. Müzzzuschlag, Kindberg, Aflenz, Mariazell, St. Gallen, Birkfeld 1
13. Bruck ob Muri, Frohnleiten, Ljubno, Eisenerz, Mautern . . 1
14. Liezen, Rottenmann, Irdning, Aussee, Gröbming, Schladming, Oberzeiring, Oberwölz 1
15. Murau, Neumarkt, Judenburg Obdach, Knittelfeld 1
16. Voitsberg, Stainz 1
17. Gradec okolica 1
18. Lonč, Eibiswald, Arvež 1
19. Lipnica, Wildon, Kirchbach 1
20. Fehring, Cmurek, Radgona 1
21. Fürstenfeld, Feldbach 1
22. Gleisdorf, Weiz 1
23. Hartberg, Friedberg, Vorau, Pöllau 1
24. Maribor severni del (levo od Drave) Št. Lenart, Ljutomer, Gornja Radgona 1
25. Maribor južni del (desno od Drave) Slovenska Bistrica, Konjice 1
26. Ptuj, Ormož 1
27. Celje, Vransko 1
28. Rogatec, Šmarje, Kozje 1
29. Brežice, Sevnica, Laški trg 1
30. Marenberg, Šoštanj, Slovenji Gradec, Gornji Grad; nadalje krajni občini Kapla in Schloßberg (sodni okraj Arvež) 1

Koroško.

1. Mesto Celovec (iz sodnega okraja istega imena) 1
- Nadalje sodni okraji:
2. Celovec brez krajne občine Celovec 1
  3. Borovlje, Dobrlavas, Železna kapla, Pliberk 1
  4. Velikovec, Svinec, Stari dvor 1
  5. Volšberk (Wolfsberg), Št. Pavel, Št. Lenart 1
  6. Št. Vid, Breže (Friesach), Krka 1
  7. Feldkirchen, Rožek, Milštat 1
  8. Beljak 1
  9. Šmohor, Paternjon, Podklošter (Arnoldstein), Trbiž, Kotje . 1
  10. Špital, Greifenburg, Vogliče, Zgoranja Bela, Sovodje . . . 1

Kranjsko.

1. Mesto Ljubljana (krajna občina) 1
- Nadalje sodni okraji:
2. Ljubljana brez krajne občine Ljubljana 1
  3. Radovljica, Kranjska gora, Tržič 1
  4. Kranj, Škofja Loka 1
  5. Kamnik, Brdo 1
  6. Vrhnika, Logatec, Idrija, Cerknica 1
  7. Postojna, Senožeče, Ilirska Bistrica, Vipava, Lož 1
  8. Litija, Višnja gora, Radeče 1
  9. Krško, Kostanjevica, Mokronog, Trebnje 1
  10. Velike Lašče, Ribnica, Žužemberk brez krajne občine Smuka, nadalje krajne občine Banja Loka, Fara, Osilnica (sodni okraj Kočevje) 1
  11. Metlika, Novomesto brez krajnih občin volilnega okraja št. 12, Črnomelj brez krajne občine Planina 1
  12. Kočevje brez krajnih občin volilnega okraja št. 10; nadalje krajne občine Poljane, Čermošnice (sodni okraj Novomesto), Planina (sodni okraj Črnomelj), Smuka (sodni okraj Žužemberk) 1

Istra.

Sodni okraji:

1. Buje, Piran; nadalje krajne občine, Koper, Milje (sodni okraj Koper) 1
2. Motovun, Poreč, Rovinj; nadalje krajni občini Vodnjan, Šenvinčenat (sodni okraj Vodnjan) 1
3. Pulj; nadalje krajne občine Mali Lošinj, Osor (sodni okraj Lošinj) 1

4. Podgrad; nadalje krajne občine Dekani (Pasja vas), Dolina, Mareziga, Očisla-Klanec, Pomjan (sodni okraj Koper) 1
5. Buzet, Pazin, Labinj; nadalje krajne občine Barbara (sodni okraj Vodnjan) 1
6. Volosko, Cres, Krk; nadalje krajna občina Veliki Lošinj (sodni okraj Lošinj) 1

Goriško in Gradiško.

1. Krajna občina Gorica (sodni okraj Gorica) 1

Nadalje sodni okraji:

2. Gorica brez krajnih občin Gorica in Ločnik 1
3. Ajdovščina, Komen, Sežana 1
4. Červinjan, Tržič (Monfalcone) 1
5. Kormin, Gradiška; nadalje krajna občina Ločnik (sodni okraj Gorica) 1
6. Tolmin, Cerkno, Kanal, Kobarid, Bovec 1

Trst in okolica.

Mesta Trst:

1. II. in VI. občinski okraj (Staro mesto in sv. Jakob) 1
2. III. in IV. občinski okraj (Novo mesto in Barriera Nouva); nadalje predmestji Greta in Škorklja 1
3. V. občinski okraj (Barriera Vecchia) in predmestje Kadinj 1
4. I. občinski okraj (Št. Vid) in predmestje Zgornja Kjarbola 1

Nadalje:

5. predmestja tržaška — brez predmestij, imenovanih v volilnih okrajih št. 2., 3. in 4. — in okolica tržaška 1

Število voljenih deželnih poslancev po volilnih skupinah in okrajih na Kranjskem.

1. Veleposestvo:

Kranjsko 10

2. Mesta, trgi in obrtni kraji:

1. Deželno stolno mesto Ljubljana 2 volilna okraja in sicer:

a) volilni okraj mesto Ljubljana 1,

b) volilni okraj mesto Ljubljana 2.

Volilni okraj mesto Ljubljana 1 tvorijo mestni okraji II., III. in V. (Št. Jakobski okraj, Dvorski okraj. Predkraji: Hauptmanca, Hradskega vas, Ilovica, Karolinska zemlja, Orlove ulice, Črna vas, Dolenjska cesta) 2

Volilni okraj mesto Ljubljana 2 tvorijo mestni okraji I., IV. in VI. (Šolski okraj, Kolodvorski okraj, Udmat) 2

2. Mesto Idrija 1

3. Kranj, Škofja Loka 1

4. Tržič, Radovljica, Kamnik 1

5. Postojna, Vrhnika, Lož 1

6. Novomesto, Višnja gora, Črnomelj, Metlika, Kostanjevica,

Krško, Ribnica 1

7. Kočevje 1

3. Trgovska in obrtna zbornica:

Trgovska in obrtna zbornica v Ljubljani 2

4. Kmetске občine:

1. Ljubljana, Vrhnika 2

2. Kamnik, Brdo 1

3. Kranj, Tržič, Škofja Loka 2

4. Radovljica, Kranjska gora 1

5. Postojna, Logatec, Senožeče, Lož, Bistrica, Cerknica . . . 2

6. Vipava, Idrija 1

7. Novo mesto, Kostanjevica, Krško 1
8. Trebnje, Višnja gora, Žuženberk, Mokronog, Litija, Radeče 3
9. Kočevje, Ribnica, Velike Lašče 2
10. Črnomelj, Metlika 1

5. Občna volilna skupina.

1. Deželno stolno mesto Ljubljana (krajevna občina) 1
2. sodni okraj Ljubljana (brez krajevnne občine Ljubljana) . . . 1
3. sodni okraj Radovljica, Kranjska gora, Tržič 1
4. sodna okraja Kranj, Škofja Loka 1
5. sodna okraja Kamnik, Brdo 1
6. sodni okraji Vrhnika, Logatec, Idrija, Cerknica 1
7. sodni okraji Postojna, Senožeče, Ilirska Bistrica, Vipava, Lož 1
8. sodni okraji Litija, Višnjagora, Radeče 1
9. sodni okraji Krško, Kostanjevica, Mokronog, Trebnje . . . 1
10. sodni okraji Kočevje, Velike Lašče, Ribnica, Žužemberk . . 1
11. sodni okraji Novo mesto, Črnomelj, Metlika 1

Literatura.

- Apih-Potočnik, Zgodovinska učna snov za ljudske šole. Izdala Slovenska Šolska Matica. Ljubljana 1900—1906.
- Bezenecy, Die Thronreden Sr. Majestät des Kaisers Franz Josef I. bei der feierlichen Eröffnung und Schließung des österreichischen Reichsrates. Wien 1908.
- Bosnische Verfassungsgesetze. Von Giegl. Wien 1910.
- Deželni zakoniki za vojvodino Kranjsko.
- Državni zakoniki.
- Ferdinandy, Staats- und Verwaltungsrecht des Königreichs Ungarn und seiner Nebenländer. Übersetzt von Schiller. Hannover 1909.
- Hannak, Österreichische Vaterlandskunde für die oberen Klassen der Mittelschulen. 16. Auflage. Laibach 1910.
- Hrvatski zakoni: Zakon od 28. svibnja (maja) 1910 o izbornem redu za sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Priredil Salavazy. Zagreb 1910.
- Huber-Dopsch, Österreichische Reichsgeschichte. 2. Auflage. Wien 1901.
- Katechismus der österreichischen Staatsverfassung. Wien 1900.
- Krautmann, Österreichische Staatsbürgerkunde. Wien 1908.
- Landesgesetzblätter für das Herzogtum Krain.
- Mayer, Geschichte Österreichs. 3. Auflage. 2 Bände. Wien 1909.
- Mayerhofer, Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst. 8 Bände. Wien 1896.
- Mischler-Ulbrich, Österreichisches Staatswörterbuch. 2. Auflage. 4 Bände. Wien 1905—1909.
- Občinski red in občinski volilni red za deželno stolno mesto Ljubljano. Ljubljana 1910.
- Občinski red in občinski volilni red za vojvodino Kranjsko. Priredila Pogačnik in Tomažič. Ljubljana 1910.
- Österreichische Bürgerkunde. Patriotische Volksbuchhandlung in Wien.
- Österreichische Gesetze: XIX. Die Staatsgrundgesetze I. und II. Teil. Von Giegl. Wien 1909 und 1911.
- Orožen, Ustavoznanstvo. Ljubljana 1899.

Orožen, Zemljepis Avstrijsko-ogrške države (Domoznanstvo) za četrti razred srednjih šol. Ljubljana 1907.

Pirc-Komatar, Zgodovina srednjega in novega veka do westfalskega mira za višje razrede srednjih šol. Ljubljana 1910.

Rauchberg, Österreichische Bürgerkunde. Wien 1911.

Reichsgesetzblätter.

Ungarische Verfassungsgesetze. Von Steinbach. Wien 1906.

Ustavno zakonoslovje. Sbirka ustavnih zakona i propisa valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju. Zbral in uredil Smrekar. Zagreb 1901.

Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku. VII. zvezek. Zbral in uredil Lapajne. Ljubljana 1910.

Žolger, Der staatsrechtliche Ausgleich zwischen Österreich und Ungarn. Leipzig 1911.

Schulnachrichten.

I.

Personalstand des Lehrkörpers und Lehrfächerverteilung.

a) Veränderungen.

Aus dem Lehrkörper schieden:

Professor **Julius Krek**, dem mit dem Min.-Erl. vom 17. Juni 1911, Z. 14553, intim. mit L.-Sch.-R.-Erl. vom 3. Juli 1911, Z. 4296, eine Lehrstelle am k. k. I. Staatsgymnasium in Laibach verliehen wurde.

Professor **Dr. Vinzenz Šarabon**, dem mit dem Min.-Erl. vom 17. Juni 1911, Z. 21,841, intim. mit L.-Sch.-R.-Erl. vom 3. Juli 1911, Z. 4294, eine Lehrstelle am k. k. I. Staatsgymnasium in Laibach verliehen wurde.

Professor **Johann Maselj**, dem mit dem Min.-Erl. vom 17. Juni 1911, Z. 21.842, intim. mit L.-Sch.-R.-Erl. vom 5. Juli 1911, Z. 4295, eine Lehrstelle am k. k. II. Staatsgymnasium in Laibach verliehen wurde.

Aus dem Lehrkörper schied auch der Supplent **Franz Zidar** nach einjähriger Lehrtätigkeit.

In den Lehrkörper traten ein:

Der Supplent am k. k. I. Staatsgymnasium in Laibach **Dr. Viktor Tiller**, welcher mit Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus u. Unterricht vom 17. Juni 1911, Z. 21.841 zum wirklichen Lehrer für das Staatsgymnasium in Rudolfswert mit der Rechtswirksamkeit vom 1. September 1911 ernannt wurde. (Intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 5. Juli 1911, Z. 4295).

Der Supplent am k. k. II. Staatsgymnasium in Laibach **Anton Lovše**, welcher mit Erlaß des k. k. Min. für Kultus und Unt. vom 17. Juni 1911, Z. 21.842 zum wirklichen Lehrer für das Staatsgymnasium in Rudolfswert mit der Rechtswirksamkeit vom 1. September 1911 ernannt wurde. (Int. mit Erl. des k. k. L. Sch.-R. vom 6. Juli 1911, Z. 4295).

Der Supplent am k. k. I. Staatsgymnasium in Laibach **Dr. Martin Gorjanec**, welcher mit Erlaß des k. k. Minist. für Kultus und Unterricht vom 29. August 1911, Z. 35.103 zum wirklichen Lehrer für das Staatsgymnasium in Rudolfswert mit der Rechtswirksamkeit vom 1. September 1911 ernannt wurde. Intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 4. September 1911, Z. 5931).

Der approbierte Lehramtskandidat **Dr. Jakob Kelemina**, welcher mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 3. Juli 1911, Z. 4129 zum Supplenten für das Rudolfswerter Gymnasium bestellt wurde, wurde laut Erlasses des k. k. L.-Sch.-R. vom 21. September 1911, Z. 6379 behufs Einführung ins praktische Lehramt dem Anstaltsdirektor **Fr. Brežnik** zugewiesen.

Zur weiteren Verwendung wurden mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 21. September 1911, Z. 6442 für das Schuljahr 1911/12 als Supplenten **Dr. Josef Rožman**, **Franz Stopar** und **Peter Prosen** belassen.

b) Beurlaubungen.

Professor **Bogumil Remec** wurde mit Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 19. August 1911, Z. 27.828 behufs Leitung der zweiklassigen slowenischen Handelsschule in Laibach für die Dauer des Schuljahres 1911/12 beurlaubt.

c) Stand am Schlusse des Schuljahres.

Für die obligaten Lehrerfücher:

	Name und Charakter	Ordinaris in der Klasse	Lehrfach und Klasse	Wöchentliche Stundenzahl
1	Franz Brežnik, Direktor der VI. Rangsklasse, zugleich Leiter der gewerblichen Fortbildungsschule	—	Griechisch VII.	4
2	Dr. Cyril Ažman, wirklicher Gymnasiallehrer, Weltpriester	—	Religion I.—VIII.	20
3	Josef Germ, wirklicher Gymnasiallehrer, Kustos der Lehrmittelsammlung für den Zeichenundericht	—	Zeichnen I.—IV. — Schreiben I. a u. b	17
4	Dr. Martin Gorjanec, wirklicher Gymnasiallehrer	III. b	Latein III. b — Griechisch III. b — Slowenisch III. b, V. u. VI.	18
5	Rudolf Južnič, Professor, Kustos d. Lehrerbibliothek	III. a	Latein III. a — Griechisch III. a u. VIII.	16
6	Karl Kunc, Professor, Kustos des physikalischen Kabinettes	VII.	Mathematik II., III. b, V. u. VII. — Physik III. b, u. VII.	18
7	Anton Lovše, Professor	V.	Latein V. — Deutsch I. a, II. — Slowenisch III. a	19
8	Martin Majcen, Professor	I. a	Latein I. a. — Deutsch III. a. — Slowenisch I. a VII. und VIII.	19
9	Michael Markič, Professor der VIII. Rangsklasse	VI.	Latein VI. — Griechisch V. und VI.	16
10	Bogumil Remec, Professor, Mitglied des Landes- schulrates	—	beurlaubt	—
11	Max Sever, Professor	IV.	Latein IV. u. VIII. — Griechisch IV.	15
12	Amat Škerlj, Professor	II.	Latein II. und VII. — Slowenisch II.	14
13	Dr. Viktor Tiller, Professor, Kustos der geographischen Lehrmittelsammlung	VIII.	Geographie I. a, IV., V., VI. u. VIII. — Geschichte IV., V., VI. und VIII.	18

	Name und Charakter	Ordinarius in der Klasse	Lehrfach und Klasse	Wöchentliche Stundenzahl
14	Dr. Milan Šerko, provisor. Gymnasiallehrer, Kustos des naturhistorischen Kabinetes, Mitglied des Ortsschul- und Gemeinderates	—	Naturgeschichte I. a u. b, II., V. VI. — Mathematik I. b — Physik IV.	17
15	Dr. Josef Rožman, supplirender Gymnasiallehrer	—	Mathematik I. a, III. a, IV. VI. u. VIII. Physik III. a u. VIII. — Propädeut. VII.	(I)21 (II) 22
16	Peter Prosen, supplirender Gymnasiallehrer, Kustos der slowenischen Schülerbibliothek	I. b	Latein I. b — Deutsch I. b u. III. b — Slowenisch I. b und IV.	22
17	Franz Stopar, supplirender Gymnasiallehrer, Kustos der Unterstützungsfonds- Bibliothek	—	Geographie I. b, II., III. a und b — Geschichte II., III. a u. b, VII. — Turnen I. a u. b, II.	23
18	Dr. Rudolf Kelemina, supplirender Gymnasiallehrer, Kustos d. deutschen Schülerbibliothek	—	Deutsch IV.—VIII. — Propädeutik VIII.	18

Für die nicht obligaten Lehrgegenstände:

	Name und Charakter	Lehrgegenstand	Wöchentliche Stundenzahl
1	Dr. Cyrill Ažman, wirklicher Gymnasiallehrer	Italienische Sprache	2
2	Josef Germ, wirklicher Gymnasiallehrer	Zeichnen V.—VIII. Klasse	3
3	Rudolf Južnič, Professor	Stenographie a) slowenische b) deutsche	2 2
4	Franz Stopar, supplirender Gymnasiallehrer	Turnen III.—VIII. Klasse in 2 Abteilungen	4
5	Anton Lovše, Professor	Schiessübungen der VII. Klasse	1
6	Dr. Milan Šerko, provisorischer Gymnasiallehrer	Schiessübungen der VIII. Klasse	1
7	Ignaz Hladnik, Kapitelorganist	Gesang in 2 Abteilungen	4

Gymnasialdiener: **Edmund Schott.**

Aushilfsdiener: **August Ferlič.**

II.

Lehrverfassung.

Obligate Lehrgegenstände.

Mit Beginn des Schuljahres 1911/12 trat der neue Normallehrplan des Gymnasiums (Min. Verordnung vom 20. März 1909, Z. 11.662) in der VII. Klasse in Wirksamkeit, aber die Bestimmungen bezüglich des Aufgabenwesens wurden bereits in allen Klassen durchgeführt.

Das Schönschreiben ist laut Verordnung des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 29. Jänner 1910, Z. 49.538 ex 1909 für die Schüler der I. Klasse obligater Gegenstand.

Der Unterricht im Turnen, welches im Schuljahre 1911/12 für die Schüler der ersten und zweiten Klasse obligat war, wurde nach dem neuen Lehrplane (Min. Verordnung vom 27. Juni 1911, Z. 25001) erteilt.

Stundenübersicht pro 1911/12.

Lehrgegenstände	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Summe
Religionslehre	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Lateinische Sprache	8	7	6	6	6	6	5	5	49
Griechische Sprache	—	—	5	4	5	5	4	5	28
Deutsche Sprache	5	5	4	4	3	3	3	3	30
Slowenische Sprache	3	2	3	2	2	2	2	2	18
Geographie	2	2	2	2	1	1	—	—	10
Geschichte	—	2	2	2	3	4	3	3	19
Mathematik	3	3	3	3	3	3	3	2	23
Naturgeschichte	2	2	—	—	3	2	—	—	9
Chemie und Physik	—	—	2	3	—	—	4	I. 3 II. 4	I. Sem. 12 II. Sem. 13
Propädeutik	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Freihandzeichnen	3	3	2	2	—	—	—	—	10
Schreiben	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Turnen	2	2	—	—	—	—	—	—	4
	31	30	31	30	28	28	28	I. 27 II. 28	I. Sem. 233 II. Sem. 234

Da zur I. und III. Klasse Parallelabteilungen bestanden, betrug die Gesamtzahl der wöchentlichen Lehrstunden im I. Semester 295, im II. Semester 296.

Unterrichtssprache.

Die Unterrichtssprache war in den Klassen des Untergymnasiums slowenisch, ausgenommen die deutsche Sprache, bei welcher man sukzessive, entsprechend der Gewandheit der Schüler im Gebrauche der deutschen Sprache, zur deutschen Unterrichtssprache überging. In den Klassen des Obergymnasiums wurde Religion in der V., VI. und VII., Mathematik in der V. und VI., Naturgeschichte in der V. und VI. und die slowenische Sprache in allen Klassen slowenisch unterrichtet, dagegen bediente man sich beim Unterrichte der übrigen Lehrgegenstände der deutschen Unterrichtssprache, entsprechend dem Erlaße des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 1. Oktober 1909, Z. 39.330.

III.

Lehrbücher,

welche im Schuljahre 1912/13 dem Unterrichte in den obligaten Lehrfächern zugrunde gelegt werden.

A. **Religion.** I. Kl.: a) Veliki katekizem. Pr. 80 h; b) Stroj, Liturgika. Pr. 1 K 40 h. — II. Kl.: wie I. — III. Kl.: I. Sem. Stroj, Liturgika. — II. Sem. Karlin, Zgodovina razodetja božjega v stari zavezi. Pr. 2 K. — IV. Kl.: Karlin, Zgodovina razodetja božjega v novi zavezi. Pr. 2 K. — V. Kl.: Dr. Svetina, Resničnost katoliške vere. Pr. 2 K 80. — VI. Kl.: Dr. Pečjak, Dogmatika. Pr. 2 K 80 h. — VII. Kl.: Dr. Pečjak, Moralka. — VIII. Kl.: Dr. A. Medved, Cerkvena zgodovina.

B. **Latein. Sprache.** a) *Grammatik*: I.—III. Kl.: Pipenbacher. Pr. 3 K 20 h. — IV. Kl.: Tominšek, Latinska slovnica. Pr. 3 K 20 h. — V. Kl.: Schmidt, Lateinische Schulgrammatik oder eventuell Kermavner, Lat. slovnica. — VI.—VIII. Kl.: Schmidt, Latein. Schulgramm. — b) *Übungsbuch*: I. Kl.: Pipenbacher, Latinske vadbe za I. razred. — II. Kl.: Pipenbacher, Latinske vadbe za II. razr. — III. Kl.: Požar, Latinske vadbe za III. r. — IV. Kl.: Požar, Latinske vadbe za IV. r. — V. Kl.: Hauler, Latein. Stilübungen für die oberen Klassen der Gymn., 1. Abt. Pr. 2 K 20 h, eventuell: Brežnik, Lat. vadbe za V. in VI. g. r. Pr. 1 K 80 h. — VI. Kl.: Hauler, wie in der V. — VII. Kl.: Hauler, Lateinische Stilübungen für die ob. Kl. 2. Abt. — VIII. Kl.: Hauler, Latein. Stilübungen für die ob. Kl. 2. Abt. — c) *Autoren*: III. Kl.: Košan, Latinska čitanka. Pr. 1 K 50 h. — IV. Kl.: Prammer, C. J. Caesaris comment. de bello

Gallico. Pr. 2 K 30 h. — V. Kl.: Sedlmayer, Ausgew. Gedichte d. P. Ovidius Naso. Pr. 1 K 40 h. Zingerle, Titi Livii ab urbe cond. I. Pr. 2 K 20 h. — VI. Kl.: Scheindler Sallustii Crispi bell. Jugurth. Pr. 70 h. Klouček, Vergils Aeneis (nebst ausgew. Stücken aus den Buk. u. Georg.) Pr. 2 K. Nohl, Ciceros Reden gegen Katilina. Pr. 1 K 20 h. — VII. Kl.: Klouček, wie in VI.; Schiche, Aus Ciceros philos. Schriften. Pr. 2 K; Kukula, G. Plinii Secundi epistolae selectae. Editio minor. Pr. 80 h. — VIII. Kl.: Müller Christ, Tacitus Historien. Preis 2 K 40 h; Petschenig, Horatius Flaccus. Auswahl. Pr. 1 K 80 h.

C. **Griech. Sprache.** III. Kl.: Tominšek, Grška slovnica. Pr. 3 K; Grška vadnica. Pr. 3 K 50 h. — IV. Kl.: wie in III. — V. Kl.: Curtius-Hartel, Griech. Schulgrammatik, bearb. v. Weigl. Pr. 2 K 60 h; Schenkl, Griech. Elementarbuch; Schenkl-Kornitzer, Chrestomathie aus Xenophon. Pr. 3 K. 20 h; A. Th. Christ, Homers Ilias in verkürzter Ausgabe. Pr. 1 K 80 h. — VI. Kl.: Grammatik, wie in V.; Schenkl, Übungsbuch für d. ob. Kl. Pr. 2 K 10 h; Chrestomathie aus Xenophon, wie in V.; A. Th. Christ, Homers Ilias, wie in V.; Holder, Herodoti hist. lib. VIII. Pr. 95 h. — VII. Kl.: Grammatik, wie in V.; Übungsbuch, wie in VI.; Wotke, Demosthenes ausgew. Reden. Pr. 1 K 60 h; A. Th. Christ, Homers Odyssee in verk. A. Pr. 2 K 50 h. — C. Huemer, Chrestomathie aus Platon. Pr. 3 K 60 h. — VIII. Kl.: Grammatik, wie in V.; Chrestomathie aus Platon nebst Proben aus Aristoteles von Huemer Pr. 3 K 60 h; Sophokles Oedipus auf Kolonos von Schubert-Hütter. Pr. 1 K 50 h. — A. Th. Christ Homers Odyssee. Pr. 2 K 50 h.

D. **Deutsche Sprache.** I. Kl.: Končnik und Fon, Deutsches Lesebuch I. Band. Pr. 3 K. — II. Kl.: Willomitzer, Deutsche Grammatik. Pr. 2 K 40 h; Štritof, Deutsches Lesebuch f. d. I. u. II. Kl. — III. Kl.: Willomitzer wie in II.; Štritof, Deutsches Lesebuch für die III. Kl. 2. verbesserte Auflage. — IV. Kl.: Willomitzer, wie in II.; Štritof, Deutsches Lesebuch für die IV. Kl. 2. Auflage mit Ausschluß der 1. — V. Kl.: Willomitzer, wie in II.; Lampel-Langer: Grundriß d. deutsch. Lit. I. Pr. 1 K. — Lampel, Lesebuch V. (ohne mittelehochdeutschen Text). 6. Auflage. Pr. 2 K 80 h. — VI. Kl.: Willomitzer, wie in II.; Lampel, Lesebuch, II. Teil. 7. Aufl. Pr. 3 K 20 h. — Langer, Grundriß II. Pr. 1 K 44 h. — VII. Kl.: Willomitzer, wie in II.; Lampel-Langer, Lesebuch, III. Teil. 4. Auflage. Pr. 3 K 10 h. — Langer, Grundriß III. Pr. 1 K 20 h. — VIII. Kl.: Willomitzer, wie in II.; Lampel, Lesebuch, IV. Teil. 3. Aufl. Pr. 3 K 20 h; Langer, Grundriß IV. Pr. 1 K 90 h.

E. **Slowenische Sprache.** I. Kl.: Janežič-Sket, Slovenska slovnica IX. Auflage mit Ausschluß der früheren. Pr. 2 K 60 h; Sket-Wester, Slovenska čitanka za I. g. r. Pr. 2 K. — II. Kl.: Slovnica, wie in I.; Sket-

Wester, Slov. čitanka za II. g. r. Pr. 1 K 60 h. — III. Kl.: Slovnica, wie in I.; Sket, Slovenska čitanka za III. gimn. razr. Pr. 1 K 60 h. — IV. Kl.: Slovnica, wie in I.; Sket, Slovenska čitanka za IV. gimn. razr. Pr. 1 K 60 h. — V. Kl.: Slovnica, wie in III.; Sket, slov. berilo za V. in VI. r. sr. š. Pr. 3 K 20 h. — VI. Kl.: wie in V. — VII. Kl.: Slovnica, wie in I.; Slovenska slovstvena čitanka. Pr. 3 K; Sket, Staroslovenska čitanka. Pr. 3 K. — VIII. Kl.: wie in VII.

F. Geographie und Geschichte. I. Kl.: Pajk, Zemljepis za I. g. r. Pr. 1 K 80 h; Kozenn, Geographischer Schulatlas, nur 41. u. 42. Auflage, neu bearb. von Heidrich und Schmidt. Pr. 8 K. — II. Kl.: Bežek, zemljepis za II. in III. razr. Pr. 2 K 40 h; Kozenn, wie in I.; Mayer-Kaspret, Zgodovina starega veka. Pr. 2 K 30 h; Putzger, Historischer Schulatlas. Pr. 3 K 60 h, oder: Kiepert, Atlas antiquus. Pr. 4 K. — III. Kl.: Kozenn, wie in I.; Bežek, wie in II.; Putzger wie in II.; Mayer-Kaspret, Zgodovina novega veka. Pr. 1 K 60 h. — IV. Kl.: Atlas von Kozenn, Putzger, wie in II.; Mayer-Kaspret, Zgodovina novega veka. Pr. 1 K 60 h; Orožen, Domovinoznanstvo. Pr. 2 K 20 h. — V. Kl.: Gindely-Tupetz, Gesch. des Altertums; Kozenn, wie in IV.; Putzger wie in II.; Müllner, Lehrbuch der Geographie f. d. V. Kl. — VI. Kl.: Gindely-Tupetz, Geschichte des Altertums, wie in V.; Gindely-Tupetz, Lehrbuch der Geschichte, II. Teil und Gindely-Tupetz, III. Teil. Pr. 2 K 50 h; Müllner, Lehrbuch der Geographie f. d. VI. Kl.; Atlanten wie in V. — VII. Kl.: Gindely-Tupetz wie in der VI. Kl.; Atlanten wie in V. — VIII. Kl.: Zeehe-Heiderich-Grunzel, Österreichische Vaterlandskunde; Atlanten, wie in V.

G. Mathematik. I. Kl.: Matek-Peterlin, Aritmetika za nižjo stopnjo. Pr. 2 K 60 h; Mazi, Geometriški nazorni nauk. Pr. 1 K. — II. Kl.: Matek-Peterlin wie in I. Mazi, Geometrija za 2. razred. — III. Kl.: Matek-Peterlin, wie in I. Kl.; Mazi, Geometrija za III. razred. — IV. u. V. Kl.: Matek, Aritmetika in algebra za IV. in V. r. Pr. 3 K 20 h; Matek-Mazi, Geometrija za IV. in V. razred. Pr. 3 K 30 h. — VI. Kl.: Adam, Logarithmentafeln. Pr. 1 K 20 h; Matek, Aritmetika in Algebra za VI., VII. in VIII. razr. Pr. 2 K 80 h; Matek, Geometrija za VI., VII. in VIII. razr. Pr. 3 K. — VII. Kl.: Wie in VI. — VIII. Kl.: Močnik-Neumann; Hočevar, Geometrie; Hočevar, Geometrische Übungsaufgaben; Adam, Logarithmentafeln wie in VI.

H. Naturgeschichte. I. Kl.: Macher, Prirodopis živalstva. Pr. 2 K 50 h; Macher, Prirodopis rastlinstva. — II. Kl.: wie in I. — IV. Kl.: Dr. V. Herle, Mineralogija in kemija. Pr. 2 K 20 h. — V. Kl.: Poljanec, Mineralogija in geologija za višje gimn. Pr. 2 K 80 h; Macher, Botaniška za višje razrede. Pr. 4 K 30 h. — VI. Kl.: Graber-Latzel, Leitfaden der Zoologie. Pr. 3 K 80 h; event. Poljanec, Prirodopis živalstva.

K. Physik. III. Kl.: Senekovič, Fizika. 3. Auflage. Pr. 3 K 60 h. — IV. Kl.: wie in der III. — VII. Kl.: Rosenberg, Lehrbuch der Physik für die oberen Kl. 5. Auflage. Pr. 5 K 60 h. — VIII. Kl.: wie in VII.

L. Philos. Propädeutik. VII. Kl.: Höfler, Grundlehren der Logik. Pr. 2 K 90 h. — VIII. Kl.: Höfler, Grundlehren der Psychologie. Pr. 3 K.

M. Wörterbücher. III. Kl.: Košan, Latinsko-slov. slovarček. — IV. Kl.: Rožek, Latinsko-slov. slovník. — V.—VIII. Kl.: Stowasser, Lat.-deutsches Wörterbuch; Heinichen, Lat.-deutsches Wörterbuch; Menge, Griechisch-deutsches Wörterbuch; Schenkl, Griechisch-deutsches Wörterbuch; Gemoll, Griechisch-deutsches Wörterbuch.

N. Hilfsbücher. A. Novakovič, Srbske narodne pesmi. (Kosovo.) — J. Pajk, Izbrane srbske narodne pesmi. — Ilešič, Hrvatska knjižnica.

IV.

Absolvierte Lektüre.

I. a Klasse.

Deutsch: Končnik-Fon, Deutsches Lesebuch: Nr. 1—100 (ausgenommen Nr. 74).

Memoriert: Nr. 10, 21, 34, 51, 66, 85, 97.

Slowenisch: Sket-Wester, Slovenska čitanka za prvi razred: Št. 2, 6, 8, 11, 12, 14, 16, 23, 25—27, 36, 37, 39—41, 43, 46—49, 53—55, 63, 67, 74—76, 79—81, 83, 85, 89, 93—96, 99, 101—103, 106, 107, 109, 111, 114, 119—121, 125, 127, 134, 137—147, 153—158, 164. Jurčič, Jurij Kozjak, slovenski janičar. Stritar, Pod lipo.

Memoriert: Št. 8, 14, 16, 26, 46, 89, 137, 145, 165.

I. b Klasse.

Deutsch: Končnik-Fon, Deutsches Lesebuch I.: 1—9, 11—18, 20—27, 29—36, 38—46, 48—57, 59—97, 99—101, 103—109, 111—126.

Memoriert: Nr. 66, 74, 85, 111.

Slowenisch: Sket-Wester, Slovenska čitanka I.: Št. 2—8, 10—14, 17, 20, 22—25, 29, 30, 33, 36—39, 41, 47, 51, 52, 56—58, 61—66, 74, 75, 79, 87—89, 92, 95—98, 101, 105, 110, 111, 113, 115, 118, 120—125, 131.

Memoriert: Št. 6, 54, 73, 78, 82, 109, 114.

II. Klasse.

Deutsch: Anton Štritof, Deutsches Lesebuch für die I. und II. Klasse: Nr. 68, 161, 163, 167, 178, 183—186, 190, 191, 197, 200, 201, 213, 215, 220, 221, 231, 234, 244, 253, 257, 259, 267, 272, 283, 293—295, 298, 306.

Memoriert: Nr. 199, 211, 214, 235, 275, 288, 305.

Slowenisch: Sket-Wester, Slovenska čitanka II.: Št. 1, 7, 9—11, 14, 15, 21—25, 27, 28, 33, 36—38, 40, 41, 45—49, 51—54, 56—62, 64, 65, 68—82, 86, 90—97, 99, 101, 104—107, 110, 114, 118, 121—124.

Memoriert: Št. 1, 10, 33, 53, 68, 75, 96, 118.

III. a Klasse.

Latein: Košan, Latinska čitanka, A) Cornelius Nepos: De Miltiade, De Themistocle, De Lysandro, De Epaminonda, De Hamilcare. — B) Q. Curtius Rufus: Alexander Cydno flumine corpus abluens gravi morbo implicatur, sed a Philippo medico sanatur; Alexander Jovis Hammonis oraculum adit; Alexander Susis potitus matri Darei magnam praestat reverentiam; Alexander ira incensus Clitum hasta transfigit; Alexander gravi vulnere afficitur; De Morte Alexandri.

Memoriert: Ziemlich Alles.

Deutsch: Štritof, Deutsches Lesebuch, III.: Nr. 4, 7, 9, 14, 23, 25—28, 30—33, 36, 45, 49, 52, 53, 66, 67, 74, 75, 77—80, 90—93, 109, 115, 118, 121—122—126, 132, 137, 139, 142, 152, 154, 156, 158.

Memoriert: Nr. 9, 23, 25, 28, 66, 77, 122, 124, 132, 158.

Slowenisch: Sket, Slovenska čitanka III., Št.: 2, 5, 6, 7—13, 18, 20, 22, 25—27, 31—33, 36—42, 44—48, 50—55, 58—61, 63, 65, 68—75, 77, 79, 81—88, 92, 94, 96—101, 103.

Memoriert: Št. 17, 19, 28, 46, 62, 76, 89, 95, 98, 100.

III. b Klasse.

Latein: Košan, Latinska čitanka, A) Cornelius Nepos: De Miltiade, De Themistocle, De Lysandro, De Epaminonda. — B) Curtius Rufus: Quomodo Alexander nodum Gordii solverit; Alex. Cydno flumine corpus abluens gravi morbo implicatur, sed a Philippo medico sanatur; De pugna apud Issum commissa; Al. Jovis Hammonis oraculum adit; Al. Susis potitus matri Darei magnam praestat reverentiam; Al. ira incensus Clitum hasta transfixit; De morte Alexandri.

Memoriert von jedem Kapitel etwas.

Deutsch: Štritof, Deutsches Lesebuch, III.: Nr. 4, 5, 7, 8, 11, 14, 26, 34, 37, 39, 42, 43, 49—51, 53, 67, 70, 71, 78, 88, 89, 94, 100, 116, 119, 121, 126, 128, 130, 131, 133, 135, 139, 141—145, 154, 156, 159.

Memoriert: Nr. 25, 28, 77, 91, 121, 132, 158.

Slowenisch: Sket, Slovenska čitanka III.: Št. 2—100.

Memoriert: Št. 28, 30, 38, 43, 74, 76, 89, 100.

Lektüre: Alešovec, Ne v Ameriko.

IV. Klasse.

Latein: Cæsar, De bello Gallico, l. I., IV., VI. (einzelne Stellen aus dem Stegreife).

Memoriert: I, 1, 13 u. 14.

Privatlektüre: lib. II. 1—15 (5 Sch.), 15—29 (4 Sch.), 29—35 (3 Sch.); lib. III. 1—7 (1 Sch.), 7—16 (2 Sch.), 1—20 (1 Sch.), 20—29 (3 Sch.); lib. V. 1—23 (2 Sch.), 57—68 (2 Sch.), 68—80 (3 Sch.).

Deutsch: Štritof, Deutsches Lesebuch, 2. Aufl.: Nr. 1—4, 6—11, 13, 23, 37, 46, 52, 54, 58, 65, 71, 75, 76, 78, 80.

Memoriert: Hektors Abschied, Der Schatzgräber, Der Kampf mit dem Drachen, Des Feuers Macht, Hofers Tod, Das Hochzeitlied, Der Ring des Polykrates, Mein Lieben, Das Wunschglöcklein von Veldes.

Redeübungen über Selbsterlebtes oder Gelesenes.

Slowenisch: Sket, Slovenska čitanka IV.: Št. 5, 8, 11—14, 17, 21, 30, 32, 36, 40, 45, 48, 51, 56, 59, 65, 77, 80.

Memoriert: Nr. 9, 29, 39, 41, 85, 87.

V. Klasse.

Latein: T. Livii ab urbe condita libri I. und XXI. (Auswahl). Ovidius, Metamorphosen und Fasti (Auswahl).

Memoriert: Die vier Weltalter vv. 1—36.

Griechisch: Xenophon, Anabasis I—III. und eine Auswahl aus IV—VII. Homer, Ilias l. I u. II.

Memoriert: Ilias l. I. vv. 1—52.

Deutsch: Anschließend an Langers, Grundriß der deutschen Literaturgeschichte wurde als Schul- bzw. Privatlektüre gelesen: Das Nibelungenlied (Ausgabe von O. Henke), das Gudrunlied (W. Hübbe), Auswahl aus den höfischen Epikern des deutschen M. A. (Hagen und Leuschau Bd. I, II.), Walther von der Vogelweide (Samhaber); Auswahl aus der Lyrik des XIX. Jahrh. von Spieß.

Memoriert: Müllers Vineta, Heines Grenadiere, Leise zieht durch mein Gemüt, Lenaus Schilflieder, Bitte, Herbstklage.

Slowenisch: Volks- und Kunstepik. Beispiele aus dem Lesebuche. (Slovenska čitanka von Sket, Nr. 1—70 und Uvod 1—10).

Memoriert: Nr. 44—46, 51, 53—55.

Privatlektüre: Trdina, Bajke in povesti in Auswahl. Meško, Slike in povesti, I. Teil.

VI. Klasse.

Latein: Sallust, Bellum Jugurthinum (Auswahl). — Cicero, I. Rede gegen Catilina. — Vergil, Aeneis I. I., II., IV., VI. (Auswahl).

Memoriert: Aeneis lib. I. vv. 1—33.

Griechisch: Homer, Ilias, I. III, VI, XVI, XVIII, XXII (Auswahl). — Herodot, I. VIII. (Auswahl).

Memoriert: Homer, Ilias I. VI. vv. 390—432.

Deutsch: Auswahl aus dem Lampelschen Lesebuche, außerdem als Schul- bzw. kontrollierte Privatlektüre: Minna von Barnhelm, Emilia Gallotti, Götz von Berlichingen, Egmont, Räuber.

Memoriert: Simon Dach „Der Mensch hat nichts so eigen“; Klopstocks Oden: Der Jüngling, Die beiden Musen.

Slowenisch: Poetik. A) Epik: Roman, Novelle, Erzählung. Dazu Beispiele gelesen: Jurčič, Deseti brat, Kersnik, Jara gospoda. B) Lyrik: Beispiele aus S. Gregorčič (Ausgabe der Družba sv. Mohorja). C) Dramatik: Schauspiel, Tragödie, Komödie etc. Dazu Beispiele: Medved, Kacijanar, Shakespeare, Beneški trgovec. — Krst pri Savici von Prešeren. Srbske narodne pesmi: Novakovič, Kosovo.

VII. Klasse.

Latein: Cicero, de off. I, 12—24, 20—36, 61—81, 85—89; II, 73—79; III. 40—57; de re publ. I, 36—63; ausgewählte Kapitel aus dem III. Buch de nat. deor. — Vergil, Aen. II. und IV, Auswahl aus dem II. Teil. — Plinius, Briefe, Ausgabe von Kukula, Nr.: 1, 8, 13, 21, 28, 29, 34, 41, 58.

Memoriert: Vergil, Aen. IV, 173—188.

Griechisch: Homers Odyssee lib. I. 1—74, V.—X. — Demosthenes I. olynth. Rede, die Rede vom Frieden. — Platos Apologie des Sokrates.

Memoriert: Homers Odyssee lib. I. 1—20, IX. 68—90. — Demosthenes I. olynth. Rede § 25 u. 26.

Deutsch: Auswahl aus dem Lampelschen Lesebuche, außerdem als Schul- bzw. kontrollierte Privatlektüre Iphigenie auf Tauris, Torquato Tasso, Hermann und Dorothea, Wallenstein, Maria Stuart.

Memoriert: Goethes Mignon, Adler und Taube, Grenzen der Menschheit, Zueignung.

Slowenisch: Prešeren, Sonetje. Mencinger, Abadon. Auswahl aus der Slovenska slovstvena čitanka und Staroslovenska čitanka von Dr. Jakob Sket. Auswahl aus Dragotin Kette, Murn-Aleksandrov u. Oton Zupančič.

Memoriert: Prešeren, Sonetni vence, Slovo od mladosti; Jenko, Trojno gorje; Stritar, Mladini.

VIII. Klasse.

Latein: Horaz, Oden: I, 1, 4, 7, 9, 10, 11, 14, 18, 22, 31, 37; II, 3, 10, 14, 16, 18; III, 1, 2, 9, 13, 18, 21, 29, 30; IV, 3, 7, 9; Epod. 2, 13; Sat. I, 1, 9; II, 8. Tacitus, Auswahl aus den An. I. Teil.

Memoriert: Oden I, 1, 22; II, 3, 10, 14, 16, 18; III, 1, 9, 30.

Privatlektüre: Horaz, die in der Schule nicht gelesenen Oden (1 Sch.); ars poetica (1 Sch.); Satiren (1 Sch.); Tacitus, Germania (1 Sch.); Auswahl aus den An. II. Teil (1 Sch.). — Aus dem Stegreife: einzelne Stellen aus Livius, Cicero, Tacitus.

Griechisch: Sophokles Elektra von Schubert-Hüter.

Memoriert: V. 472—515 u. V. 1232—1272. Homer, Odyssee, Gesang XX. u. XXI.

Deutsch: Auswahl aus dem Lampelschen Lesebuche, außerdem Wilhelm Tell, Jungfrau von Orleans, König Ottokars Glück und Ende, Faust. I. als Schul- und kontrollierte Privatlektüre.

Memoriert: Das Lied von der Glocke.

Slowenisch: Auswahl aus der Slovenska slovstvena čitanka von Dr. Sket. Prešeren, Poezije. Oton Zupančič, Samogovori. Auswahl aus Levstik, Stritar, Cankar, Medved, Kette und Murn-Aleksandrov.

V.

Themen für die schriftlichen Arbeiten.

a) In der deutschen Sprache.

V. Klasse. Schulaufgaben: 1. Ein Tag aus meinem Leben. — 2. In Erwartung der Weihnachten. — 3. Solon. — 4. Siegfrieds Leben und Tod. — 5. Der Ausgang des Nibelungenliedes. — 6. Parzival (Charakteristik).

Hausaufgaben: 1. Die Axt im Haus erspart den Zimmermann. — 2. Die Wallfahrt nach Kevlaar (Inhalt und Gliederung). — 3. Der Nutzen des Waldes. — 4. Walters Deutsche Sitte (Besprechung).

Vorträge: Barborič: Emil Ertl, Die Leute vom blauen Guguckshause; Bele: Hoffmann, Meister Martin der Kűfner und seine Gesellen; Benedik B.: Rosegger, Das Ereignis in der Schrun; Benedik St.: Ludwig

van Beethoven; Bloudek: Handel-Mazetti, Meinrad Helmbergers denkwürdiges Jahr; Bučar: Otto Ludwig, Der Erbförster; Budna: Rosegger, Nottaufe; Cesar: L. Anzengruber, Treff-Aß; Cvelbar: Die Geschichte von Landstraß; Dular: Margarethe von Bülow; Glücksuhr von Wölfis; Gebauer: Schiller, Die Braut von Messina; Horvat: Rosegger, Das Felsenbildnis; Jarc: Rosegger, Die Pfingstnacht; Kozoglav: Shakespeare, Julius Cäsar; Kolbezen: Ganghofer, Das Geheimnis der Mischung; Kvas: Odinismus und Sittlichkeit; Lovšin: Marie von Ebner-Eschenbach, Die Spitzin; Mazele: Rosegger, Peter Mayr, der Wirt an der Mahr; Mlaker: Der letzte Raubritter in Krain; Orešček: H. von Kleist, Michael Kohlhaas; Podgoršek: Ein Kampf in den Lüften („Das Neue Universum“); Prah: A. Smitthener, Friede auf Erden; Pristau: Ninive einst und jetzt; Skušek: Von Himmel und Hölle, von R. von Volkmann; Štukelj: Grillparzer, Die Ahnfrau; Zakrajšek: Weber, Dreizehnlinden; Žlajpah: Max Schmidt, Das Geschwisterkind; Rogina: Handel-Mazetti: Jesse und Maria.

VI. Klasse. Schulaufgaben: 1. Der Kampf um die Vorherrschaft im mittelländischen Meere einst und jetzt. — 2. a) Ohn' Fleiß kein Preis; b) Die kulturellen Bestrebungen der Karolinger. — 3. Beatus ille . . . (Nach Hallers „Alpen“). — 4. Die Exposition in Minna von Barnhelm. — 5. Der Prinz und Marinelli. — 6. Götzens tragische Schuld.

Hausaufgaben: 1. Allerheiligenstimmung. — 2. Irin (Inhalt und Aufbau). — 3. Wanderung durch eine mittelalterliche Stadt. — 4. Friedrich Barbarossa.

Vorträge: Ajdič: Lessing, Emilia Galotti; Andolšek: Othello, Der Mohr von Venedig; Bloudek: W. A. Mozart; Eršte: Stifter, Bergmilch; Gerčar, Heyse, Andrea Delfin; Gregorc: Goethe, Die Leiden des jungen Werther; Guzelj: Der Einfluß der Kreuzzüge auf die deutsche Literatur; Hočevár: Gottschee und Gottscheer; Jakša: Hauffs Leben und Werke; Kastelic: Fr. Halm, Die Marzipan-Liese; Kristan: Die Hochrenaissance; Kuder: Die Gymnastik der Griechen; Lavrič: Schiller, Kabale und Liebe; Lobe: Der Sieg der Dampfturbine über die Kolbenmaschine; Petrič: Martin Luther; Pirec: Albrecht Dürer; Rifelj: Kunst- und Volksmusik in Krain; Skuk: Aus dem Leben des Fra Giovanni da Fiesole; Struna: Ibsen, Catilina; Škoda: A. v. Droste-Hülshoff, Die Judenbuche; Trost: Darwins Lehren; Turk: Robert Burns; Zajec: Über die französische Revolution; Zupančič: Vulkanische Ausbrüche.

VII. Klasse. Schulaufgaben: 1. Gebeugt nur zeigt der Bogen seine Kraft. — 2. Historia vitae magistra. — 3. Iphigenie. — 4. Mit welchen Eindrücken scheiden wir von Tasso? — 5. Hermann und Dorothea (Die Begebenheiten des V. Gesanges). — 6. Der Maschine Segen und Fluch.

Hausaufgaben: 1. Schillers „Räuber“ ein Erzeugnis der Sturmes und Dranges. — 2. Goethes „Meine Göttin“ (Inhalt und Gliederung). — 3. Es bildet ein Talent sich in der Stille, sich ein Charakter in dem Strom der Welt. — 4. Die Veränderung der Erdoberfläche durch Menschenhand.

Vorträge: Amon J.: Kleist, Prinz von Homburg; Amon L.: Miss Sara Sampson; Furlan: Goethes Egmont; Gorenc: Minna von Barnhelm (Aufbau und Charaktere); Hostnik: Zur Geschichte des Hexenwesens; Jerin: Grillparzer, Ein Bruderzwist im Hause Habsburg; Kambič: Schiller, Maria Stuart; Kljun: Goethe, Italienische Reise; Komljanec: Ein Wink zum Lesen der Klassiker; Koporc: Franz Schubert als Liederkomponist; Kunstel: Brentano, Aus der Chronika eines fahrenden Schülers; Mrgole: Grillparzer, Das goldene Vlies; Pakiž: Hamlet als Melancholiker; Petavs; Grillparzer, Der Traum ein Leben; Schneider: Schillers Lyrik; Smola: Aus Schillers Jugendjahren; Springer: Über den Krieg und Frieden; Škofic: Die Chemie des menschlichen Körpers; Urbas: Wilhelm Fischer, Die silberne Nacht; Vahtar: Goethes Balladen; Zupančič: Die leitenden Gedanken in Ibsens „Kaiser und Galiläer“.

VIII. Klasse. Schulaufgaben: 1. Die Natur in Schillers „Spaziergang“. — 2. Wilhelm Tell (Der Mann und sein Werk). — 3. Vor dem Semesterschluß. — 4. Der König Ottokar bei Grillparzer. — 5. a) Die Gestalt des Gebildeten; b) Über die Luftschiffahrt. — 6. Maturitätsarbeit.

Hausaufgaben: 1. Orestes. — 2. Mein Lieblingsheld aus der Weltgeschichte. — 3. Johanna und Montgomery (Besprechung von Sch. s., Jungfrau von Orleans II, 6—8). — 4. Freigewähltes Thema.

Vorträge: Bukovec: Land und Leute in Schillers „Wilhelm Tell“; Frančič: Otto Ludwig und seine Maccabäer; Fux: Heibel, Die Nibelungen; Gajski: Shakespeare, Macbeth; Golob: Lessing, Nathan der Weise; Gorše: Kleist, Das Käthechen von Heilbronn; Gruntar: Shakespeares Julius Cäsar; Jerše: Zacharias Werner, Der vierundzwanzigste Februar; Kramarič: Shakespeares Leben und sein Hamlet; Kres: Molière, Der Geizige; Mevžel: Anzengruber und das vierte Gebot; Pečnik: Grillparzer, Sappho, Plot: Adolf Müllner, Der neunundzwanzigste Februar; Rak: Shakespeare, Kaufmann von Venedig; Rosina: Hauptmann, Die versunkene Glocke; Schweiger: Bürgers Leben und Werke; Širaj: Tiecks Märchen; Zupančič: Shakespeare, Coriolanus; Žarkovič: Calderon, Der wunderthätige Magus.

Dr. Kelemina.

b) In der slowenischen Sprache.

V. Klasse. ¹⁾Schularbeiten: 1. a) Jesen na Dolenjskem; b) Zopet v šolo. — 2. Naravne prikazni v narodni pesmi. — 3. a) Dolina v megli;

b) Vsak pometaj pred svojim pragom. — 4. a) Če gledam zvezdno nebo! b) *Τί γὰρ παρφάσας ἀνδρὶ φιλιερον χθονός.* — 5. a) Moji sorodniki; b) Kreposti razmakni srce na stežaj, a skrbno ga strasti zakleni! — 6. Pegam in Lambergar (Dispoz. naloga).

Hausarbeiten: 1. a) Pri nas doma; b) Jeklen značaj, dolžnosti spolnjevanje, najvišja prava dika je moža (Gregorčič). — 2. Rošlin in Verjanko (Dispoz. naloga). — 3. Ob Krki. — 4. Odpri srce, odpri roke, otiraj bratovske solze, sirotam olajšuj gorje. *Dr. M. Gorjanec.*

VI. Klasse. Schularbeiten: 1. a) Kar storiš za se, to že s tabo zgine, kar storiš za narod, ostane vselej (Gregorčič); b) Slovenska kmečka gostilna. — 2. a) Značaj Kvasa in Marijana v Jurčičevem „Des. bratu“; b) Kak pomen ima sestanek Marijana s Kvasom za razvoj dejanja v Jurčičevem „Des. bratu“. — 3. a) Kakšen milieu nam slika Krstnik v povesti „Jara gospoda“; b) Nulla dies sine linea! — 4. Iz Medvedovega „Kacijanarja“: a) Značaj Kacijanarja; b) Značaj obeh Zrinjskih. — 5. a) Na delo! Delo je življenje, brezdelje v živem je trohnenje; b) Porzia v Shakespearovem „Beneškem trgovcu“ (Oris značaja). — 6. Gorje ti, človek, in gorje, če zjeda zel spomin srce! (Iv. Jenko).

Hausarbeiten: 1. Manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim solncem sužnji dnovi (Prešeren). — 2. a) Brez muke in moke (Razlaga nar. pregovora); b) Poezija dolenjških goric. — 3. Shylok v Shakespearovem „Beneškem trgovcu“ (Oris značaja). — 4. Bistvo in razdelitev liričnega pesništva. *Dr. M. Gorjanec.*

VII. Klasse. Schularbeiten: 1. O posameznih vrhuncih v razvojni črti slovenskega slovstva. — 2. Tudi nesreča ima svoje dobre strani (Iz Napoleonovih izrekov). — 3. Vsebina domovinskoljubezskega vrha v Prešernovem Sonetnem vencu. — 4. Ogenj mladosti bodi tak, da ostane žrjavica za starost (Mencinger, Abadon). — 5. Kompozicija in osnovna ideja Mencingerjevega Abadona. (Po navodilu).

Hausarbeiten: 1. Vseh mrtvih dan (Slika). — 2. Oblika Prešernovega Sonetnega venca. — 3. Prvi cvet — zadnji sneg (Kontrast v naravi). — 4. Prosto izbrana naloga. — 5. Trojno gorje Jenkovo — pretresljiva slika usode sirotnega slovenskega dijaka.

Vorträge: 1. O Kettejevih poezijah (Amon Josef). — 2. Simon Gregorčič (Urbas). — 3. O literarni zgodovini ogrskih Slovencev (Zupančič). — 3. Oton Župančič, Čez plan (Mrgole). — 4. Slamnkarstvo v Mengšu in okolici (Vahtar). — 5. Ivo Vojnović, Smrt majke Jugovića (Springer). *Dav. Majcen.*

VIII. Klasse. Schularbeiten: 1. Zgrabi pomlad, brate moj, zgrabi jo! Veje so polne, vabijo, vabijo, Zdaj je čas! (Oton Župančič). — 2. Na podlagi katerih razlogov se da opravičevati nastop Atencev proti

Sokratu? — 3. (a) Kuj me, življenje, kuj! Če sem kremen, se raziskrim, če jeklo, bom pel, če steklo — naj se zdrobim (Oton Župančič); b) Mačeha je tujina (Oton Župančič). — 4. Je li bila abecedna vojska v Prešernovih časih res le pravda za oslovo senco? — 5. Zrelostne naloge.

Hausarbeiten: 1. Vseh mrtvih in vseh živih dan (Kontrastna slika). — 2. Dolenjska stran v svitu Jurčičevih spisov. — 3. Vsebinska analiza Vodnikovega Zadovoljnega Kranjca. — 4. Prosto izbrana naloga. — 5. Slovo od gimnazije (Pismo profesorju).

Vorträge: 1. Dolenjski pisatelji in njih vpliv na razvoj slovenskega slovstva (Žarkovič). — 2. Slovenci v Napoleonovi dobi (Župančič). — 3. O razvoju filozofije (Schweiger). — 4. Sienkiewicz in njegova dela (Rak). — 5. Dostojevski in njegova dela (Pečnik). — 6. Svetovni nazor, izražen v Mencingerjevem Abadon (Mevželj). Dav. Majcen.

VI.

Vermehrung der Lehrmittelsammlungen.

A) Lehrerbibliothek.

I. **Durch Ankauf:** Verordnungsblatt des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht, Jg. 1911. — Zeitschrift für österr. Gymnasien, Jg. 63. — Zeitschrift für das Realschulwesen, Jg. 37. — Österreichische Mittelschule, Jg. 26. — Mitteilungen der k. k. geographischen Gesellschaft, Jg. 55. — Monatshefte für Mathematik und Physik, Jg. 23. — Jagić, Archiv für slawische Philologie, Bd. 33. — Ljubljanski Zvon, Jahrg. 32. — Slovan, Jg. 10. — Dom in Svet, Jg. 25. — Popotnik, Jg. 33. — Carniola, Neue Folge, Jg. 3. — Euphorion, Jg. 18. — Planinski vestnik, Jg. 18. — Časopis za zgodovino in narodopisje, Jg. 10. — Publikationen der Matica Slovenska, Glasbena Matica und der Slovenska Šolska Matica für das Jahr 1911. — Mayers Grosses Konversationslexikon, 23. Bd. Jahres-Supplement 1910/11. — Lehrplan und Instruktion für den Unterricht im Turnen nebst Weisungen zur Durchführung des Jugendspiels an den Gymnasien und Realschulen. Wien 1912. — Dr. Ljudevit Pivko, Telovadne igre. I. del. Marburg 1911. — Vorschriften über die Prüfung für das Lehramt an Gymnasien und Realschulen, Mädchenlyzeen u. s. w. in Österreich. Wien 1911. — Prüfungsvorschrift für das Lehramt an Mittelschulen mit Einschluß der Mädchenlyzeen. — Dr. Albert Halma und Dr. Gustav Schilling, Die Mittelschulen Österreichs. Sammlung der Vorschriften. I. u. II. Bd. —

Eduard Stettner, Wozu studiert man noch heutzutage Latein und Griechisch? Wien 1907. — Josip Hartinger, Hrvatsko-Slovenska seljačka buna godine 1573. Esseg 1911. — Dr. Franz Martin Mayer, Geschichte Österreichs mit besonderer Rücksicht auf das Kulturleben. Wien 1909. — Dr. Heinrich Rauchberg, Österreichische Bürgerkunde. Wien 1911. — Österreichische Bürgerkunde, Handbuch der Staats- und Rechtskunde in ihren Beziehungen zum öffentlichen Leben. — Dr. Anton Bezecey, Die Thronreden Sr. Majestät des Kaisers Franz Josef I. bei der feierlichen Eröffnung und Schließung des österr. Reichsrates. Wien 1908. — Otto Forst, Ahnenverlust und nationale Gruppen auf der Ahnentafel des Erzherzogs Franz Ferdinand. Wien 1912. — Ivan Grafenauer, Zgodovina novejšega slovenskega slovstva. I. und II. Bd. Laibach 1911. — Dr. Paul Goldscheider, Lesestücke und Schriftwerke im Deutschen Unterricht. München 1906. — Učitelj V Boju Proti Alkoholizmu. II. zv. Laibach 1911. — Ivan Štrukelj und Rudolf Horvat, Učitelj V Boju Proti Alkoholizmu. Laibach 1911. — Astronomischer Kalender für 1912. III. Folge. 2. Jg. Wien 1912. — Loosar, Versuche aus der Wärmelehre. — Beli rojaki von Engelbert Gangl.

II. **Durch Geschenke:** a) Des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht: Zeitschrift für deutsches Altertum, Jg. 54. — Zeitschrift für österr. Volkskunde, Jg. 17. — Österreichische botanische Zeitschrift, Jg. 62. — Jahreshefte der österr. archäologischen Gesellschaft.

b) Der k. k. Landesregierung: Landesgesetzblatt.

c) Der Leonova družba in Laibach: Čas, Jg. 6.

d) Der Verlagsbuchhandlung Hölder in Wien: Josef Seemüller, Deutsche Laut- und Formenlehre. Wien 1911.

e) Peter Bohinjec: Zgodbe fare Škocijan pri Dobrovah. Rudolfswert 1911. Geschenk des Verfassers.

f) Leopold Pettauer: Das Schloß Wagensberg in Krain und seine Besitzer. Laibach 1911. Geschenk des Verfassers.

g) Des Lyzeums in Brünn: Vesna v Brně. Jubilejní památník. 1870.—1886.—1891.—1911.

h) Der Lloydirection in Triest: 75 Jahre Österreichischer Lloyd 1836.—1911. Triest 1911.

i) Des k. k. Schulbücherverlages in Wien: Behelf für das freiwillige Schießwesen von Engelbert Stütz.

III. **Durch Tausch:** 430 Programme österr.-ungar. Lehranstalten; 567 Programme reichsdeutscher Anstalten.

Stand der Lehrerbibliothek am Ende des Schuljahres 1911/12: 6408 Werke und 22.229 Programme.

Rud. Južnič.

B) Schülerbibliothek.

Deutsche Abteilung.

Durch Ankauf: d'Albon Baron Eugen, Vom Kaiser; Heller Hermann, Erzherzog Franz Ferdinand; Fraungruber Hans, Hoch Habsburg; Smolle Leo, Aus sturmbewegter Zeit; Fraungruber Hans, Österreichs Walhalla; Ritter Gustav A., Illustrierte Länder- und Völkerkunde; Samter Dr. Heinrich, Das Reich der Erfindungen; Rulemann Theodor, Die Wunder der Physik; Rulemann Theodor, Die Wunder der Elektrizität; Mache Dr. Karl, Cervantes, Das Leben und die Taten des scharfsinnigen Edlen Don Quijote; Achenbach Viktor, Das große Buch der Liebhaberkünste; Leisching, Julius, Die Wege der Kunst.

Durch Geschenke: Des Herrn Oberlandesgerichtsrats i. R. Rizzoli: Stilgebauer Edward, Klassischer Humor der Weltliteratur; Knigge, Über den Umgang mit Menschen, hrsg. von Dufresne Jean; Wolff Julius, Der fliegende Holländer. — Der Verlagsbuchhandlung Cotta (Schulausgaben deutscher Klassiker): Anzengruber, Das vierte Gebot, hrsg. von Koppitz. — Des Freytagschen Verlages (Schulausgaben): Shakespeare, Julius Cäsar, hrsg. von Hruschka Alois; Rosegger, Peter Mayr, Der Wirt an der Mahr, hrsg. von Latzke Dr. Rudolf; Jakob Julius David, Der Übergang, hrsg. von Latzke Dr. Rudolf. Josef Freiherr von Eichendorff, Aus dem Leben eines Taugenichts, hrsg. von Lackner Dr. Josef; Wilhelm Fischer, Das Licht im Elendhause und Die silberne Nacht, hrsg. von Gawalowski K. W.; Friedrich Spielhagen, Hammer und Amboß, hrsg. von Pohl Josef; Tiecks Märchen, hrsg. von Hladný Dr. Ernst. — Des Graeserschen Verlages (Schulausgaben): Wilhelm Fischer, Frauendienst und Klemens Brentano, Aus der Chronika eines fahrenden Schülers (2 Expl.) hrsg. von Walheim Dr. Alfred; Heinrich von Kleist, Der zerbrochene Krug, hrsg. von Krauss Hermann (2 Expl.); Annette von Droste-Hülshoff, Die Judenbuche und Friedrich Hahn, Die Marzipan-Lise, (2 Expl.) hrsg. von Pirker Dr. Max; Zacharias Werner, Der vierundzwanzigste Februar und Adolf Müllner, Der neunundzwanzigste Februar, hrsg. von Koppitz Dr. Alfred. (2 Expl.)

Dr. J. Kelemina.

Slowenische Abteilung.

Durch Ankauf: Zvonček l. 1912. — Dom in Svet l. 1912. — Vrtec l. 1912. — Angeljček l. 1912. — Mentor l. 1911/12. — Koledar družbe sv. Mohorja 1912. — Zgodbe sv. pisma, 17. snopič, Celovec 1911. — Alešovec: Ne v Ameriko, ljudske knjižnice XVI. zv. (Ljubljana 1912). — Dickens: Povest o dveh mestih, ljudske knjižnice IX. zv. — Urbanus: Knjiga o lepem vedenju, Ljubljana 1910. — Jurčič, Deseti brat, slov. večernice

65. zv. — Trunk Jurij: Na Jutrovem, Celovec 1911. — Meško Ksaver: Mladim sreem, Celovec 1911. — Pivko Ljudevit dr.: Telovadne igre, I. del, Maribor 1911. — Mali protialkoholni katekizem za male pa tudi za velike ljudi, Ljubljana 1911. — Planinski vestnik I. 1912.

Durch Geschenke: K. k. Landesgerichtsrat Emil Rizzoli: Vrhovec: Ljubljanski meščanje v minulih stoletjih 1886; Verne: Potovanje okoli sveta v 80 dneh; Orožen: Vojvodina Kranjska, Ljubljana 1902; Krsnik J.: Zgodovina avstrijsko-ogrske monarhije. *Peter Prosen.*

C) Geographisch-historische Lehrmittelsammlung.

Durch Geschenke: Wandtafel für den Unterricht im Kartenlesen, von A. Pichlers Witwe & Sohn. — Die neuen Hochstrassen in den Dolomiten, von der Buchhandlung Urban Horvat. — 14 Ansichtskarten aus den österr. Alpenländern, vom Herrn Schriftsetzer Karl Horvat. — 16 Ansichtskarten aus den österr. Alpen- und Karstländern, vom Kustos (der geographisch-historischen Lehrmittelsammlung).

Stand der Sammlung am Schlusse des Schuljahres: 97 Wandkarten, 4 Atlanten, 333 Bilder, 30 Ansichtskarten und 2 Stereoskopapparate; zusammen 466 Stücke. *Dr. Viktor Tiller.*

D) Das naturhistorische Kabinett.

Durch Ankauf: 1. 4 Wandtafeln von Prof. Paul Pfurtscheller: *a)* Chelonia, *b)* Myriopoda (Lithobius), *c)* Teleostei (Perca fluviatilis), *d)* Aves (Columba domestica: situs viscerum). 2. Weichselbaum-Henning: Schädigung lebenswichtiger Organe durch Alkoholgenuß. 3. Syrnum aluco.

Durch Geschenke: 1. Falco peregrinus, Geschenk des Herrn Vladimir Vojska. 2. Vanellus cristatus; Anas creca; Podiceps auritus; Corvus frugilegus; Picus Martius; Astur palumbarius; Geschenke des Herrn Karl Barborič. 3. Otocoris alpestris, Geschenk des Schülers der I. a Klasse F. Gebauer. 4. Taenia solium; Coluber austriacus; Anguis fragilis; Geschenke des Primaners Germovšek. 5. Kreislauf der Stoffe, eine Freihandzeichnung des Quintaners Bol. Bloudek. 6. Putorius ermineus, Geschenk des Herrn Prof. Dr. C. Ažman.

Für alle Geschenke besten Dank.

Dr. Milan Šerko.

E) Das physikalische und chemische Kabinett.

Durch Ankauf: Demonstrations-Voltmeter; Demonstrations-Amperremeter. Looser: Versuche aus der Wärmelehre. *K. Kunc.*

F) Lehrmittel für das Freihandzeichnen.

Durch Ankauf: 1. 50 Ansichtskarten, Farbenphotos nach Lumière, Photochromien und Dreifarbendrucke nach Aquarell- und Oelbildern. — 2. 12 Schachteln à 50 Kartons für gepreßte Blätter und Zweige. — 3. 60 Glaskästchen für Schmetterlinge und Käfer.

Durch Geschenke: 1. 26 Diagramme (190×120 cm) für den Elementarunterricht im Zeichnen, angefertigt vom Fachlehrer. — 2. 16 Dreifarbendrucke nach Ölbildern verschiedener Wiener-Künstler, Geschenk des Schülers der VI. Kl. J. Kristan. — 3. Mutter mit Kind, Dreifarbendruck nach einer Skizze von Prof. V. Hynais, Geschenk des Fachlehrers.

Jos. Germ.

VII.

Maturitätsprüfungen.

A) Nachtrag zu dem Berichte über die Maturitätsprüfung im Sommertermine 1911.

Die mündliche Prüfung wurde unter dem Vorsitze des k. k. Landes-
schulinspektors, Herrn Franz Hubad, am 6., 7. und 8. Juli 1911 ab-
gehalten.

Der Prüfung unterzogen sich 20 öffentliche Schüler der VIII. Klasse.

Approbiert wurden a) als reif mit Auszeichnung 3
b) als reif 15

Einer wurde auf ein halbes und einer auf ein Jahr reprobiert.

B) Reifeprüfung im Herbsttermine.

Die mündliche Prüfung wurde am 23. September 1911 unter dem
Vorsitze des Anstaltsdirektors Franz Brežnik abgehalten. Der Prüfung
unterzog sich ein öffentlicher Schüler der VIII. Klasse, welcher im Sommer-
termine krankheitshalber verhindert war die Prüfung abzulegen. Er wurde
auf ein halbes Jahr reprobiert.

C) Reifeprüfung im Februartermine 1912.

Der schriftlichen Prüfung, welche am 8. und 9. Februar abgehalten
wurde, unterzog sich der im Herbsttermine 1911 auf ein halbes Jahr
reprobierte Kandidat Zaletel Rudolf.

Themen für die schriftliche Reifeprüfung.

Übersetzung aus dem Griechischen ins Deutsche:

Demosthenes, Kranzrede 8—10.

Μέλλον θὲ τοῦ τ' ἰθὺλον βίον . . . καὶ νυνὶ παρὰσχισθε.

Slowenischer Aufsatz:

a) V čem iščimo v naši dobi pravi napredek?

b) Avstrija — država gospodarskega napredka.

c) Volja in moč — odločilna činitelja v življenju mladega akademika.

Der Kandidat wählte das letzte Thema.

Die mündliche Prüfung wurde am 10. Februar 1912 unter dem Vorsitz des Anstaltsdirektors Franz Brežnik abgehalten. Derselben unterzogen sich die Kandidaten Jelačin Vladimir und Zaletel Rudolf. Beide wurden approbiert.

Verzeichnis der im Sommer 1911 und im Februar 1912 approbierten Abiturienten*:

Post.-Nr.	Name	Geburtsort u. Vaterland	Geburts-Jahr	Dauer der Gymnasial-Studien	Von sämtlichen Approbiert, erklärten sich zu zuwenden
1	Borovička Ludwig	Pola, Küstenland	1993	8	unbestimmt
2	Brežnik Viktor	Laibach, Krain	1893	8	Jus
3	Głowacki Kasimir	Dubravica, Dalmatien	1890	9	Konservator.
4	Hladnik Stanislaus	Rudolfswert, Krain	1893	8	Technik
5	Klemenčič Laurenz	St. Veit b. Sittich, Krain	1891	9	Medizin
6	Kunst Alois	Heilenstein, Steiermark	1890	9	Technik
7	Majerle Anton	Tschernembl, Krain	1891	8	Technik
8	Pagon Franz	Selce, Küstenland	1888	10	Marinekomm.
9	Pucelj Johann	Reifnitz, Krain	1890	10	Theologie
10	Safošnik Jakob	Pleterje b. Pettau, Steierm.	1888	9	Theologie
11	Selan Anton	Dobrunje, Krain	1891	8	Theologie
12	Stefanovič Emil	Rudolfswert, Krain	1891	9	Jus
13	Škerlj Stanislaus	Rudolfswert, Krain	1893	8	Philosophie
14	Šuštar Laurenz	Stob b. Domžale, Krain	1889	8	Theologie
15	Turk Viktor	Podhosta b. Töplitz, Krain	1891	9	Theologie
16	Učakar Franz	Špitalič, Krain	1889	10	unbestimmt
17	Zalokar Vinzens	St. Kanzian, Krain	1892	9	Jus
18	Zupin Ludwig	Velike Brusnice, Krain	1891	9	Theologie
19	Jelačin Vladimir	Laibach, Krain	1892	8	Abitur. Kurs
20	Zaletel Rudolf	Laibach, Krain	1890	9	Eisenbahnw.

Schriftliche Reifeprüfung im Sommertermine 1912.

Zu den schriftlichen Prüfungen, welche am 3., 4., 5. und 7. Juni 1912 vorgenommen wurden, erschienen 20 öffentliche Schüler der VIII. Klasse.

Die Themen der schriftlichen Prüfungen lauteten:

*) Fette Schrift bedeutet Reife mit Auszeichnung.

I. Deutsche Sprache:

a) Die wertvollsten Eindrücke aus meiner Beschäftigung mit der deutschen Literatur.

b) Der geistige, politische und wirtschaftliche Aufschwung unseres Vaterlandes unter der Herrschaft Kaiser Franz Josefs I.

c) Die heutige Kultur im Kampfe gegen Raum und Zeit.

Das erste Thema wählten 6, das zweite 5 und das dritte 9 Schüler.

II. Slowenische Sprache:

a) Prešeren in moderna slovenska lirika.

b) Pomen nove železniške zveze iz Novega mesta do morja za razvoj južnih dežel naše monarhije.

c) Lažje je prenašati sovraštvo mnogih nego zaničevanje nekaterih.

Das erste Thema wählte 1, das zweite 17 und das dritte 2 Kandidaten.

III. Griechische Sprache:

Sophokles Oedipus auf Kolonos V 1—32.

IV. Lateinische Sprache:

Tacitus Historien I, C. 15.

Die mündliche Prüfung wird am 12. Juli 1912 beginnen.

Das Resultat derselben wird im Jahresberichte pro 1912/13 mitgeteilt werden.

VIII.

Chronik.

Das Allerhöchste Geburtsfest Seiner Majestät des Kaisers wurde am 18. August 1910 durch einen Festgottesdienst in der Kapitelkirche gefeiert, an dem der Anstaltsdirektor teilnahm. Nach dem Gottesdienste sprach der Anstaltsdirektor bei der politischen Behörde vor mit dem Ersuchen die alleruntertänigsten Glückwünsche zum achzigsten Geburtsfeste an die Stufen des Thrones gelangen zu lassen.

Die Einschreibungen und Aufnahmeprüfungen für die I. Klasse wurden vor den Ferien am 5. Juli, nach den Ferien am 16. September vorgenommen. Am 17. September fand die Aufnahme der Schüler in die II.—VIII. Klasse statt. Die Nachtrags- und Wiederholungsprüfungen wurden vom 16. bis 19. September abgehalten.

Am 18. September fand die Eröffnung des neuen Schuljahres statt. Um 8 Uhr wurde in Gegenwart des Lehrkörpers, der Schüler und zahlreicher Eltern und Elternstellvertreter in der Franziskanerkirche das hl. Geisamt zelebriert, woran sich daselbst die Absingung der Volkshymne anschloß.

Am 19. September wurden die wichtigsten Punkte der Disziplinarordnung und hygienischen Vorschriften den Schülern erläutert und eingeschärft. An diesem Tage begann der regelmäßige Schulunterricht.

Vom 24. September angefangen wohnten die Schüler an jedem Sonntag und Feiertage dem feierlichen Schulgottesdienste und der Exhorte in der Franziskanerkirche bei.

Am 4. Oktober wurde das Allerhöchste Namensfest Seiner k. und k. Apostolischen Majestät des Kaisers Franz Josef I. in Gegenwart des Lehrkörpers, der Schüler und zahlreicher Eltern der Letzteren in der Franziskanerkirche mit einem Festgottesdienste und der Absingung der Volkshymne gefeiert.

Am 18. und 19. Oktober empfingen die Schüler die hl. Sakramente der Buße und des Altars.

Am 19. November, als dem Allerhöchsten Namenstag weiland Ihrer Majestät der Kaiserin Elisabeth, wohnten der Lehrkörper und die Schüler einem feierlichen Requiem in der Franziskanerkirche bei.

Die Semestralprüfungen der Privatistinnen wurden vom 1. bis zum 6. Februar abgehalten.

Das erste Semester schloß am 10. Februar mit einem Festgottesdienste und der Verteilung der Semestralausweise.

Am 14. Februar begann das zweite Semester.

Am 7., 8. und 9. März, ferner vom 8. bis zum 12. Mai inspizierte die Anstalt der k. k. Landesschulinspektor, Herr Franz Hubad, und wohnte dem Unterrichte in allen Klassen im alten Gymnasialgebäude, dem Turnunterrichte und den fakultativen Schießübungen in der Turnhalle des neuen Gymnasialgebäudes bei.

Am 22. Februar starb zu Seisenberg der strebsame Schüler der III. b Klasse Alois Pehani. An seinem Leichenbegängnisse beteiligten sich die Mitschüler unter der Führung des Klassenvorstandes Dr. M. Gorjanec und des Katecheten Dr. Cyrill Ažman. Die gesamten Schüler und Lehrer der Anstalt wohnten am 27. Februar dem für das Seelenheil des Verstorbenen gehaltenen Trauergottesdienste in der Franziskanerkirche bei.

Am 23. März fand in Gegenwart Seiner Exzellenz des Herrn Landespräsidenten Freiherrn Theodor von Schwarz im städtischen Parke das Spatenstich-Fest für die Eisenbahnlinie „Rudolfswert-Möttling-Landesgrenze“ statt, bei dessen Vornahme der Sängerkhor des Gymnasiums eine Kantate aus dem Psalm 126 und die Volkshymne sang.

Vom 31. März bis 2. April fanden die österlichen Exerzitzen unter der Leitung des Lazaristen-Ordenspriesters P. Alois Nastran aus Laibach statt und schlossen mit der zweiten hl. Beichte und Kommunion.

Am 5. April starb zu Rožanec bei Tschernembl der Schüler der VIII. Klasse, Geršič Matthias, an dessen Leichenbegängnisse sich vier Lehrer der Anstalt und zahlreiche Schüler beteiligten.

Am 12. April starb im Krankenhaus der Barmherzigen Brüder in Kandia der Schüler der I. b Klasse Julius Valant, an dessen Leichenbegängnisse sich die ganze Anstalt beteiligte. Am 19. April wurde für das Seelenheil des Verstorbenen ein Trauergottesdienst in der Franziskanerkirche abgehalten.

Am 9. Mai wurde die Maifahrt unternommen.

Am 6. Juni beteiligte sich das ganze Gymnasium an der Frohnleichnamsprozession.

Am 7. Juni inspizierte den Zeichenunterricht der Fachinspektor für den Zeichenunterricht, Herr Pazdirek Ladislaus, Professor am k. k. Staats-Realgymnasium in Graz.

Am 12. und 13. Juni empfingen die Schüler zum dritten Male die hl. Sakramente der Buße und des Altars.

Am 12. Juni erkrankte beim Baden in der Gurk der Schüler der IV. Klasse, Anton Kopore, an dessen Leichenbegängnisse am 14. Juni sich die ganze Anstalt beteiligte.

Am 24. und 25. Juni inspizierte der hochwürdige Herr Propst und Stadtpfarrer von Rudolfswert, Dr. Sebastian Elbert, als fürstbischöflicher Kommissär den katholischen Religionsunterricht in mehreren Klassen.

Die Prüfungen der Privatistinnen und die mündlichen Versetzungsprüfungen wurden in der Zeit vom 20. Juni bis 1. Juli vorgenommen.

Das Schuljahr wurde am 6. Juli mit einem feierlichen Gottesdienste und der Absingung der Volkshymne geschlossen. Hierauf folgte die Verteilung der Jahreszeugnisse.

IX.

Wichtigere Erlässe der k. k. Unterrichtsbehörden.

1.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus u. Unterricht vom 5. Juli 1911, Z. 20.457, womit gestattet wird, daß an den utraquistischen Gymnasien in Krain vom Schuljahre 1911/12 angefangen, auch die Mathematik sukzessive von der VI. bis VIII. Klasse unter Gebrauch der slovenischen Unterrichtssprache gelehrt werde (intim. mit Erlas des k. k. L.-Sch.-R. vom 20. Juli 1911, Z. 4571).

2.) Verordnung des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 27. Juni 1911, Z. 25.001, mit welcher ein neuer Lehrplan und eine

neue Instruktion für den Unterricht im Turnen nebst Weisungen zur Durchführung des Jugendspieles an den Gymnasien und Realschulen für die männliche Jugend erlassen wird (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 21. Juli 1911, Z. 4574).

3.) Erlaß des k. k. Landesschulrates für Krain vom 26. Oktober 1911, Z. 6688, enthaltend Bestimmungen gegen die bei den Jugendspielen in letzterer Zeit aufgetretenen Mißbräuche.

4.) Erlaß des k. k. Landesschulrates vom 16. Novem. 1911, Z. 8092, betreffend die Befreiung der Schüler der III. und IV. Klasse vom griechischen Unterrichte. Gesuche um eine solche Befreiung können spätestens vier Wochen nach Beginn des Schuljahres eingebracht werden.

5.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 15. November 1911, Z. 47.541, betreffend die Bildung der Note aus dem Betragen im Jahreszeugnisse mit Rücksicht auf die Schulversäumnisse im I. Semester (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 29. November 1911, Z. 8196).

6.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 13. November 1911, Z. 32.630, wornach jene Schüler, welche aus dem Titel der Mittellosigkeit Fahrpreis-Ermässigungsanweisungen erhalten, bei der Benützung der Fahrbegünstigungsanweisungen durch eine mit der eigenen Unterschrift und dem Amtssiegel der Anstalt versehene Photographie den Identitätsnachweis zu liefern haben (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 22. November 1911, Z. 8221).

7.) Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 29. Dezember 1911, Z. 8828, betreffend die Gründung von Ortsgruppen des österreichisch. Flotténvereines.

8.) Erlaß des k. k. Ministeriums f. Kultus u. Unterricht vom 27. Dezember 1912, Z. 30.280, betreffend den Termin für die Überweisung des eingezahlten Schulgeldes an das k. k. Landeszahlamt (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 8. Jänner 1912, Z. 126).

9.) Erlaß des k. k. Landesschulrates vom 29. Dezember 1911, Z. 8828, betreffend den Beitritt zum österreichischen Flottenvereine.

10.) Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 16. Jänner 1912, Z. 354, betreffend die jährlich aufzustellenden besonderen Kurse für die Ausbildung von Schießinstruktoren für den fakultativen Schießunterricht an Mittelschulen.

11.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 1. Jänner 1912, Z. 31.068, betreffend den Verkauf nicht approbierter Lehrbücher (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 27. Jänner 1912, Z. 555).

12.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 3. Februar 1912, Z. 8661, wornach das I. Semester mit dem letzten

Samstage vor dem 16. Februar schließt und der Unterricht des II. Semesters am Mittwoch darauf den 14. Februar, beginnt (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 7. Februar 1912, Z. 876).

13.) Mit Erlaß des k. k. Ministers für Kultus und Unterricht vom 25. Jänner 1912, Z. 41.566 ex 1911 wurde der Direktor am Staatsgymnasium in Marburg, Dr. Josef Tominšek, mit den Funktionen eines Fachinspektors für den Turnunterricht an Gymnasien und Realschulen, sowie Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalten in Krain, im Küstenlande, in Dalmatien u. Südtirol für die Zeit vom 1. Febr. 1912 bis 1. Juli 1914 betraut.

14.) Das Normale des k. k. L.-Sch.-R. vom 15. März 1912 ordnet an, daß aus Anlaß der Aufhebung einer Anzahl von gebotenen Feiertagen in der Laibacher Diözese für das laufende Schuljahr keine Änderung in der bisherigen Ferienordnung eintritt und es bezüglich der Heiligung der in das Schuljahr fallenden nun aufgehobenen, gebotenen Feiertage bei der bisherigen Übung zu verbleiben hat.

15.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 22. Februar 1912, Z. 18.006 ex 1911, womit ein Normale, betreffend die Beurlaubung von Lehrern an Staatsmittelschulen, Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten, erlassen wird (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 4. März 1912, Z. 1470).

16.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 5. April 1912, Z. 944, womit zur Behandlung von Schülerstreiks an den Mittelschulen Weisungen gegeben werden (intim. mit Erlaß des k. k. Landesschulrats-Praesidiums vom 12. April 1912, Z. 33).

17.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 5. April 1912, Z. 14.822, betreffend die definitive Regelung der Dauer des Schuljahres sowie der Ferien an den Mittelschulen (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 20. April 1912, Z. 2785).

18. Der Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus u. Unterricht vom 11. April 1912, Z. 10.872, gestattet, daß vom Schuljahre 1912/13 angefangen ein zweiter unobligater Kurs für den Unterricht in der italienischen Sprache mit 2 wöchentlichen Stunden eröffnet werde (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 22. April 1912, Z. 2835).

19.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 13. April 1912, Z. 51.125 ex 1911, wornach bei außerordentlichen Prüfungen an Mittelschulen, auch wenn an diesen das Turnen obligat eingeführt ist, von einer Prüfung aus diesem Gegenstande abzusehen ist (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 23. April 1912, Z. 2866).

20. Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 6. März 1912, Z. 1208, womit ein Normale, betreffend die wöchentliche Eintragung der Einzelnoten in den Klassenkatalog, gegeben wird.

Zusammenwirken von Schule und Elternhaus.

Da die Erziehungs- und Unterrichtstätigkeit der Schule nur dann gut gedeihen kann, wenn sie von den außerhalb der Schule wirkenden Miterziehungsfaktoren im Sinne der Schule unterstützt wird, war die Anstalt auch im verflossenen Schuljahre nach Kräften bestrebt, das Zusammenwirken von Schule und Haus zu fördern. Um den Eltern, beziehungsweise deren Stellvertretern Gelegenheit zu bieten, sich über den Fortgang und das Betragen der Schüler zu informieren, wurden die Termine der Zensurkonferenzen, die Sprechstunden des Direktors und der Lehrer bekannt gegeben. Aber auch außer den festgesetzten Sprechstunden wurden im Konferenzzimmer und in der Direktionskanzlei über das Betragen und die Fortschritte der Schüler bereitwillig Auskünfte erteilt.

Nach jeder Zensurkonferenz wurden über jene Schüler, die nach ihrem Verhalten, Fleiß und Leistungen Anlaß zu Tadel gaben, deren Eltern und Vormündern, bzw. verantwortlichen Aufsehern Zensurscheine ausgefolgt. Bei besonderen Vorfällen wurden die Eltern oder deren Stellvertreter zu eingehenden Besprechungen mit dem Klassenvorstande und dem Direktor eingeladen, um darüber zu beraten, wie einem wahrgenommenen sittlichen Gebrechen abgeholfen oder wie einer auffallenden Vernachlässigung in den Studien durch häusliche Nachhilfe oder gewissenhaftere Beaufsichtigung vorgebeugt werden könne.

Um die Eltern und besonders die Quartiergeber mit den Forderungen hinsichtlich der Pflichten der Schüler in und außer der Schule bekannt zu machen, wurden den neueintretenden Schülern die vom k. k. Unterrichts-Ministerium genehmigten Disziplinarvorschriften, sowie die vom k. k. Landesschulrate genehmigte Instruktion für Kost- und Quartiergeber von Mittelschülern mit der Weisung übergeben, sie ihren Eltern, beziehungsweise ihren verantwortlichen Aufsehern zur Einsichtnahme vorzulegen.

Durch diese Vorkehrungen wurde auch im verflossenen Schuljahre ein recht erfreulicher Verkehr zwischen Schule und Haus bewirkt, der viel zur Förderung des guten Fortganges und zur Erzielung eines zufriedenstellenden sittlichen Betragens der Schüler beitrug.

Förderung der körperlichen Ausbildung der Jugend.

Entsprechend dem Erlasse des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 8. Mai 1910, Z. 19.847 wurde der körperlichen Erziehung der Schuljugend besondere Aufmerksamkeit gewidmet.

Zu Beginn des Schuljahres wurde in einer eigenen Konferenz eingehend darüber beraten, wie die körperliche Ausbildung der Schüler gefördert und für die Gesundheit derselben im Sinne des erwähnten Ministerialerlasses gesorgt werden solle.

Besondere Aufmerksamkeit wurde der Revision der Studentenwohnungen gewidmet. Um die Mitte des I. Semesters hat eine aus dem Anstaltsdirektor, dem Bezirksoberarzt Dr. Johann Vaupotič, Prof. Dr. Cyrill Ažman und dem Professor Dr. Tiller bestehende Kommission alle Studentenwohnungen besichtigt und vorkommende Übelstände beseitigt. Über den Befund wurde dem k. k. Landesschulrate ein Bericht erstattet.

Das Turnen wurde seit Beginn des Schuljahres bis zum 25. Oktober 1912 in der Turnhalle des „Sokol“ und vom 25. Oktober angefangen in der eigenen, modern eingerichteten Turnhalle des neuen Gymnasialgebäudes unter der Leitung des suppl. Gymnasiallehrers Franz Stopar nach dem Lehrplane des k. k. Min. f. K. u. U. vom 27. Juni 1911, Z. 25.681 unterrichtet. Dasselbe war obligat für die Schüler der I. und II. Kl. Nicht obligat war dieser Unterricht für die Schüler der III.—VIII. Kl., welche in 2 Abteilungen zu je 2 wöchentlichen Stunden von demselben Lehrer unterrichtet wurden.

Jugendspiele konnten aus Mangel an einem passenden Spielplatz nicht abgehalten werden. Vom Schuljahre 1912/13 angefangen wird die Anstalt ihren eigenen Jugendspielplatz beim neuen Gymnasialgebäude haben, wo Jugendspiele nach den Weisungen des Min.-Erlasses vom 27. Juni 1911, Z. 25.681 werden abgehalten werden.

Der Betrieb des Eislaufes und Rodelns war im verflossenen Schuljahre infolge des milden Winters unbedeutend.

Unter den Sportübungen erfreute sich bei den Schülern das Kahnfahren besonderer Pflege. Die spiegelglatte Oberfläche der Gurk zwischen dem Wehr der Stadtmühle und Ziegelhütten ist für den Rudersport besonders geeignet. Das Rudern ist aber auch eine ganz vortreffliche Turnübung für die Arme und die Lunge in reiner, staubfreier Luft.

In hygienischer Beziehung wird ein öffentliches Warmbad in Rudolfswert sehr vermißt. Da die Stadt eine Wasserleitung besitzt, wäre eine Warmbadanlage mit geringen Kosten zu bewerkstelligen. Für die studierende Jugend wäre es eine große Wohltat, wenn dieser Wunsch bald in Erfüllung gehen würde.

Das Baden und Schwimmen in der Gurk begann am 8. Juni, an welchem Tage die städtische Badeanstalt eröffnet wurde. Daher standen sieben Wochen des Schuljahres dieser Erholung zu Gebote.

Schwimmer gab es in der

I. a Klasse	unter 27	Schülern	9	oder	33·33 %
I. b	"	"	22 ¹	"	13
II.	"	"	32 ²	"	22
III. a	"	"	30 ³	"	20
III. b	"	"	24	"	14
IV.	"	"	44	"	34
V.	"	"	28 ¹	"	24 ¹
VI.	"	"	24	"	20
VII.	"	"	21	"	19
VIII.	"	"	20	"	18

im ganzen unter 272⁷ Schülern 193¹ oder 70·44 %

Das Radfahren betrieben unter 272⁷ Schülern 84 oder 30·— %
In den Ferien leben von 272⁷ Schülern 199 oder 72·89 % auf dem Lande.

In der ersten Hilfeleistung bei plötzlichen Unglücksfällen wurde der Jugend im Sinne des Erlasses des k. k. Landesschulrates vom 13. April 1910, Z. 1213 eine entsprechende Anleitung gegeben, aber eine fachgemäße und systematische Belehrung der Schuljugend in diesem Gegenstande muß auf jenen Zeitpunkt hinausgeschoben werden, bis die Frage der Bestellung von Schulärzten gelöst sein wird.

Schüler-Ausflüge.

Führung	Tag	Ziel	Klasse
24. Febr. 1912	Dr. J. Rožman	Besichtigung der elektrischen Anlage des Herrn Seidl in Prečna	VIII.
17. März 1912	Dr. Milan Šerko	Besuch d. Aufführung des Oratoriums „Assumptio Beatae Mariae Virginis“ vom P. Hugolin Sattner in Laibach.	IV., V. u. VI.
9. Mai 1912	Dr. M. Gorjanec	Maiausflug auf das Gorjanzgebirge.	III. b
9. Mai 1912	Prof. Max Sever	Maiausflug üb. Großlack nach Zaplaz — Rudolfswert	IV.
9. Mai 1912	Prof. Peter Prosen	Maiausflug üb. Großlack nach Zaplaz — Rudolfswert	I. b
9. Mai 1912	Prof. M. Markič	Maiausflug über Großlack auf den Kumberg, Sapotal, Johannistal nach Rudolfswert	VI.
9. Mai 1912	Prof. R. Južnič	Maiausflug über Ponikve — Treffen nach Rudolfswert	III. a
18. Mai 1912	Prof. Dr. Tiller und Prof. Fr. Stopar	Ausflug zu geographischen Zwecken auf den Stadtberg	I. a u. b
30. Mai 1912	Prof. Dr. Ažman und Prof. Dr. Tiller	Instruktiver Schülerausflug des österr. Flottenvereines von Laibach n. Triest zur Besichtigung des „Stabilimento technico, Muggia, Capodistria, Grado und Miramar.“	38 Schüler

XII.

Der fakultative Schießunterricht.

Zu Beginn des Schuljahres 1911/12 haben sich zur freiwilligen Teilnahme an den Schießübungen aus der VII. Klasse 19 Schüler gemeldet und zwar: Amon Josef, Amon Leopold, Furlan, Gorenc, Hostnik, Kambič, Kljun, Komljanec, Koporec, Mrgole, Pakiž, Petavs, Schneider, Smola, Springer, Škofic, Urbas, Vahtar und Zupančič. Aus der VIII. Klasse 14 Schüler: Bukovec, Gajski, Gorše, Gruntar, Kramarič, Kres, Meršol, Mevžel, Pečnik, Rak, Rosina, Schweiger, Širaj und Zupančič; im ganzen somit 33 Gymnasiasten.

Die gesamte Leitung des Schießunterrichtes hatte die Anstaltsdirektion. Den Schießunterricht der Schüler der VIII. Klasse leitete der Gymnasiallehrer Dr. Milan Šerko, den der Schüler der VII. Klasse der Gymnasialprofessor Anton Lovše; es wurde somit in zwei Abteilungen geschossen, die erste Abteilung (VIII. Kl. von 2 bis 3 Uhr, und die zweite von 3 bis 4 Uhr an jedem Samstag. Die ersten Stunden wurden für die Besprechung des Repetiergewehres und dessen Bestandteile, der Munition und Kapselschießeinrichtung verwendet. Ferner wurden den Schülern in den ersten Stunden die Ziel- und Schießregeln beigebracht. Weiters wurde auch der Zweck des Aufsatzes, die Bedeutung der tiefsten und Normalaufsatzstellung erklärt.

Nach diesen Belehrungen fand das regelmäßige Kapselschießen in der Turnhalle des neuen Gymnasialgebäudes statt. Geschossen wurde in liegender und kniender Körperstellung mit dem Repetiergewehr M 95 und mit dem Repetierstutzen auf die Schießscheibe und im Monate Mai auch auf Figuren im Sandkasten.

Die einzelnen Schüsse wurden im Trefferhefte, das für jeden Schüler angelegt wurde, möglichst genau markiert.

Mit scharfen Patronen konnte auch heuer wegen Mangels einer Schießstätte nicht geschossen werden.

XIII. Statistik der Schüler.

	K I a s s e										Summe	
	I. a	I. b	II. a	II. b	III. a	III. b	IV.	V.	VI.	VII.		VIII.
	1. Zahl.											
Zu Ende 1910/11	46 ¹	—	32 ³	26	24 ¹	25	31 ¹	27	20	18	22	270 ⁵
Zu Anfang 1911/12	28	27 ¹	34 ³	—	30 ³	26	46	30 ¹	23	20	19	283 ⁷
Während des Schuljahres eingetreten	—	—	1	—	—	—	—	2	1	2	2	8
Im ganzen aufgenommen	28	27 ¹	35 ²	—	30 ³	26	46	32 ¹	24	22	21	291 ⁷
Darunter:												
Neu aufgenommen und zwar:												
Aufgestiegen	24	24 ¹	2 ¹	—	—	1	1	4	2	2	1	61 ²
Repetenten	2	2	1	—	—	2	—	3	2	3	2	17
Wieder aufgenommen und zwar:												
Aufgestiegen	—	—	29 ¹	—	28 ¹	21	42	22 ¹	19	16	17	194 ³
Repetenten	—	—	3	—	2	2	3	3	1	1	1	19
Während des Schuljahres ausgetreten	1	5	3	—	—	2	2	4	—	1	1	18
Schülerzahl Ende 1911/12	27	22 ¹	32 ²	—	30 ³	24	44	28 ¹	24	21	20	272 ⁷
Darunter:												
Öffentliche Schüler	27	23	32	—	30	24	44	28	24	21	20	272
Privatisten	—	1	2	—	3	—	—	1	—	—	—	7
2. Geburtsort (Vaterland).												
Stadt Rudolfswert	5	4	2	—	7 ²	2	9	1 ¹	3	—	1	34 ³
Krain sonst	19	17	27 ²	—	23 ¹	17	32	24	21	18	18	216 ¹
Steiermark	1	1	1	—	—	2	—	2	—	2	—	9
Küstenland	1	—	1	—	—	2	1	—	—	1	—	7 ¹
Kroatien	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Nieder-Österreich	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2
Vereinigte Staaten Nord-Amerikas	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Summe	27	22 ¹	32 ²	—	30 ³	24	44	28 ¹	24	21	20	272 ⁷

	K l a s s e								Summe			
	I. a	I. b	II. a	II. b	III. a	III. b	IV.	V.		VI.	VII.	VIII.
3. Muttersprache.												
Slovenisch	26	22 ¹	31 ²	—	30 ³	22	43	26 ¹	23	20	20	263 ⁷
Deutsch	—	—	—	—	—	2	1	1	—	1	—	5
Tschechisch	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2
Italienisch	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Serbo-Kroatisch	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summe	27	22 ¹	32 ²	—	30 ³	24	44	28 ¹	24	21	20	272 ⁷
4. Religionsbekenntnis.												
Katholisch des lateinischen Ritus	27	22 ¹	32 ²	—	30 ³	24	44	28 ¹	24	21	20	272 ⁷
Summe	27	22 ¹	32 ²	—	30 ³	24	44	28 ¹	24	21	20	272 ⁷
5. Lebensalter.												
10 Jahre	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
11 "	9	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	24
12 "	7	5 ¹	7 ¹	—	6	2	—	—	—	—	—	27 ²
13 "	5	6	10 ¹	—	10 ¹	8	4	—	—	—	—	43 ²
14 "	1	2	4	—	7 ²	5	11	5	—	—	—	35 ²
15 "	1	—	2	—	3	3	12	6	1	—	—	28
16 "	—	—	2	—	3	6	5	7 ¹	6	2	—	31 ¹
17 "	—	—	—	—	1	—	10	6	5	2	—	24
18 "	—	—	—	—	—	—	1	2	6	4	3	16
19 "	—	—	—	—	—	—	1	1	2	3	6	13
20 "	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6	6	15
21 "	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	3	4
22 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	6
23 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Summe	27	22 ¹	32 ²	—	30 ³	24	44	28 ¹	24	21	20	272 ⁷
6. Nach dem Wohnorte der Eltern.												
Ortsangehörige	9	6 ¹	7 ²	—	11 ²	7	14	10 ¹	8	2	3	77 ⁶
Auswärtige	18	16	25	—	19 ¹	17	30	18	16	19	17	195 ¹
Summe	27	22 ¹	32 ²	—	30 ³	24	44	28 ¹	24	21	20	272 ⁷

K I a s s e

		I. a	I. b	II. a	II. b	III. a	III. b	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Summe
<i>Darnach ist das Endergebnis für das Schuljahr 1910/11:</i>													
Zum Aufsteigen in die nächste Klasse waren:													
	Vorzüglich geeignet (bezw. haben die oberste Klasse beendet)	6 ¹	—	9 ¹	1	6	2	2 ¹	3	—	3	3	35 ³
	Geeignet	20	—	19 ²	13	15	17	19	18	19	14	18	172 ²
	Im allgemeinen geeignet	6	—	2	9	— ¹	4	5	—	—	—	—	26 ¹
	Nicht geeignet	14	—	2	3	3	1	4	6	1	—	1	35
	Ungeprüft blieben	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2
	Summe	46 ¹	—	32 ³	26	24 ¹	25	30 ¹	27	20	18	22	270 ⁵
8. Geldleistungen der Schüler.													
Das Schulgeld zu zahlen waren verpflichtet:													
	im I. Semester	11	8	2 ¹	—	2 ¹	4	4	6 ¹	4	5	2	48 ¹
	im II. Semester	7	3	11	—	14 ²	6	17	8 ¹	7	9	8	90 ³
Zur Hälfte befreit waren:													
	im I. Semester	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	im II. Semester	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ganz befreit waren:													
	im I. Semester	17	19	31 ¹	—	28 ²	22	42	25	19	15	17	235 ³
	im II. Semester	20	21 ¹	18 ³	—	14 ¹	18	28	20	17	12	13	181 ⁴
Das Schulgeld betrug im Ganzen:													
	im I. Semester	330	240	90	—	90	120	120	210	120	150	60	1530
	im II. Semester	210	90	330	—	480	180	510	270	210	270	240	2790
	Summe	450	300	420	—	570	300	630	480	330	420	300	4320
Die <i>Aufnahmestaxen</i> betragen		109.20	113.40	16.80	—	—	12.60	4.20	29.40	16.80	21.—	12.60	336.—
Die <i>Lehrmittelbeiträge</i> betragen		84.—	84.—	111.—	—	99.—	78.—	138.—	99.—	72.—	66.—	63.—	894.—
Die <i>Taxen für Zeugnisduplikate</i> betragen		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summe	193.20	197.40	127.80	—	99.—	90.60	142.20	128.40	88.80	87.—	75.60	1280.—

Darnach ist das Endergebnis für das Schuljahr 1910/11:

Zum Aufsteigen in die nächste Klasse waren:

Vorzüglich geeignet (bezw. haben die oberste Klasse beendet)

Geeignet

Im allgemeinen geeignet

Nicht geeignet

Ungeprüft blieben

Summe

8. Geldleistungen der Schüler.

Das Schulgeld zu zahlen waren verpflichtet:

im I. Semester

im II. Semester

Zur Hälfte befreit waren:

im I. Semester

im II. Semester

Ganz befreit waren:

im I. Semester

im II. Semester

Das Schulgeld betrug im Ganzen:

im I. Semester

im II. Semester

Summe

Die *Aufnahmestaxen* betragen

Die *Lehrmittelbeiträge* betragen

Die *Taxen für Zeugnisduplikate* betragen

Summe

	K l a s s e								Summe			
	I.a	I.b	II.a	II.b	III.a	III.b	IV.	V.		VI.	VII.	VIII.
9. Besuch des Unterrichtes in den relativ obligaten und nicht obligaten Lehrgegenständen.												
Turnen	—	—	—	—	15	16	11	10	8	5	—	65
Italienische Sprache	—	—	—	—	—	—	1	6	9	1	—	17
Stenographie: a) slowenische	—	—	—	—	—	—	17	5	—	—	1	23
b) deutsche	—	—	—	—	—	—	3	9	4	3	2	21
Gesang: I. Kurs	18	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
II. Kurs	—	—	14	—	9	9	5	5	8	7	6	63
Zeichnen	—	—	—	—	—	—	—	7	7	1	1	16
Schießunterricht	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	14	33
10. Stipendien.												
Anzahl der Stipendisten	—	1	1	—	1	1	5	2	4	1	2	18
Gesamtbetrag der Stipendien	—	186.—	280.—	—	110.—	100.—	1414.—	405.—	469.66	144.—	376.—	3384.66

XIV.

Studenten-Unterstützungsverein.

Der Studenten-Unterstützungsverein hat die Unterstützung wahrhaft dürftiger und würdiger Schüler durch Beteiligung mit Lehrmitteln und Kleidungsstücken, durch Aushilfen in Krankheitsfällen u. s. w. zum Zwecke.

Die Wirksamkeit desselben ist aus folgendem den Zeitraum vom Ende Juni 1902 bis Ende Juni 1911 umfassenden Rechnungsabschlusse ersichtlich:

Nr.	Einnahmen	K	h
1	Kassarest Ende Juni 1911	477	—
2	Couponerlös	226	—
3	Spende der Mestna hranilnica in Rudolfswert	200	—
4	Beiträge der Vereinsmitglieder	253	—
	Summe	1156	74

Nr.	Ausgaben	K	h
1	Beitrag für die Erhaltung der Studentenküche	200	—
2	Beiträge für Lehrmittel	214	50
3	Für Medikamente	157	42
4	Beitrag zum Schulgelde	86	—
5	Kleinigkeiten	14	—
	Gesamtausgaben	671	92
	Kassarest	484	82
	Summe	1156	74

Außerdem besitzt der Verein ein Stammvermögen im Nominalwerte von 9336 K, angelegt teils in Wertpapieren, teils in der Rudolfswerter Sparkasse.

In Krankheitsfällen wurden die Schüler von den Herren Dr. Johann Vaupotič, k. k. Ober-Bezirksarzt, Dr. J. Buh, Distriktsarzt und Primarius im Spitale der Barmherzigen Brüder in Kandia, Dr. J. Strašek, Primarius im Frauenspitale in Rudolfswert, und Dr. Franz Trenz, emer. k. u. k. Stabsarzt, und praktischen Arzt in Rudolfswert in liebenswürdigerweise unentgeltlich behandelt. Mehrere schwer erkrankte Schüler fanden im Spitale der Barmherzigen Brüder unentgeltlich die liebevollste und sorgfältigste Pflege.

Von den Herren Apothekern Drag. Andrijanić und Josef Bergmann wurden dem Unterstützungsvereine die Medikamente zu bedeutend herabgesetzten Preisen verabfolgt.

In der unter der Leitung des k. k. Professors, Herrn Dr. Cyrill Ažman, stehenden Studentenküche bekamen das ganze Schuljahr hindurch 50 Schüler das Mittagmahl und auch noch das Abendbrot.

Außerdem wurden wie in den früheren Jahren viele dürftige Schüler der Anstalt von Seite des Konventes der hochw. P. P. Franziskaner, der Barmherzigen Brüder und mehrerer Bürger und Beamten durch Gewährung der ganzen Kost oder einzelner Kosttage in edelmütigster Weise unterstützt.

Der Vereinsausschuß besteht aus folgenden Mitgliedern:

Franz Brežnik, k. k. Gymn.-Direktor, Obmann.

Dr. Sebastian Elbert, inful. Propst.

Dr. Anton Rogina, k. k. Staatsanwalt.

Dr. Cyrill Ažman, k. k. Professor.

Horvat Urban, Buchhändler.

Albin Smola, k. k. Ober-Landesgerichtsrat.

Rudolf Južnič, k. k. Professor.

Ehrenmitglied: Herr Dr. Johann Vaupotič, k. k. Ober-Bezirksarzt.

Verzeichnis der P. T. Mitglieder des Unterstützungs-Vereines und ihrer Beitragsleistungen.

Herr Abram Heinrich, k. k. Kanzlei-Vorstand	2— K
« Agnitsch Andreas, Spengler und Hausbesitzer	1— «
« Dr. Ahazhizh Viktor, k. k. Landesgerichtsrat	5— «
« Andrijanić Dragotin, Apotheker	3— «
« Afh Ernst, Inspektor der k. k. Staatsbahn	2— «
« Dr. Cyrill Ažman, k. k. Professor	5— «
« Aumann Franz, k. k. Steuerverwalter	2— «
« Barborič Karl, Handelsmann	2— «
« Bergmann Josef, Apotheker	2— «
« Brežnik Franz, k. k. Gymnasial-Direktor	6— «
« Božič Franz, Handelsmann und Besitzer	2— «
« Dolenc Richard, Direktor der Weinbauschule in P. und Hausbesitzer	2— «
Frau Dolinšek B., k. k. Oberlandesgerichtsrat-Witwe	1— «
« Durini, Besitzerin	1— «
Herr Dr. Elbert Sebastian, inful. Propst, Komtur des Franz Josef Ordens	5— «

Herr	Gandini Vajkart, k. k. Oberlandesgerichtsrat	2— K
«	Gerdešič Josef, k. k. Hofrat, Ritter d. Ord. d. eisernen Krone III. Kl.	4— «
«	Germ Josef, k. k. Professor	2— «
«	Dr. Globevnik Josef, Advokat	1— «
«	Dr. Gorjanec Martin, k. k. Professor	2— «
«	Guzelj August, k. k. Forstinspektor i. P.	2— «
«	Hladnik Ignaz, Gesangslehrer	2— «
«	Horvat Urban, Buchhändler	3— «
«	Hanuš Jaroslav, k. k. Obergeringieur	3— «
«	Hrstka Josef, k. k. Geometer	1— «
«	Illovsky Ludwig, Besitzer	1— «
«	Jakše Franz, Gastwirt und Besitzer	1— «
«	Južnic R. k. k. Professor	2— «
«	Kalčič Ludwig, Krankenhausverwalter	2— «
«	Kastelic Edmund, Handelsmann in Kandia	2— «
«	Kastelic Johann, Hausbesitzer	2— «
Frau	Kastelic Sophie, Besitzerin	1— «
Herr	Dr. Kelemina Jakob, k. k. Gymn.-Lehrer	1— «
«	Kodermann Franz, k. k. Kanzleidirektor	1— «
«	Kuder Anton, k. k. Richter	1— «
«	Krajec Johann, Besitzer in Kandia	3— «
«	J. Krajec Nachfolger in Rudolfswert	3— «
«	Kunc Karl, k. k. Professor	2— «
«	Lapajne Anton, landwirtschaftl. Adjunkt in Stauden	2— «
«	Levičnik J., k. k. Richter	2— «
«	Lovše Anton, k. k. Professor	1— «
«	Majcen Martin, k. k. Professor	1— «
«	Markič Michael, k. k. Professor	2— «
«	Meršolj Simon, k. k. Finanzwach-Oberkommissär	1— «
«	Mikolič Jakob, Kleidermacher und Besitzer	2— «
«	Mogolič Josef, Hausbesitzer	1— «
«	Mole Michael, k. k. Evidenz-Oberoffizial i. P.	1— «
«	Možina Franz, Handelsmann und Besitzer	2— «
«	Mramor Mihael, Lederer	2— «
«	Murgel Richard, k. k. Steueroberverwalter i. P.	2— «
«	Mušič, k. k. Steuerverwalter	2— «
Frau	Oblak Katharina, Besitzerin	2— «
Herr	Ogoreutz Josef, Handelsmann und Besitzer	2— «
«	Opitz Theodor, k. k. Eisenbahn-Oberinspektor	4— «
«	Pauser Adolf, Besitzer	4— «
«	Perko J., k. k. Gerichtsoffizial	1— «
«	Picek Georg, Handelsmann und Besitzer	2— «
«	Pöll Anton von Föhrenau, k. u. k. Oberst i. P. Ritter des Franz Josef-Ordens	5— «
«	Poula Josef, Besitzer und Gastwirt	1— «
Herr	Povše Franz, Kanonikus, Ritter d. Franz Josef-Ordens	4— «
«	Dr. Poznik, k. k. Notar und Besitzer	4— «
«	Prosen Peter, k. k. suppl. Gymnasiallehrer	2— «

Herr	Baron Rechbach Wilhelm, k. k. Landesregierungsrat	10— K
«	Rohrmann W., Direktor der landwirtschaftl. Schule in Stauden	2— «
«	Dr. Rogina Anton, k. k. Oberlandesgerichtsrat	4— «
Frau	Rois Theresia, Beamtenwitwe	3— «
«	Rosina Amalia, k. k. Notarswitwe	1— «
«	Rosina Hedw., Lehrerin in P.	3— «
«	Rozina Maria, Beamtenwitwe	2— «
Herr	Rosmann Karl, Besitzer und Bürgermeister	2— «
«	Schneider A., Verwalter in Poganitz	1— «
«	Seidl Franz, Handelsmann	1— «
Frl.	Seidl Maria, Hausbesitzerin	2— «
Herr	Skalicky Bohuslav, k. k. Weinbauinspektor	2— «
«	Dr. Schegula Jakob, Advokat	10— «
«	Schweiger I., Cafetier	2— «
«	Sever Max, k. k. Professor	2— «
«	Dr. Šerko Milan, k. k. prov. Gymnasiallehrer	1— «
«	Skale Othmar, k. k. Obertierarzt	2— «
«	Dr. Slanc Karl, Advokat	20— «
«	Stopar Franz, k. k. suppl. Gymnasiallehrer	1— «
«	Smola Albin, k. k. Oberlandesgerichtsrat	2— «
«	Špendal Franz, Kanonikus	2— «
«	Škerlj Amat, k. k. Professor	2— «
«	Šuklje Franz Edl. von, k. k. Hofrat	7— «
«	Dr. Tiller V., k. k. Professor	6— «
«	Dr. Trenz Fr., k. u. k. emer. Stabsarzt	3— «
«	Trenz J., k. k. Hofrat	3— «
«	Turk Josef, k. k. Bezirksschulinspektor	2— «
«	Virant Johann, Kanonikus	2— «
«	Zdolšek Rudolf, Adjunkt der landwirtschaftlichen Schule in Stauden	2— «
«	Zurc Josef, Besitzer und Bürgermeister in Kandia	1— «
«	Zwitter J., k. k. Richter	4— «
«	Dr. Žitek Vladimir, Advokat	5— «
«	Žlogar Anton, Kanonikus	2— «

Im Namen der edelmütig unterstützten Jugend spricht der Berichtstatter, zugleich Obmann des Studenten-Unterstützungsvereines, allen Wohltätern und Gönnern den verbindlichsten Dank aus und knüpft daran die Bitte, die arme studierende Jugend auch in Zukunft gütigst unterstützen zu wollen.

Anzeige, betreffend den Beginn des Schuljahres 1912/13.

Laut Erlasses des k. k. L.-Sch.-R. v. 22. Jänner 1912, Z. 479, übersiedelt die Anstalt in das neue Gymnasialgebäude.

Das Schuljahr 1912/13 wird am 18. September 1912 mit einem feierlichen Gottesdienste und der Anrufung des hl. Geistes eröffnet werden.

Gemäß den Bestimmungen des Erlasses des k. k. L. Sch. R. vom 5. Februar 1886, Z. 25, findet die Schüleraufnahme in die I. Klasse in zwei Terminen statt und zwar zu Ende des eben abgelaufenen Schuljahres am 6. Juli und zu Beginn des neuen Schuljahres am 16. September.

Schüler, welche in die I. Klasse als öffentliche Schüler oder als Privatisten aufgenommen werden wollen, haben sich in *Begleitung ihrer Eltern* oder deren *verantwortlicher Stellvertreter* an einem der oben bezeichneten Termine bei der Gymnasialdirektion zu melden und hiebei den Taufschein und das Frequentationszeugnis (Schulnachrichten) der zuletzt besuchten Volksschule, worin der Zweck der Ausstellung bezeichnet und die Noten aus der Religionslehre, der Unterrichtssprache und dem Rechnen enthalten sind, beizubringen.

Die wirkliche Aufnahme erfolgt auf Grund einer gut bestandenen Aufnahmeprüfung, bei welcher nach den Ministerial-Erlässen vom 14. März 1870, Z. 2370 und vom 27. Mai 1884, Z. 8019 folgende Anforderungen gestellt werden: „In der *Religion* jenes Maß von Wissen, welches in den ersten vier Jahreskursen der Volksschule erworben werden kann; in der *Unterrichtssprache* Fertigkeit im Lesen und Schreiben, Kenntnis der Elemente aus der Formenlehre, Fertigkeit im Analysieren einfach bekleideter Sätze, Bekanntschaft mit den Regeln der Orthographie; im *Rechnen* Übung in den vier Grundrechnungsoperationen mit ganzen Zahlen.“

Die Aufnahmeprüfungen werden am 6. Juli, resp. am 16. September abgehalten.

Eine Wiederholung der Aufnahmeprüfung, sei es an ein und derselben oder an einer anderen Anstalt, ist unzulässig.

Die Schüleraufnahme in die übrigen Klassen (II.—VIII.) findet am 17. September statt.

Schüler, welche im letzten Semester dieser Anstalt angehört haben, müssen das letzte Jahreszeugnis, Schüler aber, welche von anderen Lehranstalten an diese überzutreten wünschen, ihren Taufschein, das letzte Jahreszeugnis, versehen mit der ordnungsmäßigen Abgangsklausel, und etwaige Schulgeldbefreiungs- und Stipendiendekrete mitbringen.

Jeder neu eintretende Schüler zahlt eine *Aufnahmstaxe* von 4 K 20 h und einen *Lehrmittelbeitrag* von 3 K; den Lehrmittelbeitrag zahlen auch die der Anstalt bereits angehörenden Schüler.

Die *Wiederholungs-* und *Nachtragsprüfungen* beginnen am 16. September und müssen am 18. beendet sein.

Das *Schulgeld* beträgt per Semester 30 K und muß von den öffentlichen und Privat-Schülern, wofern sie von der Zahlung desselben nicht ordnungsmäßig befreit sind, im Laufe der ersten sechs Wochen eines jeden Semesters im voraus gezahlt werden. Eine Ausnahme besteht im I. Semester für die Schüler der I. Klasse, die das Schulgeld spätestens im Laufe der ersten drei Monate nach Beginn des Schuljahres zu entrichten haben und denen, wenn sie, beziehungsweise die zu ihrer Erhaltung Verpflichteten, wahrhaft dürftig sind, unter Umständen die Zahlung des Schulgeldes bis zum Schlusse des ersten Semesters gestundet werden kann.

Schülern, welche innerhalb der angegebenen Frist ihrer Schuldigkeit nicht nachgekommen sind, ist der fernere Besuch der Schule nicht gestattet.

Die *Befreiung* von der Entrichtung des Schulgeldes kann in der Regel nur öffentlichen Schülern gewährt werden:

- a) wenn sie im letzten Semester in Beziehung auf das Betragen eine der beiden ersten Noten der vorgeschriebenen Notenskala erhalten haben und zum Aufsteigen in die nächste Klasse als geeignet bezeichnet worden sind, und
- b) wenn sie, beziehungsweise die zu ihrer Erhaltung Verpflichteten, wahrhaft dürftig, das ist, in den Vermögensverhältnissen so beschränkt sind, daß ihnen die Bestreitung des Schulgeldes nicht ohne empfindliche Entbehrungen möglich sein würde.

Um die Befreiung von der Entrichtung des Schulgeldes zu erlangen, haben die Schüler ein an den k. k. Landesschulrat für Krain gerichteten, mit dem Zeugnisse über das letzte Semester bzw. Schuljahr und dem Vermögensausweise belegtes Gesuch bei der Direktion zu überreichen.

Die Gesuche um die Stundung des Schulgeldes sind gleichfalls an den k. k. Landesschulrat zu richten, mit dem Vermögensausweise zu belegen und binnen acht Tagen nach erfolgter Aufnahme bei der Direktion zu überreichen.

Der Vermögensausweis ist von dem *Gemeindevorsteher* und dem *Ortsseelsorger* auszustellen und darf bei der Überreichung nicht über ein Jahr alt sein; er hat die Vermögensverhältnisse so genau und eingehend, als zu sicherer Beurteilung derselben erforderlich ist, anzugeben.

Die **Gymnasialdirektion.**

Naznanilo o začetku šolskega leta 1912/13.

Vsled odloka c. kr. deželnega šolskega sveta z dné 22. januarja 1912, št. 479 se preseli zavod v novo gimnazijsko poslopje.

Šolsko leto 1912/12 se začne dné 18. septembra 1913 s slovesno službo Božjo na čast sv. Duhu.

Po določilih ukaza c. kr. dež. šolskega sveta z dne 5. februarja 1886, št. 25 se sprejemajo učenci v I. razred v dveh obrokih in sicer konec ravnokar preteklega šolskega leta dné 6. julija in v začetku novega šolskega leta dné 16. septembra.

Učenci, ki želé vstopiti v I. razred, bodi si kot javni bodi si kot privatni učenci, se morajo s svojimi starši ali njih odgovornimi zastopniki v jednom gori imenovanih obrokov oglasiti pri gimnazijskem ravnateljstvu ter s seboj prinesiti krstni list in obiskovalno izpričevalo (šolsko naznanilo), v katerem mora biti izrečno povedano, čemu je bilo izdano, in v katerem morajo biti redi iz veroznanstva, učnega jezika in računstva.

A da se resnično sprejmo, morajo z dobrim uspehom narediti sprejemni izpit, pri katerem se po določilih minist. ukazov z dne 14. marca 1870, št. 2370 in 27. maja 1884, št. 8019 zahteva sledeče: „V veroznanstvu toliko znanje, kolikor se ga more pridobiti v prvih štirih letnih tečajih ljudske šole; v učnem jeziku spretnost v čitanju in pisanju, znanje početnih naukov iz oblikoslovja, spretnost v analizovanju prosto razširjenih stavkov, znanje pravopisnih pravil; v računstvu vaje v štirih osnovnih računskih vrstah s celimi števili.“

Sprejemni izpiti se vrše dné 6. julija, oziroma 16. septembra.

Sprejemnih izpitov ponavljati, bodisi na istem ali na kakem drugem učilišču, ni dovoljeno.

V ostale razrede (II.—VIII.) se bodo učenci sprejemali 17. septembra. Učenci, ki so zadnje polletje obiskovali tukajšnje učilišče, morajo s seboj prinesiti zadnje izpričevalo, učenci pa, ki želé z drugih učilišč prestopiti na tukajšnje, krstni list, izpričevalo o zadnjem polletju, katero pa mora imeti pristavek o pravilno naznanjenem odhodu, in ako so bili oproščeni šolnine ali dobivali štipendije, tudi dotične dekrete.

Vsak na novo vstopivši učenec plača 4 K 20 h sprejemnine in 3 K kot prinos za nakup učil; zadnji znesek morajo plačati tudi oni učenci, ki so bili že doslé na tukajšnjem zavodu.

Ponavljalni in dodatni izpiti se začnó 16. septembra in morajo 18. biti zvršeni.

Šolnina znaša za vsako polletje 30 kron ter jo morajo javni in izvenredni učenci naprej plačati v prvih šestih tednih. Izjema je za učence prvega razreda v prvem polletju, ki morajo šolnino plačati najkasneje v prvih treh mesecih po začetku šolskega leta, a morejo, če so sami, oziroma oni, ki so dolžni zanje skrbeti, v resnici revni, pod uveti pridobiti si dovoljenje, da smejo šolnino plačati šele konec prvega tečaja.

Učencem, ki tej svoji dolžnosti ne zadosté v povedanem obroku, se prepové daljše šolsko obiskovanje.

Navadno se morejo plačevanja šolnine oprostiti le javni učenci.

- a) ako so v preteklem polletju v obnašanju dobili jeden prvih dveh redov, predpisanih v redovni lestvici, in ako so bili pri klasifikaciji spoznani sposobni, da prestopijo v naslednji razred, in
- b) ako so sami, oziroma oni, katerih dolžnost je zanje skrbeti, v resnici revni, to je, ako so njih imovinske razmere takšne, da bi jim plačevanje šolnine brez posebnega pritrgovanja ne bilo možno.

Da dosežejo učenci oproščenje plačevanja šolnine, morajo vložiti pri ravnateljstvu prošnjo na c. kr. deželni šolski svet, podprto z izpričevalom zadnjega polletja ali šolskega leta in z imovinskim izkazom.

Učenci prvega razreda, ki hočejo prositi odložitve šolninskega plačila do konca prvega tečaja, morajo svoje prošnje na c. kr. deželni šolski svet podpreti z imovinskim izkazom ter v prvih 8 dneh po sprejemu vložiti pri ravnateljstvu.

Imovinski izkaz, ki ga morata podpisati župan in župnik, ne sme biti več ko leto star, kadar se izroči prošnja. V njem morajo biti imovinski podatki točno in toliko obširno zaznamovani, kolikor je to treba, da se dajo natančno presoditi.

Gimnazijsko ravnateljstvo.

XVI.

Verzeichnis der öffentlichen Schüler am Schlusse des Schuljahres 1911/12. *)

I. a Klasse.

Abram Zvonimir aus Agram
Agnitsch Andreas aus Rudolfswert
Arkar Josef aus Trebča vas bei Seisenberg
Bele Friedrich aus Rudolfswert
Blažon Gregor aus St. Ruprecht bei Klagenfurt
Bregar Ernst aus Sittich
Faleschini Franz aus Laibach
Ferkul Anton aus Struge bei Dobropolje
Fux Franz aus Möttling
Gabrijel Milan aus Baška in Istrien
Gebauer Friedrich aus St. Margarethen
Germovšek Alois aus Lukovek bei Treffen
Grom Milan aus Rudolfswert
Grum Ignaz aus St. Martin bei Littai

Hermann Franz aus Graz
Hrovat Franz aus Rudolfswert
Jazbec Wilibald aus St. Michael bei Seisenberg
Junc Josef aus Kandia bei Rudolfswert
Kastelic Alois a. Velike Pece bei St. Veit
Klenha Otto aus Ober-Strascha
Kobe Johann aus Stopiče bei Rudolfswert
Kopitar Cyrill aus Petrova vas bei Tschernembl
Kovač Rudolf aus Senožeče
Kraut Božidar aus Ober-Loitsch
Kristan Stanislaus aus Treffen
Kržičnik Edmund aus Landstraß
Lindič Cyrill aus Tržišče.

I. b Klasse.

Lovšin Josef aus Goriča vas b. Reifnitz
Malovič Milan aus Rudolfswert
Medic August aus Gorenja Strascha
Mušič Alois aus Kandia bei Rudolfswert
Oblak Vinzenz aus Laibach
Oswald Leopold aus Tschernembl
Pavčič Anton aus Rudolfswert
Pavčič Josef aus Rudolfswert
Pavlin Josef aus Kandia bei Rudolfswert
Pehani Hubert aus Treffen
Picek Johann aus Reifnitz
Pirc Vinzenz aus Großdorf bei Gurkfeld

Premru Max aus Krainburg
Rožman Johann aus Artiče bei Rann
Šporar Julianus aus Hrib bei Hinnach
Šusteršič Anton aus Semič
Tekavčič Ivan aus Prevale bei Hinnach
Vašič Viktor aus Rudolfswert
Vintar Alois aus Ober-Strascha
Vovk Franz aus Seisenberg
Vukšinič Martin aus Radovica b. Möttling
Zupančič Franz aus St. Veit bei Sittich
Privatistin:
Vašič Nada aus Rudolfswert.

II. Klasse.

Absec Matthias aus Mihelja vas bei Tschernembl
Anžiček Anton aus Dolenja Nemska vas bei Treffen
Aumann Bruno aus Wippach
Barbič Albin aus Ober-Strascha

Grabnar Johann aus Razdrto bei St. Bartlmä
Hrovat Silverius aus Seisenberg
Jacaz Theodor aus Rudolfswert
Jarc Miran aus Tschernembl
Jazbec Vladimir a. St. Michael b. Seisenberg

*) Fette Schrift bezeichnet Schüler mit allgemeiner Vorzugsklasse.

Jurečič Franz a. Veliko Mraševo b. Cerklje
Jurečič Josef aus Veliko Mraševo b. Cerklje
Kalčič Josef aus Rudolfswert
Kampuš Franz aus Ober-Strascha
Kovačič Anton aus Mali Vrh b. Hönigstein
Oswald Rudolf aus Ill. Feistritz
Pehani Paul aus Treffen
Podbevšek Anton aus Stauden bei Rudolfswert
Pungerčič Erasmus aus Jarenina in Steiermark
Pureber Alois aus Žabja vas b. Rudolfswert
Pureber Emil aus Žabja vas b. Rudolfswert
Rohrman Stanislaus aus Stauden bei Rudolfswert

Schweiger Franz aus Tschernembl
Slak Anton aus Velike Vrhe bei Dobrnič
Šproc Stanislaus a. Tolmein im Küstenland
Štukelj Leo aus Kandia
Šuster Ivan aus Nevlje bei Stein
Toporiš Ivan aus Tschernembl
Troppan Max aus Mleščevo bei Sittich
Vehovec Alois aus Seisenberg
Vehovec Bogomir aus Seisenberg
Vranešič Georg aus Dragoševci bei Sošice in Kroatien
Žmavec Paul aus Gurfkfeld
Privatistinnen:
Kraut Anna aus Unterloitsch
Žmavec Maria aus Reifnitz.

III. a Klasse

Abram Leo aus Agram
Barborič Cyrill aus Rudolfswert
Bele Franz aus Sittich
Bele Josef aus Kandia bei Rudolfswert
Bučar Alois aus Töplitz
Dolenc Erwin aus Rudolfswert
Drganc Anton aus Möttling
Dular Method aus Rudolfswert
Ercigoj Ferdinand aus Landstraß
Hočevar Bartholomäus aus Spodnji Dol bei Nassenfuß
Jarc Alois aus Ratschach bei Steinbrück
Jelenc Franz aus Großlaschitz
Jerele Josef aus Rudolfswert
Kirar Franz aus St. Margarethen
Koretič Franz aus Orehovec b. Landstraß
Kramarič Rudolf a. Radovica b. Möttling

Krese Franz aus Hrušovec bei Straža
Kuder Stanislaus aus Laibach
Kvas Friedrich aus Rudolfswert
Matko Karl aus Töplitz
Medic Franz aus Töplitz
Medic Josef aus Birčna vas bei Rudolfswert
Medja Johann aus Golica bei Gor. Tuhinj
Mervar Franz aus Klečeta bei Seisenberg
Merzel Ignaz aus Zagrič bei Littai
Murn Josef aus Kandia bei Rudolfswert
Mušič Karl aus Kandia bei Rudolfswert
Nečimer Heinrich aus Rudolfswert
Privatistinnen:
Kastelic Elisabeth aus Rudolfswert
Kristan Friderike aus Schwarzenberg bei Idria
Šegula Maria Helena aus Rudolfswert.

III. b Klasse.

Hoffmann Franz aus Seisenberg
Janžekovič Franz a. Krašnji vrh b. Radovica
Konečnik Vladimir aus Graz in Steiermark
Krašovec Franz aus St. Veit bei Sittich
Nosan Franz aus Gotenica bei Gottschee
Pegan Franz aus Gabrije
Plot Karl aus Ratje bei Seisenberg
Račič Ivan jun. aus Župeča vas b. Cerklje
Račič Ivan sen. a. Mali Podlog b. Gurfkfeld
Rodič Josef aus Wien
Sajovec Franz aus Graz in Steiermark
Schweiger Dragotin aus Tschernembl

Schweiger Viktor aus Rudolfswert
Sekovanič Franz aus Veldes
Srimšek Michael aus Tschernembl
Srimšek Rudolf aus Kandia b. Rudolfswert
Sušnik Konrad aus Vel. Lašiče
Šproc Anton aus Tolmein im Küstenland
Trost Leon aus St. Bartlmä
Turk Josef aus Rudolfswert
Vehovec Ivan aus Seisenberg
Videtič Josef aus Dragomlja vas b. Suhor
Zobec Ivan aus Prigorica b. Reifnitz
Žlindra Otto aus Dobe bei Landstraß.

IV. Klasse.

Bukovec Ignaz aus Mrzla luža b. Großlack
 Cesar Martin aus Radovica
 Dereani Cyrill aus Seisenberg
 Derganec Stephan aus Semič
 Dular Josef aus Rudolfswert
 Horvat Stanislaus aus Laibach
 Jakša Anton aus Vranoviči bei Gradac
Jerman Franz aus Naklo b. Tschernembl
Judnič Josef aus Töplitz bei Rudolfswert
 Kambič Albin aus Ustje bei Wippach
 Kek Franz aus Prudof bei Treffen
 Kordiš Josef aus Brod bei Rudolfswert
 Kozoglav Franz aus Rudolfswert
 Kraut Stephan aus Lukovica
 Legan Josef aus Sela bei Ajdovec
Marjetič Josef a. Segonje b. St. Cantian
 Milač Rupert aus Rudolfswert
Mramor Viktor a. Bršljin b. Rudolfswert
Mušič Georg aus Kandia bei Rudolfswert
 Oblak Rafael aus Rudolfswert
 Ogrin Anton aus Rudolfswert
 Pintar Viktor aus Rudolfswert
 Pirc Josef aus Velika vas bei Leskovec
 Poka de Pokafalva Dagobert a. Seisenberg

Ramor Max aus Kandia bei Rudolfswert
Režen Franz aus Polje bei Tržišče
 Ropas Milan aus Rudolfswert
 Saje Josef aus Oberlaibach
 Schneider Viktor aus Hopfenbach bei
 Rudolfswert
 Slanc Johann aus Semič
 Smolik Franz aus Rudolfswert
 Smrke Alois aus Unterstrascha
 Stefanović Ljubomir aus Rudolfswert
 Sterbenc Josef aus Kalumet in Michigan,
 Amerika
 Stopar Alois aus Rudolfswert
 Šimec Martin aus St. Jakob b. St. Bartlmä
 Tanko Ignaz aus Prigorica b. Niederdorf
Turk Josef aus Verdun bei Stopitsch
 Vidic Anton aus Nova vas bei Rakek
 Vilfan Method aus Radmannsdorf
Weselko Artur aus Treffen
 Zobec Jakob aus Prigorica bei Niederdorf
Zupančič Jakob a. Otavec b. Tschernembl.

Krankheitshalber ungeprüft:

Čizmek Aleksander aus Agram.

V. Klasse.

Barborič Karl aus Rudolfswert
 Belé Josef aus Sittich
 Benedik Bogomir aus Smladnik
 Benedik Stanislaus aus Smladnik
Bloudek Boleslav aus Krainburg
 Bučar Danilo aus Tschernembl
Budna Kasimir aus Laufen in Steiermark
 Cesar Ivan aus Dolenja Težka voda
 Cvelbar Josef aus Dolenja Prekopa
 Dular Vinzenz aus Jurka vas
 Gebauer Wilhelm aus St. Margareten
 Horvat Josef aus Sittich
 Jarc Bogomir aus Radeče a. d. Save
 Kolbezen Josef aus Loka bei Tschernembl
 Kozoglav Franz aus St. Jobst b. Stopiče

Kvas Ferdinand aus Gottschee
 Lovšin Anton aus Reifnitz
 Mazele Ferdinand aus Wien
 Mlaker Franz aus Seisenberg
 Orešček Ignaz aus Spodnje Vodale
 Podgoršek Josef a. Slivnica in Steiermark
 Prah Josef aus Vrhovska vas
 Pristau Alois aus Laibach
 Skušek Valentin aus Jeprjek
Štukelj Josef aus Ručetna vas
 Zakrajšek Josef aus Dvorska vas
 Zorko Josef aus St. Veit bei Egg
Žlajpah Anton aus Seisenberg
 Privatistin:
Rogina Mira aus Rudolfswert.

VI. Klasse.

Ajdič Augustin a. Cegelnica b. Rudolfswert
 Andolšek Rudolf aus Pljuska b. St. Lorenz
 Bloudek Slavoj aus Krainburg
 Eršte Johann aus Rudolfswert
 Gerčar Jakob aus Dupeljne bei Stein

Gregorc Albin aus Rudolfswert
Guzelj Stojan aus Kandia b. Rudolfswert
 Hočevar Johann aus Dvorska vas bei
 Groß-Laschitz
 Jakša Josef aus Seisenberg

Kastelic Lorenz aus Martinja vas bei
St. Lorenz
Kristan Johann aus Kleinmannsburg
Kuder Milan aus Laibach
Lavrič Josef aus Lokve bei Prečna
Lobe Felix aus Laibach
Petrič Emanuel aus Rudolfswert
Pirc Andreas aus Ravno bei Gurkfeld

Rifelj Franz aus Čilpah bei Trebelno
Skuk Anton aus Kreuz bei Nassenfuß
Struna Alois aus Hrib bei Töplitz
Škoda Josef aus Sv. Štefan bei Treffen
Trost Vladimír aus St. Bartlmä
Turk Alois aus Verdun bei Stopiče
Zajec Ladislaus aus Potok bei Treffen
Zupančič Martin aus Perovo bei Großlupp.

VII. Klasse.

Amon Josef aus Slake in Steiermark
Amon Leopold aus Drensko rebro in
Steiermark
Furlan Boris aus Triest
Gorenc Franz aus Zajčice bei Bučka
Hostnik Josef aus Lukovec
Jerin Georg aus Zagorje
Kambič Bogomir aus Ustje bei Adelsberg
Kljun Johann aus Reifnitz
Kopljanec Johann aus Jarček bei Bučka
Koporec Josef aus Doberniče

Kunstelj Alois aus Fuzine
Mrgole Matthias aus Telče bei St. Kanzian
Pakiž Franz aus Dane
Petavs Karl aus Oberlaibach
Schneider Albert aus Hopfenbach
Smola Josef aus Möttling
Springer Bogomir aus Hönigstein
Škofic Alois aus Stari trg bei Treffen
Urbas Franz aus Unec
Vahtar Michael aus Mannsburg
Zupančič Franz aus Kalce bei Weixelburg.

VIII. Klasse.

Bukovec Martin aus Mrzla luža
Frančič Johann aus Dol. Stara vas
Fux Ludwig aus Möttling
Gajski Martin aus Ponikva bei Jesenice
Golob Konstanz aus Möttling
Gorše Martin aus Zamostec bei Sodražica
Gruntar Viktor aus Šmarje bei Görz
(Küstenland)
Jerše Wilhelm aus Seisenberg
Kramarič Johann aus Radovica
Kres Josef aus Bischoflack

Meršol Ferdinand aus Adelsberg
Mevžel Johann aus St. Kanzian
Pečnik Anton aus Struge bei Dobropolje
Plot Michael aus Ratje bei Seisenberg
Rak Ignaz aus Selca
Rosina Viktor aus Nassenfuß
Schweiger Cyrill aus Rudolfswert
Širaj Franz aus Gradišče bei Rob
Zupančič Josef aus Weixelburg
Žarkovič Franz aus Möttling.

XVII.

Gewerbliche Fortbildungsschule.

Das abgeänderte Statut der gewerblichen Fortbildungsschule in Rudolfswert wurde mit Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 17. Juni 1909, Z. 4804, bezw. der k. k. Landesregierung in Laibach vom 7. Dezember 1909, Z. 28.713 genehmigt.

Zum Besuche sind sämtliche Lehrlinge von Rudolfswert, Kandia, Froschdorf, St. Michael, Brod, Irtshdorf, Derska, Gotendorf, Regersdorf, Werschlin, Ziegelhütten und Ločna verpflichtet. Freigestellt ist der Besuch und zwar der Unterricht in einzelnen oder allen Gegenständen Lehrlingen des Schulsprengels, welche nicht mehr schulbildungs-schulpflichtig sind, dann außerhalb des Schulsprengels wohnhaften Lehrlingen überhaupt, ferner Gehilfen aus dem Schulsprengel, endlich anderen Hilfsarbeitern aus demselben Gebiete bis zum vollendeten 18. Lebensjahre.

Die Fortbildungsschule besteht aus:

- 1) der Vorbereitungs-klasse mit 7 Unterrichtsstunden in der Woche,
- 2) aus der ersten Klasse, mit 8 Unterrichtsstunden in der Woche,
- 3) aus der zweiten Klasse, mit 8 Unterrichtsstunden in der Woche.

Mit der gewerblichen Fortbildungsschule ist ein Handelskurs verbunden, dessen neuer Lehrplan vom k. k. Ministerium für öffentliche Arbeiten laut Erlasses vom 13. November 1909, Z. 770/1—XXI b./46.123 genehmigt wurde. Der Handelskurs besteht aus der I. (unteren) und II. (oberen) Abteilung, jede mit 6 wöchentlichen Lehrstunden.

Das Schuljahr umfaßt 7 Monate: vom 1. Oktober bis Ende April.

Der Unterricht ist unentgeltlich, es hat jedoch jeder Schüler aus einer keinen Beitrag leistenden Gemeinde bei der Aufnahme nur einen Lehrmittelbeitrag von 4 Kronen zu erlegen, welcher zum Ankauf von Schreib- und Zeichenrequisiten für Lehrlinge verwendet wird.

Das Schuljahr 1911/12 wurde am 1. Oktober 1911 eröffnet und am 28. April 1912 mit der Verteilung der Zeugnisse geschlossen. Die von den Schülern angefertigten schriftlichen Arbeiten und Zeichnungen waren am 28. April 1912 im Zeichensaale öffentlich zur Besichtigung ausgestellt.

Lehrkörper.

Der Lehrkörper bestand aus folgenden Mitgliedern:

Franz Brežnik, k. k. Gymnasialdirektor, Leiter der gewerblichen Fortbildungsschule, Vertreter der Gemeinde Rudolfswert im Schulausschusse der gewerblichen Fortbildungsschule.

Wilhelm Gebauer, Oberlehrer an der Volksschule in St. Michael bei Rudolfswert, lehrte Geschäftsaufsätze, Rechnen und Zeichnen in der I. Klasse, wöchentlich 8 Stunden.

Josef Germ, k. k. Gymnasiallehrer, lehrte Zeichnen in der II. Kl.; wöchentlich 4 Stunden.

Anton Lovše, k. k. Professor, lehrte Deutsch, Slowenisch, Rechnen, Zeichnen und Schreiben im Vorbereitungskurse; wöchentlich 7 Stunden.

Anton Lapajne, Adjunkt an der landwirtschaftlichen Schule in Stauden, lehrte Geschäftsaufsätze und Rechnen in der II. Klasse; wöchentlich 4 Stunden.

Rudolf Južnič, k. k. Professor, lehrte deutsche Sprache; Geographie, Buchhaltung, Korrespondenz und Rechnen in der II. Abteilung des Handelskurses; wöchentlich 6 Stunden.

Max Sever, k. k. Professor, lehrte Slowenisch, Rechnen, Buchhaltung und Korrespondenz, Handels- und Wechselkunde und Kalligraphie in der I. Abteilung des Handelskurses; wöchentlich 6 Stunden.

Für die gewerblichen Lehrlinge wurde der Unterricht an Sonntagen von 8—12 Uhr vormittags und an Donnerstagen von 2—6 Uhr abends, für die Handelslehrlinge an Mittwochen und Donnerstagen von 2—5 Uhr erteilt.

Am 18. April wurde die gewerbliche Fortbildungsschule vom Herrn Fachinspektor Johann Šubic, Direktor der k. k. Staatsgewerbeschule in Laibach, inspiziert.

Schülerstand.

Aufgenommen wurden im ganzen 96 Schüler u. zwar in den Vorbereitungskurs 33, in die I. Klasse 36, in die II. Klasse 17, in den Kurs für Handelslehrlinge 10 Schüler. Von diesen verblieben bis zum Ende des Schuljahres im Vorbereitungskurse 37, in der I. Klasse 30, in der II. Klasse 16, im Handelskurse 10, im ganzen 87 Schüler.

Gewerbe der eingetretenen Schüler.

Kunstgewerbe 6, Baugewerbe 26, mechanisch-technische Gewerbe 10, Nahrungs- und Genußmittelgewerbe 12, Bekleidungsgewerbe 24, Handelsgewerbe 8, andere Gewerbe 1.

Muttersprache der Schüler.

Slowenen 96.

Nach ihrem Glaubensbekenntnisse waren alle Schüler Katholiken.

Schulbesuch.

Durchschnittlich waren von 96 der eingeschriebenen Schüler 94·23% anwesend.

Am Schluß des Schuljahres 1910/11 erhielten gemäß den Bestimmungen der Verordnung des k. k. Ministeriums für öffentliche Arbeiten vom 28. Juni 1910, Z. 16/2 XXI a, Absatz IV. A. 3, 13 Schüler Abgangszeugnisse.

Zum Aufsteigen wurden ausnahmsweise 10 Schüler zugelassen.

Lektionsplan.

Vorbereitungsklasse: *a)* Slowenische Sprache: Übungen im Lesen und Schreiben zur Erzielung der nötigen Fertigkeit, orthographische Übungen, Übungen im mündlichen und schriftlichen Gedankenausdrucke, 1 St. wöchentl. — *b)* Deutsche Sprache: Übungen im Lesen und Schreiben, orthographische Übungen, Übungen im mündlichen Ausdrucke, 1 St. wöchentl. — *c)* Rechnen: Die vier Grundoperationen mit ganzen, benannten und unbenannten Zahlen, 2 St. wöchentlich. — *d)* Zeichnen: 2 St. wöchentlich. — Schreiben: 1 St. wöchentlich.

I. Klasse. *a)* Geschäftsaufsätze, 2 St. wöchentl. — *b)* Gewerbliches Rechnen, 2 St. wöchentl. — *c)* Gewerbliches Zeichnen, 4 St. wöchentl.

II. Klasse. *a)* Geschäftsaufsätze, 1 St. wöchentl. — *b)* Gewerbliches Rechnen und Buchführung, 3 St. wöchentl. — *c)* Gewerbliches Zeichnen 4 St. wöchentlich.

Kurs für Handelslehrlinge. Dieser Kurs besteht aus 2 Abteilungen mit je 6 wöchentlichen Unterrichtsstunden.

In der ersten (unteren) Abteilung werden folgende Gegenstände unterrichtet:

Unterrichtssprache (1 St.), Rechnen (1 St.), Buchhaltung und kaufmännische Korrespondenz (2 St.), Handels- und Wechselkunde (1 St.) und Schönschreiben (1 St.).

In der zweiten (oberen) Abteilung:

Deutsche Sprache (1 St.), Rechnen (2 St.), Buchhaltung und kaufmännische Korrespondenz (2 St.), Geographie (1 St.).

Der Unterricht wurde in folgender Ordnung erteilt:

Stundenplan pro 1911/1912 der gewerblichen Fortbildungsschule in Rudolfswert.

Tag	St.	Vorbereitungsklasse	Erste Klasse		Zweite Klasse		Handelskurs					
			Gegenstand	Lehrkraft	Gegenstand	Lehrkraft	I. Abteilung		II. Abteilung			
Sonntag	8	Zeichnen	Geschäfts- aufsätze	Professor Anton Lovše	A. Lapajne landwirt- schaftl. Adjunkt	Rechnen	Rechnen	Rechnen	Buchhalt. u. Korresp.	Buchhalt. u. Korresp.	Buchhalt. u. Korresp.	Rechnen
	10	11	Rechnen	Geometrie	Zeichnen	Professor Josef Germ	Rechnen	Buchhalt. u. Korresp.	Rechnen			
										11	12	Rechnen
	2	3										
										3	4	
4	5											
										2	3	Slo- wenisch
3	4	Deutsch	Geschäfts- aufsätze									
										4	5	Schreiben
5	6		Zeichnen									
										Donnerstag	4	5
5	6		Zeichnen									

1873. *J. Poljanec*, Obsežek Demostenovega govora Megalopoljskega.
1874. *Fr. Šuklje*, Tridesetletna vojska v svojih početkih.
1875. *Fr. Sparmann*, P. Hofmanus Peerlkampius qua ratione emendaverit satiras Horatianas, nonnullis ostenditur exemplis.
1876. a) *J. Fischer*, Über Abfassung der Lehrbücher.
 b) *J. Ogórek*, Horat. Carm. I, 28 ad dialogi similitudinem revocari non posse demonstratur.
1877. *J. Ogórek*, De Socrate marito patreque familias.
1878. a) *P. Ladislaus Hrovat*, Slovenski dom.
 b) *J. Ogórek*, Wann hat Cicero die beiden ersten Katilinarischen Reden gehalten?
 c) *J. Fischer*, Bewegung der Schülerzahl.
 d) " " Über das Tellurium des Prof. Klemenčič.
1879. *J. Ogórek*, Wann hat Cicero die beiden ersten Katilinarischen Reden gehalten? (Schluß).
1880. *Fr. Brežnik*, O Sokratovi metodi s posebnim ozirom na Platonovega Menona in o pojmu.
1881. *Nik. Donnemüller*, Der Römerzug Ruprechts von der Pfalz und dessen Verhältnis zu Österreich insbesondere zu Herzog Leopold.
1882. *J. Teutsch*, Der absolute Genetiv bei Homer.
1883. *Fr. Brežnik*, Erziehung und Unterricht bei den Griechen.
1884. " " Erziehung und Unterricht bei den Römern zur Zeit der Könige und des Freistaates.
1885. *G. Stanger*, Die Platonische Anamnesis.
1886. *J. Poljanec*, Nekoliko o Srbskih narodnih pesnih.
1887. *L. Koprivšek*, Die Gegner des Hellenismus in Rom bis zur Zeit Ciceros.
1888. *A. Derganc*, Die Entdeckung des Hypnotismus und der mit demselben verwandten Zustände und der sogenannte animalische oder Lebensmagnetismus.
1889. *V. Bežek*, Jezik v Mat. Ravnikarja „Sgodbah ivetega pifma sa mlade ljudi.“
1890. *R. Perušek*, Zloženke v novej slovenščini.
1891. *L. Koprivšek*, Latinsko-slovenska frazeologija k I. knjigi Caesarjevih komentarjev de bello gallico za naše četrtošolce.
1892. *J. Vrhovec*, Ein Defraudationsprozeß aus dem Jahre 1782.
1893. *J. Poljanec*, Črtica o romantični poeziji srbski. Ženitev Maksima Črnojeviča. Narodna pesen.
1894. *Fr. Novak*, Samoznaki in okrajšave v slovenski stenografiji.
1895. *Dr. J. Marinko*, Božji Grob pri Grmu poleg Novega mesta.
1896. *I. Fajdiga*, Die atmosphärische Elektrizität und der Blitzableiter.
1897. a) *M. Petelin*, Katalog der Lehrerbibliothek.

- b) *Dr. Fr. Detela*, Slavnostni govor ob stopetdesetletnici novomeške gimnazije.
1898. *A. Virbnik*, Katalog der Lehrerbibliothek (Schluß).
1899. a) *M. Marlič*, Studien zur exakten Logik und Grammatik.
b) *Dr. Fr. Detela*, Govor ob vladarski petdesetletnici 2. dec. 1898.
1900. *M. Marlič*, Studien zur exakten Logik und Grammatik.
1901. *H. Skopal*, Über das Altarbild von Tintoretto in der Rudolfswerter Kapitelkirche nebst einer kurzen Charakteristik der Darstellungsweise dieses Meisters im allgemeinen.
1902. a) *Dr. K. Pamer*, Das k. k. Staats-Obergymnasium zu Rudolfswert.
b) *Dr. Fr. Detela*, Professor P. Ladislav Hrovat.
- 1903—1906. *Dr. K. Pamer*, Das k. k. Staats-Obergymnasium zu Rudolfswert. (Fortsetzung.)
1907. *L. Pettauer*, Das k. k. Staats-Obergymnasium zu Rudolfswert. (Fortsetzung und Schluß.)
1908. *D. Majcen*, Simon Gregorčič, pesnik najplemenitejšega domoljubja.
1909. a) *Fr. Brežnik*, Slavnostni govor ob vladarski šestdesetletnici 2. dec. 1908.
b) *Dr. J. Štebinger*, O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slov. propovednik.
1910. *Fr. Brežnik*, Schulnachrichten.
1911. *Rudolf Južnič*, Tavriška Ifigenija pri Evripidu in pri Goetheju.
1912. *Dr. Viktor Tiller*, Ustavoznanstvo Avstrijsko-ogrske države.

